

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za kroatistiku

Katedra za hrvatski standardni jezik

Zagreb, 30. rujna 2013.

**SADRŽAJNE I KOMUNIKACIJSKE RAZLIKE U PRIJEVODIMA
ISTOGA TEKSTA**

DIPLOMSKI RAD

8 ECTS bodova

Mentorica:

Dr. sc. Zrinka Jelaska, red. prof.

Studentica:

Biljana-Valentina Šklebek

SADRŽAJ

1. UVOD.....	3
1.1. Hrvatski biblijski prijevodi od početka 20. stoljeća.....	3
1.2. Građa.....	6
1.3. Način rada.....	7
2. CJELOVITI PRIJEVODI.....	8
2.1. Zagoda, F. (1925) Sveto Pismo Novoga Zavjeta.....	8
2.2. Šarić, I. (1941) Sveto Pismo Novoga Zavjeta.....	8
2.3. Rupčić, Lj. (1961) Sveto pismo - Novi zavjet.....	10
2.4. Duda, B., Fućak, J. (1973) Novi zavjet.....	13
2.5. Ladan, T. (1985) Evanđelje po Luki.....	15
2.6. Raspudić, G. (1987) Novi zavjet.....	15
2.7. Lovrec B., Lovrec, M. i Grujić, Ž. (1981) Novi zavjet živim riječima Knjiga o Kristu.....	17
2.8. Djaković, B. (2000) Sveto Pismo Staroga i Novoga Zavjeta.....	17
2.9. Vrtarić, I. (1998) Novi zavjet po Prihvaćenom tekstu.....	18
2.10. Knežević, R. (2001) Novi zavjet.....	19
2.11. Jovanović, M. (2006) Novi zavjet - Suvremeni prijevod.....	19
2.12. Šredl, H. E., ur. (2006) Novi zavjet i Psalmi.....	20
2.13. NN (2010) Novi zavjet.....	21
2.14. Martinjak, G. Đ., ur. (2011) Novi zavjet.....	21
2.15. Općenite razlike među prijevodima odabranoga teksta.....	22
3. RAŠČLAMBA REDAKA.....	23
3.1. Prvi redak (Lk 24, 1).....	24
3.2. Drugi redak (Lk 24, 2).....	28
3.3. Treći redak (Lk 24, 3).....	31
3.4. Četvrti redak (Lk 24, 4).....	33
3.5. Peti redak (Lk 24, 5).....	38
3.6. Šesti redak (Lk 24, 6).....	42
3.7. Sedmi redak (Lk 24, 7).....	45
3.8. Osmi redak (Lk 24, 8).....	50
3.9. Deveti redak (Lk 24, 9).....	51
3.10. Deseti redak (Lk 24, 10).....	54
3.11. Jedanaesti redak (Lk 24, 11).....	58
3.12. Dvanaesti redak (Lk 24, 12).....	61
4. ZAKLJUČAK.....	69
5. POPIS LITERATURE.....	71
5.1. Izvori.....	71
5.2. Stručna literatura.....	72
5.3. Internetske stranice.....	73
6. SAŽETAK.....	73

1. UVOD

Biblija se sastoji od 66 knjiga te je podijeljena na dva dijela: Stari zavjet i Novi zavjet. Stari se zavjet sastoji od 39 knjiga, a Novi zavjet sačinjava 27 knjiga. Sveta je knjiga Židova (samo Stari zavjet) i kršćana, zbog čega ima izniman utjecaj na društvo i jezik kojim se društvo koristi. Prevođenje Biblije važan je jezični čin u svakome narodu, za hrvatski među najvažnijima, zbog složenih uloga izvornoga teksta u kulturi hrvatskoga naroda i zbog idiomatskih razlika u vremenu i prostoru.

Dijelovi Biblije prevedeni na živi hrvatski jezik u Hrvatskoj poznati su još od 14. stoljeća (npr. Štefanić 1941, Fućak 1991: 96). U 15. st. tiskana su najranija izdanja starohrvatskih biblijskih tekstova te liturgijske knjige. Najraniji prevoditelji cjelovite hrvatske Biblije nisu dočekali tisak svojih djela. Izgubljen je rukopisni prijevod **B. Frankopana** oko 1520. (Bratulić 1991: 90), cjelovita tzv. Poljička Biblija nije tiskana (Fućak 1991: 96). Prijevod B. Kašića iz 17. st. čitateljskoj je publici bio dostupan tek 1999., kada je tiskan (v. npr. Horvat 1999). Prijevod **M. P. Katančića** tiskao je posthumno 1831. G. Čevapović. Prijevod **I. M. Škarića** tiskan je 1858.-1861. (v. Vidović 2003). Koliko je točno biblijskih prijevoda nije iscrpno popisano, iako je dosta radova donosilo preglede starijih ili novijih izdanja ili rukopisa (npr. Štefanić 1941, Fućak 1991, Knežević 2005, Višaticki 2007). Pregled izdanja do 2006. donijeli su R. Knežević (2007) i S. Jambrek i R. Knežević (2007), koji kao prvi prijevod spominju *Prvi (Drugi) del Novoga Testamenta S. Konzula i A. Dalmatina*. Taj je prijevod tiskan glagoljicom 1562/63. i ćirilicom 1563., ali latinicom su 1564. tiskani samo Proroci (Bratulić 1991). Autori S. Jambrek i R. Knežević (2007: 137) navode da „u ovaj pregled nisu uključeni: leksionari, prijevodi zasebnih biblijskih knjiga, napose Psalama, kao ni onih koji su objavljeni u časoslovima; zasebni prijevodi apokrifnih (deuterokanonskih) knjiga, radni, ogledni i egzegetski prijevodi u stručnim časopisima, priručnicima i skriptama; biblijski prijevodi gradišćanskih Hrvata“.

1.1. Hrvatski biblijski prijevodi od početka 20. stoljeća

Ipak, 20. st. dalo je najviše rezultata u tiskarskome i prevoditeljskome smislu. Od početka prošloga stoljeća pojavio se veći broj različitih prijevoda novozavjetnih tekstova – u tome je razdoblju tiskan „veći broj biblijskih prijevoda Novoga zavjeta ili pojedinih biblijskih knjiga, tri katolička prijevoda cijele Biblije i jedno protestantsko“ (Kekelj, Babić 2012: 18), zapravo je katoličkih prijevoda četiri kad se pribroji Kašićeva Biblija. S 21. stoljećem broj se povećao, i u izdavanju cijelih Biblija, i Novoga zavjeta. U nastavku slijedi kratak pregled najvažnijih cjelovitih prijevoda Biblije te prijevoda njezinih dijelova.

Tzv. **Šarićeva Biblija** (*Biblija – Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta*) prvi je put objavljena 1941/1942. u tri sveska, drugo revidirano izdanje izišlo je 1959. u Madridu u jednoj knjizi, a (pre)tisk(iv)ano je i drugdje.

Godine 2006. izišlo je prvo popravljeno izdanje u Hrvatskoj i BiH, s posebnim izdanjima za katolike i protestante, u kojima nema deuterokanonskih knjiga (Jambreč, Knežević 2007). **Zagrebačka Biblija** rezultat je dugogodišnjih prevoditeljskih napora¹, a prvi je put objavljena 1968. g. Glavni su urednici *Zagrebačke Biblije* bili J. Kaštelan i B. Duda (osim njih, urednici su bili J. Tabak i J. Fućak). Starozavjetni je prijevod napisao A. Savić, a autor je novozavjetnoga prijevoda Lj. Rupčić. B. Djaković 1989. objavljuje *Novi zavjet*. **Jeruzalemska Biblija** izdanje je koje sadrži vrlo opširne komentare, izdano 1994. g. U bilješkama se nalazi prijevod komentara izdanja *La Bible de Jérusalem*². U nju je uvršten novozavjetni prijevod B. Duda i J. Fućaka, objavljen 1973. prvi put; u *Jeruzalemsku Bibliju* uključeno je deveto revidirano izdanje. Taj je prijevod danas službeni liturgijski prijevod. **Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta** sadrži novozavjetni prijevod *Jeruzalemske Biblije*, ali bez straničnih bilježaka, iako su urednici ovoga izdanja i urednici *Zagrebačke Biblije*. **Franjevačka Biblija** izdana je 2010. u SAD-u. Sadrži prijevode Staroga zavjeta S. Grubišića te prijevod Novoga zavjeta G. Raspudića. **Ekumenska Biblija**, dvotomna, izdana je u dva dijela, najprije je 1992. izišao *Novi zavjet* s uvodima i bilješkama iz franc. izdanja *Ekumenskoga prijevoda Biblije* s prijevodom B. Duda i J. Fućaka pod uredništvom J. Fućaka (navedeno deveto revidirano izdanje), a nedavno i *Stari zavjet*. **Biblija Sacra** Bartola Kašića, u kojoj nedostaju neka starozavjetna poglavlja, izišla je u dva sveska s komentarom (ur. H. Rothe i dr.) 1999/2000., iako je prijevod dovršen 363 godine prije toga, tj. 1636.

Prvi suvremeni protestantski prijevod cjelovite Biblije pod naslovom **Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta** izišao je 1989., naveden je samo autor predgovora B. Đaković. G. Martinjak 1998. objavljuje reviziju Šarićeve Biblije (Knežević 2007: 35). **Varaždinska Biblija** (čiji je pravi naslov *Biblija – Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta*) najnoviji je prijevod cijele Biblije objavljen 2012. Prevoditelj nije naveden, a H. E. Šredl naveden je kao odgovorna osoba nakladnika. Isusove su riječi u ovome izdanju otisnute crvenom bojom.

Pred kraj dvadesetoga i početkom dvadeset i prvoga stoljeća pojavljuje se i veći broj pojedinih prijevoda novozavjetnih knjiga ili cijeloga Novoga zavjeta. Na prijelazu devetnaestoga i dvadesetoga stoljeća pojavio se u pet svezaka prijevod evanđelja i Djela apostolskih (naslovljen Sveto pismo Novoga zavjeta) **J. Stadlera** s opširnim komentarom koje je 1912. izišlo kao džepno izdanje. **F. Zagoda** objavio je Sveto pismo Novoga zavjeta 1925. koji se pojavio u još nekoliko izdanja, drugo u dva sveska 1938/39, a potom u više izdanja do 1959. Zasebno je u Madridu 1953. objavljen *Novi zavjet*, koji je do danas izdan u više izdanja. Godine 1961. **Lj. Rupčić** objavljuje *Sveto pismo – Novi zavjet*, što je djelomično prerađen prijevod G. Raspudića (Knežević 2007: 29). Iduće godine izišlo je *Evanđelje* s podnaslovom *Život i nauka Isusa Krista Spasitelja*

¹ I. Golub u svojem članku *Zagrebačku Bibliju* naziva čudom. U tome se članku mogu pronaći detaljnije informacije o nastanku spomenute Biblije (više na: <http://www.matica.hr/vijenac/383/Zagreba%C4%8Dka%20Biblija%20je%20%C4%8Dudo/>)

² Podatak preuzet sa stranice: <http://www.hbd.hr/home/o-bibliji/>

svijeta - riječima četvorece evanđelista u prijevodu **B. Duda**. Lj. Rupčić izdao je drugo izdanje Novoga zavjeta 1967. koje se pojavilo u više mijenjanih izdanja, a uključeno je u Zagrebačku Bibliju, od 6. izdanja dodani su i psalmi. S. Jambrek i R. Knežević (2007: 146) navode da je to „formalno drugo Rupčićevo izdanje, ali smatra se izvornim Rupčićevim prijevodom“. B. Duda i J. Fućak 1973. objavljuju svoj prijevod Novoga zavjeta koji je objavljen u brojnim pretiscima, 1992. izišlo je 9. revidirano izdanje s uvodima i bilješkama iz francuskoga TOB izdanja. **B. Lovrec, M. Lovrec i Ž. Grujić** objavili su 1982. slobodan prijevod Novoga zavjeta (*Knjiga o Kristu – Novi zavjet živim riječima*), koji je objavljen u tri izdanja i više separata (Jambrek, Knežević 2007). **T. Ladan** prevoditelj je pojedinih novozavjetnih knjiga (Evanđelje po Marku, Apokalipsa). Godine 1985. objavljeno je *Evanđelje po Luki*, koje je uvršteno u ovaj rad. **G. Raspudić** tek 1987. pod svojim imenom objavljuje *Novi zavjet*. B. Đaković 1989. objavljuje *Novi zavjet*, koji je izišao u tri izdanja i više separata (Jambrek, Knežević 2007), on je 2000. uvršten u njegovo izdanje cijele Biblije. **G. Đ. Martinjak** objavljuje 1993. *Dvojezičan engleskohrvatski Novi zavjet (s psalmima i mudrim izrekama)*, revidirano izdanje izišlo je 1995. **I. Vrtarić** objavljuje 1998. *Novi zavjet po Prihvaćenom tekstu* (2005. objavljeno je revidirano izdanje). Godine 1998. u Čakovcu izlazi protestantizirano prvo izdanje Šarićeva prijevoda Svetog pisma (izostavljene su deuterokanonske knjige), a godinu dana kasnije i drugo izdanje ovoga istog prijevoda s malim izmjenama (više Višaticki 2007). Godine 2001. **R. Knežević** objavljuje *Novi zavjet*. **M. Jovanović** kao urednik 2003. objavljuje ogledno izdanje *Novi zavjet – suvremeni prijevod*. Revidirano izdanje objavljuje 2006. g. **H. E. Šredl** kao odgovorna osoba nakladnika objavljuje 2006. *Novi zavjet i psalme u Varaždinu*.

Veći je broj filologa proučavao pojedinačne biblijske prijevode (npr. Zovkić 2007, Knežević 2007, Višaticki 2007, 2011) i razlike u različitim prijevodima istoga biblijskoga dijela. Tako je Z. Jelaska (2008) proučavala prijevode koji u dijelu Ivanova evanđelja o Isusovu razgovoru s Petrom (Iv 21,15-17) dva grčka glagola prevode jednim ili dvama hrvatskim glagolima (*ljubiti* i *voljeti*). Pokazujući kako postojeći ili mogući prijevodi s različitim rasporedom dvaju glagola utječu na Isusov i Petrov odnos, ustvrdila je da značenjska razlika između ta dva glagola može bitno promijeniti ne samo njihov odnos, nego i Petrova svojstva i stanje u tome trenutku njegova života. J. Kovačević (2011) raščlanila je po nekoliko najvažnijih razlika u svakome retku trinaest različitih prijevoda (ukupno devetnaest pregledanih inačica) teksta o Isusu pred Pilatom (Mt 27, 11-26) u odnosu na hrvatsku normu. Zaključila je da su svi prijevodi u granicama normiranosti i jezično su prihvatljive, da u ponekim situacijama rješenja ne odgovaraju kontekstu koji se prevodi, tj. biblijskomu tekstu, da pojedine prijevodne inačice zadržavaju hrvatskoj kulturi svojstven biblijski stil, neke umjesto prevođenja djelomično prepričavaju tekst, a da sve i nisu prevedene s grčkoga predloška, nego s nekih engleskih izdanja pa engleski izvornik katkad utječe na jezik prijevoda. T. Mihić (2012) raščlanjuje prijevode iz Lukina evanđelja koji govore o Petrovu odreknuću Isusa (Lk 22, 54-62), ukupno 21 inačicu (deset prijevoda i jedanaest novijih izdanja). Pokazuje da ih se sedamnaest bar u nečemu razlikuju, da neke

od razlika uzrokuju prepoznatljiv biblijski stil pojedine skupine prevoditelja: obilježenost ili pak stil svakodnevnoga govora ili prepričavanja, da svi prijevodi nisu uvijek sasvim u skladu s današnjom normom hrvatskoga standardnoga jezika, ali i da se bez obzira na biblijski stil prevoditelji također razlikuju. Osim sinonimima općenito, i na odabranomu tekstu autorica se bavila općenito vrstama razlika i njihovu utjecaju na konkretni tekst.

U ovomu se radu pristupa slično, na drugomu tekstu pokazuju se razlike među prijevodima, ukupno u nešto većemu broju prijevoda - raščlanjen je jedan dio iz četrnaest dostupnih prijevoda Lukina evanđelja i njihovih novijih izdanja, od kojih su neka posve jednaka, a druga vrlo različita kao da su drugačiji prijevod. Iako se navode mnogi različiti jezični izrazi u prevođenju istoga teksta (pravopisni, gramatički, od kojih neki pokazuju i različit stil), u radu se posebno usredotočuje na veće i velike utjecaje različitih jezičnih odabira na značenje koji uključuju sudionike i okolnosti događaja te odnosa prema primateljima teksta, slušateljima i čitateljima.

1.2. Građa

Građu ovoga rada predstavlja tekst o Isusovu uskrsnuću u Lukinu evanđelju (Lk 24, 1-12). Iz odabranoga dijela Biblije saznaje se da su žene prvoga dana u tjednu otišle na mjesto gdje je Isus pokopan noseći mirisne tvari, ali nisu pronašle Isusovo tijelo, već samo kamen pomaknut s groba i prazan grob, zbog toga su se iznenadile. Tada su im pristupila dvojica muškaraca u sjajnim haljinama i žene su se veoma preplašile. Oni su ih upitali zašto traže živoga među mrtvima te ih podsjetili na Isusove riječi u Galileji kako će Sin Čovječji biti predan ljudima, razapet te da će treći dan uskrsnuti. Žene su se sjetile tih riječi te su se vratile apostolima i prenijele im ono što su čule i vidjele, ali im apostoli nisu vjerovali. Jedino je Petar otišao do groba, gdje je pronašao tkaninu u koju je Isus bio umotan. Iznenadeni Petar tada je otišao s groba.

U radu je obrađeno 27 prijevodnih inačica o Isusovu uskrsnuću, nastalih u razdoblju od 1925. kada je izišao prijevod F. Zagode do 2010. kada je izišao prijevod nepoznata prevoditelja tiskan u Čakovcu, uključujući novu inačicu Martinjakova izdanja iz 2011. Riječ je o 14 različitih autora prijevoda i 17 novijih izdanja, od kojih su neka posve jednaka, a druga bitnije promijenjena, katkad osuvremenjena. Pri tomu nisu uvijek autori dotjerivali ili mijenjali svoje prijevode, katkad su to činili urednici ili netko drugi.

Prijevodi su redom složeni kao na popisu u (1), zajedno s kriticama koje će se pojavljivati u svakome retku. Različita izdanja istoga prijevoda navedena su jedno ispod drugoga, po vremenu izdanja, prvoga ako je bilo dostupno. Godina prvoga izdanja i autor (odnosno urednik) istaknuti su masnim slovima. U kriticama brojke 1, 2, 3 itd. označavaju različita izdanja istoga prijevoda u ovome radu (što nije nužno redni broj tiskanoga izdanja).

(1)	kratica	prevoditelji	godina
	Z	Franjo Zagoda	1925.
	Š1	Ivan Šarić	1941-42.
	Š2	Ivan Šarić	1967.
	Š3	Ivan Šarić	2006. (1. popravljeno izdanje)
	R1	Ljudevit Rupčić	1961.
	R2	Ljudevit Rupčić	1967.
	R3Z1	Ljudevit Rupčić	1968. (tzv. <i>Zagrebačka Biblija</i> , ur. J. Kaštelan, B. Duda)
	R4	Ljudevit Rupčić	2000.
	R5Z2	Ljudevit Rupčić	2001. (tzv. <i>Zagrebačka Biblija</i> , ur. J. Kaštelan, B. Duda)
	R6	Ljudevit Rupčić	2008.
	DF1	Bonaventura Duda, Jerko Fućak	1973.
	DF2	Bonaventura Duda, Jerko Fućak	1992. <i>Ekumenska Biblija</i> , ur. M. J. Fućak
	DF3	Bonaventura Duda, Jerko Fućak	1994. <i>Jeruzalemska Biblija</i> , ur. B. Duda J. Fućak
	DF4	Bonaventura Duda, Jerko Fućak	2006. <i>Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta</i> , ur. Kaštelan, Duda
	L	Tomislav Ladan	1985.
	GR1	Gracijan Raspudić	1987.
	GR2	Gracijan Raspudić	2010.
	LL	Branko Lovrec et all	1981.
	Đ	Branko Djaković	2000. (prijevod je prvi put izdan 1989. godine)
	V1	Ivan Vrtarić	1998.
	V2	Ivan Vrtarić	2005.
	RK	Ruben Knežević	2001.
	MJ	Mladen Jovanović	2006. (ogledno izdanje izišlo je 2003. godine)
	VB1	NN1	2006. <i>Novi zavjet s psalmima</i> , ur. H. E. Šredl
	VB2	NN1	2011. <i>Varaždinska Biblija</i> , ur. H. E. Šredl
	Č	NN2	2010. (izdano u Čakovcu)
	M	Đuro Martinjak	2011. (<i>Novi zavjet</i> prvi je put izdan 1993. godine)

1.3. Način rada

U radu se najprije donose cjeloviti prijevodi, kratko se komentiraju i općenito uspoređuju pojedini prijevodi, a potom navode općenite razlike. U trećemu poglavlju svaki se redak dijeli na rečenice koje se potpisuju jedna ispod druge kako bi se jače istaknule sličnosti i razlike. Ako je rečenica predugačka da bi stala u jedan redak, podijeljena je na nekoliko dijelova. Pri tome kriterij potpisivanja nisu brojkama označeni retci ako se brojke razlikuju. Ispod potpisanih redaka izdvajaju se označene razlike. U svakome potpoglavlju iscrpnije se tumače samo one razlike koje bitnije utječu na značenjske razlike. Nisu izdvojene razlike u poretku te rečenični i pravopisni znakovi, već su neke od tih razlika objašnjene zajednički ili u potpoglavlju. Iako zarezi i ostali rečenični i pravopisni znakovi mogu promijeniti značenje, u ovome radu to nije slučaj, stoga se oni neće posebno komentirati. Leksemi su u analizi, kada je god to moguće, izdvojeni u citatnome obliku. Ako se analiziraju prijedložni izrazi ili slične strukture, oni se izdvajaju doslovce iz teksta. Značenja riječi i normativni status provjeravani su u *Velikome rječniku hrvatskoga jezika* (Anić 2003), *Hrvatskoj gramatici* (Barić et all 1995) i *Hrvatskome jezičnome savjetniku* (Barić et all 1999).

2. CJELOVITI PRIJEVODI

Budući da predmet ovoga rada nije grafostilistika, u ispisivanju cjelovitih prijevoda radi ujednačenosti i prostora nije se dosljedno prenio način kako je tekst prelomljen, tj. vrsta pisma, izgled slova, pravopisnih znakova, redaka te odlomaka, s obzirom na to da to nije bitno za raščlambu u ovome radu, odnosno on se ne bavi time kao ni drugim pojedinostima koje ne uzrokuju različito značenje. Svi su naslovi i podnaslovi ovdje označeni kurzivom, iako su u izvorniku možda otisnuti masno ili obično.

2.1. Zagoda, F. (1925) *Sveto Pismo Novoga Zavjeta, Zagreb: Naklada dra Stjepana Markulina (Z)*

Uskrsnuće i uzašašće Isusovo

¹A u prvi dan sedmice, vrlo rano dođoše na grob i donesoše mirodije, što ih pripraviše. ²I nađoše kamen odvaljen od groba. ³I ušavši, ne nađoše tijela Gospodina Isusa. ⁴I kad su se one radi toga zbunile, gle, dva čovjeka staše kraj njih u sjajnim haljinama. ⁵Kad se one uplašiše i oboriše lica k zemlji, rekoše im: Što tražite živoga među mrtvima? ⁶Nije ovdje, nego uskrsnu. Sjetite se, kako vam reče, dok je još bio u Galileji: ⁷Sin čovječji treba da se preda u ruke ljudi grješnika, i da se razapne, i treći dan da uskrsne. ⁸I sjetiše se riječi njegovih. ⁹I vrativši se od groba, javiše sve ovo jedanaestorici i svim ostalim. ¹⁰A bila je Marija Magdalena, i Ivana, i Marija Jakobova. I ostale su, što su bile s njima, pripovijedale to apostolima. ¹¹I njima se te riječi činile budalaste, i nisu im vjerovali. ¹²Ali Petar ustavši, otrča ka grobu, i sagnuvši se vidje samo platno, i ode čudeći se u sebi, što se dogodilo.

2.1.1. Komentar Zagodina prijevoda

Franjo Zagoda preveo je svoj tekst biblijskim stilom, najviše po oblicima glagola: često se koristi aoristom, jednom i krnjim perfektom (*I njima se te riječi činile budalaste*). Uočljiv je velik broj rečenica koje počinju sastavnim veznikom *i* (prema izvorniku), što upućuje na povezivanje rečenica kakvo se pojavljuje u pripovijedanju. Njegov prijevod stoga pretpostavlja slušatelja, a ne čitatelja. Početak ovoga poglavlja pokazuje se kao nastavak na prethodno poglavlje.

2.2. Šarić, I. (1941) *Sveto Pismo Novoga Zavjeta, 1. izdanje (Š1)*

Žene na grobu i anđeli sa svojom radosnom vijesti

¹U prvi dan sedmice otidoše one vrlo rano grobu s mirisima, što su ih bile pripravile. ²Nađoše kamen odvaljen od groba ³ I uniđoše unutra. Ali ne nađoše tijela Gospodina Isusa. ⁴Dok su one poradi toga bile posve zbunjene, gle, dva čovjeka stadoše pred njima u sjajnim haljinama. ⁵Od straha oboriše pogled na tle. A oni im rekoše: „Što tražite živoga među mrtvima? ⁶On nije ovdje, on je uskrsnuo! Sjetite se, kako vam reče,

kad je još bio u Galileji: ⁷Sin čovječji mora biti predan u ruke grješnikā i propet, ali će treći dan uskrsnuti.“
⁸Tada se sjetiše riječi njegovih. ⁹Vratiše se od groba i javiše sve ovo jedanaestorici i svima ostalim. ¹⁰Bile su Marija Magdalena, Ivana, Marija, mati Jakovljeva, i još druge s njima, koje ovu vijest donesoše apostolima.
¹¹A njihove riječi učiniše se ovima kao gatnja, i ne povjeroše im. ¹²Ali Petar ustade i pohrli grobu. Kad se je prignuo, vidje samo plahte gdje leže. Pun čuđenja nad tim otide kući.

2.2.1. Šarić, I. (1967) Sveto Pismo Novoga Zavjeta, 5. izdanje, Oberndorf: Oberndorfer Druckerei (Š2)

Žene na grobu i anđeli sa svojom radosnom vijesti

¹U prvi dan sedmice otidoše one (žene) vrlo rano na grob s mirisima, što su ih bile pripravile. ²Nadoše kamen od groba odvaljen ³i uniđoše unutra. Ali ne nadoše tijela Gospodina Isusa. ⁴Dok su one poradi toga bile posve zbunjene, gle, dva čovjeka stadoše pred njima u sjajnim haljinama. ⁵Od straha oboriše pogled na tle. A oni im rekoše: „Što tražite živoga među mrtvima? ⁶On nije ovdje! On je uskrsnuo! Sjetite se, kako vam reče, kad je još bio u Galileji: ⁷Sin čovječji mora biti predan u ruke grješnikā i propet, ali će treći dan uskrsnuti.“ ⁸Tada se sjetiše njegovih riječi. ⁹Vratiše se od groba i javiše sve ovo jedanaestorici i svim ostalim. ¹⁰Bile su Marija Magdalena, Ivana, Marija, Jakovljeva mati, i još druge s njima, koje ovu vijest donesoše apostolima. ¹¹A njihove riječi učiniše se ovima kao gatanje, i ne povjeroše im. ¹²Ali Petar ustade i pohrli grobu. Kad se je prignuo, vidje samo plahte gdje leže. Pun čuđenja nad tim otide kući.

2.2.2. Šarić, I. (2006) Biblija - Sveto Pismo Staroga i Novoga Zavjeta, 1. popravljeno izdanje (Š3)

Poruka s praznoga groba

¹Prvog dana tjedna otidoše one vrlo rano na grob s mirisima, što su ih bile pripravile. ²Nadoše kamen od groba odvaljen ³i uniđoše unutra. Ali ne nadoše tijela Gospodina Isusa. ⁴Dok su one zbog toga bile posve zbunjene, gle, dva čovjeka stadoše pred njih u sjajnim haljinama. ⁵Od straha oboriše pogled na tlo. A oni im rekoše: „Što tražite živoga među mrtvima? ⁶On nije ovdje nego je uskrsnuo! Sjetite se kako vam reče kad je još bio u Galileji: ⁷Sin čovječji treba biti predan u ruke grješnikā i raspet, ali će treći dan uskrsnuti.“ ⁸Tada se sjetiše njegovih riječi. ⁹Vratiše se s groba i javiše sve to jedanaestorici i svima ostalim. ¹⁰Bile su to: Marija Magdalena, Ivana, Marija, Jakovljeva mati, i još druge s njima koje tu vijest donesoše apostolima. ¹¹A njihove riječi učiniše im se kao brbljarije, i ne povjeroše im. ¹²Ali Petar ustade i pohrli na grob. Kad se sagnuo, vidje samo platno gdje leži. Pun čuđenja nad tim ode kući.

2.2.3. Komentar Šarićevih prijevoda i novijih izdanja

Ivan Šarić preveo je tekst biblijskim stilom: u svojem se prijevodu često koristi aoristom te pluskvamperfektom u prvome retku, atributom koji dolazi iza imenice. Prijevod je poetičan i zbog poretka

riječi (*kamen od groba odvaljen*). Također je današnjemu čitatelju pomalo arhaičan zbog izbora leksema (*poradi, tle, otide*). Za razliku od Zagode, Šarić se često na početku rečenice koristi veznicima *a* i *ali*, koji se također koriste za pripovijedanje. Popravljeni izdanje iz 2006. izdano je gotovo pedeset godina iza njegove smrti. To je izdanje bitno osuvremenjeno. Prilagođen je pravopis, obilježeni su leksemi zamijenjeni neobilježenima (*zbog, tlo, ode*) te su promijenjene sintaktičke strukture i prijedložni izrazi (*stadoše pred njima > stadoše pred njih, vratiše se od groba > vratiše se s groba, pohrli grobu > pohrli na grob*).

2.3. Rupčić, Lj. (1961) Sveto pismo - Novi zavjet, prir. R. Šilić, Sarajevo: Pastoralna biblioteka (R1)

„Uskrsnuo je!“

Vrlo rano, u prvi dan sedmice, žene dođoše na grob, noseći miomiris, koji bijahu pripremile. Nađoše kamen odvaljen od groba. Uđoše unutra, ali ne nađoše tijela Gospodina Isusa. I dok su one zbog toga stajale posve zbunjene, najedamput im pristupiše dva čovjeka u blistavom odijelu. Njima ovlada strah, te oboriše pogled na tlo, a oni im rekoše: – Zašto tražite živoga među mrtvima? On nije ovdje! Uskrsnuo je! Sjetite se, kako vam je govorio, dok još bijaše u Galileji: „Trebalo da Sin Čovječji bude predan u ruke grešnika i da bude razapet te da uskrsne treći dan!“ I one se sjetiše njegovih riječi.

Nevjera apostola – Petar na grobu.

I kad se povратиše od groba, javiše to sve Jedanaestorici i svima ostalim. To bijahu: Marija Magdalena, Ivana i Marija, Jakovljeva majka. I ostale žene, koje bijahu s njima, to isto rekoše apostolima. Ovima se te riječi učine kao izmišljotina. I nisu im vjerovali. Petar se ipak digne i otrča na grob. Nadviri se i vidi samo plahte kako leže pa se vrati natrag, snebivajući se, što se dogodilo.

2.3.1. Rupčić, Lj. (1967) Sveto pismo - Novi zavjet (2. izd.) Sarajevo: Prof. zbor Franjevačke Teologije u Sarajevu (R2)

„Uskrsnuo je!“

U prvi dan sedmice, vrlo rano, žene dođoše na grob, noseći miomiris koji bijahu pripremile. Nađoše kamen odmaknut s groba. Uđoše unutra, ali ne nađoše tijelo Gospodina Isusa. I dok su stajale zbunjene, najedamput im pristupiše dva čovjeka u blistavom odijelu. Njih spopade strah, te oboriše pogled na zemlju, a oni im rekoše: – Zašto tražite živoga među mrtvima? On nije ovdje! Uskrsnuo je! Sjetite se kako vam je govorio dok još bijaše u Galileji: „Trebalo – govorio je – da Sin Čovječji bude predan u ruke grešnika i da bude razapet te da uskrsne treći dan!“ I one se sjetiše njegovih riječi. Kad se vratiše od groba, javiše to sve Jedanaestorici i svima ostalim. To bijahu: Marija iz Magdale, Ivana i Marija, Jakovljeva majka. I ostale žene koje bijahu s njima to isto rekoše apostolima. Ovima se te riječi učiniše kao izmišljotina. I nisu im vjerovali. Petar se ipak diže i otrča na grob. Nadviri se i vidi samo plahtice, pa se vrati natrag, snebivajući se nad onim što se dogodilo.

2.3.2. Rupčić, Lj. (1968) Zagrebačka Biblija, ur. J. Kaštelan, B. Duda, Zagreb: Stvarnost (R3Z1)

„Uskrsnuo je!“

U prvi dan sedmice, vrlo rano, žene dođoše na grob, noseći miomiris koji bijahu pripremile. Nađoše kamen odmaknut s groba. Uđoše, ali ne nađoše tijelo Gospodina Isusa. I dok su stajale zbunjene, najedanput im pristupiše dva čovjeka u blistavu odijelu. Njih spopade strah, te oboriše pogled na zemlju, a oni im rekoše: – Zašto tražite živoga među mrtvima? On nije ovdje! Uskrsnuo je! Sjetite se kako vam je govorio dok još bijaše u Galileji: „Trebalo – govorio je – da Sin Čovječji bude predan u ruke grešnika i da bude razapet te da uskrsne treći dan!“ I one se sjetiše njegovih riječi.

Apostoli ne vjeruju ženama

Kad se vratiše od groba, javiše to sve Jedanaestorici i svima ostalim. To bijahu: Marija iz Magdale, Ivana i Marija, Jakovljeva majka. I ostale žene koje bijahu s njima to isto rekoše apostolima. Ovima se te riječi učiniše kao izmišljotina. I nisu im vjerovali. Petar ipak ustade i otrča na grob. Nadviri se i vidje samo plahtice, pa se vrati natrag, snebivajući se nad onim što se dogodilo.

2.3.3. Rupčić, Lj. (2000) Novi zavjet i psalmi (6. izd. Novoga zavjeta i 1. izd. Psalama), Mostar: Ziral, Zagreb: Hrvatsko ekumensko biblijsko društvo (R4)

Uskrsnuo je!

U prvi dan tjedna, vrlo rano žene dođoše na grob, noseći miomiris koje bijahu pripremile. ²Nađoše kamen odvaljen s groba. ³Uđoše, ali ne nađoše tijela Gospodina, Isusa. ⁴I dok su stajale zbunjene zbog toga, evo pristupiše im dva čovjeka u blistavu odijelu. ⁵Žene spopade strah te oboriše lice k zemlji, a oni im rekoše: „Zašto tražite živoga među mrtvima? ⁶Nije ovdje! Uskrsnuo je! Sjetite se da vam je rekao dok još bijaše u Galileji: ⁷Trebalo da Sin Čovječji bude izručen grješnicima i da bude razapet te da uskrsne treći dan!“ ⁸I one se sjetiše njegovih riječi.

Apostoli ne vjeruju ženama

⁹Kad se vratiše od groba, javiše to sve Jedanaestorici i svima ostalima. ¹⁰To bijahu: Marija iz Magdale, Ivana i Marija, Jakovljeva majka. I ostale su njihove drugarice to kazivale Apostolima. ¹¹Njima se te riječi učiniše kao izmišljotina. I nisu im vjerovali. ¹²Petar ipak ustade i otrča na grob. Nadviri se i vidje samo plahtice. I vrati se čudeći se u sebi onomu što se dogodilo.

2.3.4. Rupčić, Lj. (2001) Biblija, ur. Kaštelan, J. i B. Duda, Kršćanska sadašnjost (R5Z2)

„Uskrsnuo je!“

U prvi dan sedmice, vrlo rano, žene dođoše na grob, noseći miomiris koji bijahu pripremile. ²Nađoše kamen odmaknut s groba. ³Uđoše, ali ne nađoše tijelo Gospodina Isusa. ⁴I dok su stajale zbunjene, najedanput im pristupiše dva čovjeka u blistavu odijelu. ⁵Njih spopade strah te oboriše pogled na zemlju, a oni im rekoše: ⁶„Zašto tražite živoga među mrtvima? On nije ovdje! Uskrsnuo je! Sjetite se kako vam je govorio dok još bijaše u Galileji: ⁷Treba da Sin Čovječji bude predan u ruke grešnikā i da bude razapet te da uskrsne treći dan!“ ⁸I one se sjetiše njegovih riječi.

Apostoli ne vjeruju ženama

⁹Kad se vratiše od groba, javiše to sve Jedanaestorici i svima ostalima. ¹⁰To bijahu: Marija iz Magdale, Ivana i Marija, Jakovljeva majka. I ostale žene koje bijahu s njima to isto rekoše apostolima. ¹¹Ovima se te riječi učiniše kao izmišljotina. I nisu im vjerovali. ¹²Petar ipak ustade i otrča na grob. Nadviri se i vidje samo plahtice, pa se vrati natrag, snebivajući se nad onim što se dogodilo.

2.3.5. Rupčić, Lj. (2008) Sveto pismo - Novi zavjet i psalmi, Zagreb: Hrvatsko biblijsko društvo, Tomislavgrad: Naša ognjišta (R6)

Uskrsnuo je!

U prvi dan tjedna, vrlo rano žene dođoše na grob, noseći miomirise koje bijahu pripremile. ²Nađoše kamen odvaljen s groba. ³Uđoše, ali ne nađoše tijela Gospodina, Isusa. ⁴I dok su stajale zbunjene zbog toga, evo pristupiše im dva čovjeka u blistavu odijelu. ⁵Žene spopade strah te oboriše lice k zemlji, a oni im rekoše: „Zašto tražite živoga među mrtvima? ⁶Nije ovdje! Uskrsnuo je! Sjetite se da vam je rekao dok još bijaše u Galileji: ⁷Treba da Sin Čovječji bude izručen grješnicima i da bude razapet te da uskrsne treći dan!“ ⁸I one se sjetiše njegovih riječi.

Apostoli ne vjeruju ženama

⁹Kad se vratiše od groba, javiše to sve Jedanaestorici i svima ostalima. ¹⁰To bijahu: Marija iz Magdale, Ivana i Marija, Jakovljeva majka. I ostale su njihove drugarice to kazivale Apostolima. ¹¹Njima se te riječi učiniše kao izmišljotina. I nisu im vjerovali. ¹²Petar ipak ustade i otrča na grob. Nadviri se i vidje samo plahtice. I vrati se čudeći se u sebi onomu što se dogodilo.

2.3.6. Komentar Rupčićevih izdanja

Prijevod Ljudevita Rupčića iz 1961. ne poklapa se u potpunosti s današnjim pravopisom (*najedanput*). Često se koristi aoristima. Odvaja ovo poglavlje na dva dijela novim podnaslovom, koji je kratak uvod u ono o čemu se radi u sljedećemu dijelu.

U prijevodu iz 1967. nema pravopisnoga nepodudaranja (*najedanput*). Također, nema odvajanja dijelova poglavlja novim podnaslovom.

U prijevodu uvrštenomu u Zagrebačku Bibliju (1968) poglavlje se ponovno odvaja novim podnaslovom, a u odnosu na prijevod iz 1967., izmijenjeni su sljedeći oblici: pleonazam *ući unutra* zamijenjen je leksemom *ući*, određeni oblik pridjeva (*blstavom*) zamijenjen je neodređenim oblikom (*blstavu*), glagol *dignuti se* zamijenjen je glagolom *ustati*, arhaični oblik *vidje* zamijenjen je oblikom *vidi*. Također, u izdanju iz 1968. glagolu *sne bivati se* pridodano je *nad onim što se dogodilo*.

Rupčić u prijevodu iz 2000. zarezom odvaja prijašnju sintagmu *Gospodin Isus* (*Gospodina, Isusa*). Navodi da su žene stajale zbunjene *zbog toga*, čega nema u prijašnjim prijevodima. Opet odvaja dva dijela jednoga poglavlja, ali novim podnaslovom, koji ne sadrži dio o Petrovu odlasku na grob. I u prijevodu Zagrebačke Biblije iz 2001. dva se dijela odvajaju podnaslovom. Često se koristi aoristom. Zadržan je leksem *sedmica* kao u starijim izdanjima, dok je u izdanju 2000. zamijenjen neobilježenim *tjedan*.

Rupčićev prijevod iz 2008. jednak je prijevodu iz 2000. godine.

2.4. Duda, B., Fućak, J. (1973) Novi zavjet, Zagreb: Kršćanska sadašnjosti (DF1)

Uskrsnuće Isusovo

Prvoga dana u tjednu, veoma rano, dođoše one na grob s miomirisima što ih pripraviše. ²Kamen nađoše otkotrljan od groba. ³Uđoše, ali ne nađoše tijela Gospodina Isusa. ⁴I dok su stajale zbunjene nad tim, gle, dva čovjeka u blistavoj odjeći stadoše do njih. ⁵Zastrašene, obore lica k zemlji, a oni će im: „Što tražite Živoga među mrtvima? ⁶Nije ovdje, nego uskrsnu! Sjetite se kako vam je govorio dok je još bio u Galileji^a: ⁷Treba da Sin čovječji bude predan u ruke grešnika, i raspet, i treći dan da ustane.“ ⁸I sjetiše se one riječi njegovih, ⁹vratiliše se s groba te javiše sve to Jedanaestorici i svima drugima. ¹⁰A bijahu to: Marija Magdalena, Ivana, i Marija Jakovljeva. I ostale, zajedno s njima, govorahu to apostolima, ¹¹ali njima se te riječi pričiniše kao tlapnja, te im ne vjerovahu. ¹²A Petar usta i potrča na grob. Sagnuvši se, opazi samo pivoje. I vrati se kući, čudeći se tome što se zbilo.

2.4.1. Fućak, M. J., ur. (1992) Novi zavjet s uvodima i bilješkama Ekumenskog prijevoda Biblije (DF2)

Uskrsnuće Isusovo

Prvoga dana u tjednu, veoma rano, dođoše one na grob s miomirisima što ih pripraviše. ²Kamen nađoše otkotrljan od groba. ³Uđoše, ali ne nađoše tijela Gospodina Isusa. ⁴I dok su stajale zbunjene nad tim, gle, dva čovjeka u blistavoj odjeći stadoše do njih. ⁵Zastrašene obore lica k zemlji, a oni će im: „Što tražite Živoga među mrtvima? ⁶Nije ovdje, nego uskrsnu! Sjetite se kako vam je govorio dok je još bio u Galileji^a: ⁷Treba da Sin Čovječji bude predan u ruke grešnika, i raspet, i treći dan da ustane.“ ⁸I sjetiše se one riječi njegovih, ⁹vratiliše se s groba te javiše sve to jedanaestorici i svima drugima. ¹⁰A bile su to: Marija Magdalena, Ivana i

Marija Jakovljeva. I ostale zajedno s njima govorahu to apostolima, ¹¹ali njima se te riječi pričiniše kao tlapnja, te im ne vjerovahu. ¹²A Petar usta i potrča na grob. Sagnuvši se, opazi samo povoje. I vrati se kući čudeći se tome što se zbilo.

2.4.2. Rebić, A., Fućak, J. i Duda, B., ur. (1994) Jeruzalemska Biblija, Zagreb: Kršćanska sadašnjost (DF3)

Uskrsnuće Isusovo

Prvoga dana u tjednu, veoma rano, dođoše one na grob s miomirisima što ih pripraviše. ²Kamen nađoše otkotrljan od groba. ³Uđoše, ali ne nađoše tijela Gospodina Isusa. ⁴I dok su stajale zbunjene nad tim, gle, dva čovjeka u blistavoj odjeći stadoše do njih. ⁵Zastrašene obore lica k zemlji, a oni će im: „Što tražite Živoga među mrtvima? ⁶Nije ovdje, nego uskrsnu! Sjetite se kako vam je govorio dok je još bio u Galileji^a: ⁷Treba da Sin Čovječji bude predan u ruke grešnika, i raspet, i treći dan da ustane.“ ⁸I sjetiše se one riječi njegovih, ⁹vratiliše se s groba te javiše sve to jedanaestorici i svima drugima. ¹⁰A bile su to: Marija Magdalena, Ivana i Marija Jakovljeva. I ostale zajedno s njima govorahu to apostolima, ¹¹ali njima se te riječi pričiniše kao tlapnja, te im ne vjerovahu. ¹²A Petar usta i potrča na grob. Sagnuvši se, opazi samo povoje. I vrati se kući čudeći se tome što se zbilo.

2.4.3. Kaštelan, J. i Duda, B., ur. (2006) Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta, Zagreb: Kršćanska sadašnjost (DF4)

Uskrsnuće Isusovo

Prvoga dana u tjednu, veoma rano, dođoše one na grob s miomirisima što ih pripraviše. ²Kamen nađoše otkotrljan od groba. ³Uđoše, ali ne nađoše tijela Gospodina Isusa. ⁴I dok su stajale zbunjene nad tim, gle, dva čovjeka u blistavoj odjeći stadoše do njih. ⁵Zastrašene obore lica k zemlji, a oni će im: „Što tražite Živoga među mrtvima? ⁶Nije ovdje, nego uskrsnu! Sjetite se kako vam je govorio dok je još bio u Galileji^a: ⁷Treba da Sin Čovječji bude predan u ruke grešnika, i raspet, i treći dan da ustane.“ ⁸I sjetiše se one riječi njegovih, ⁹vratiliše se s groba te javiše sve to jedanaestorici i svima drugima. ¹⁰A bile su to: Marija Magdalena, Ivana i Marija Jakovljeva. I ostale zajedno s njima govorahu to apostolima, ¹¹ali njima se te riječi pričiniše kao tlapnja, te im ne vjerovahu. ¹²A Petar usta i potrča na grob. Sagnuvši se, opazi samo povoje. I vrati se kući čudeći se tome što se zbilo.

2.4.4. Komentar prijevoda Dude i Fućaka

Ovaj je prijevod Bonaventure Duda i Jerka Fućaka dosta različit od prethodnih. Tekst se nadovezuje na prethodno poglavlje (*dođoše one* > iz ovoga dijela ne saznaje se tko, već se upućuje na spomenute ženske

osobe). Dvije su rečenice iz prijašnjih prijevoda spojene u jednu (*I sjetiše se one riječi njegovih, ⁹vratiliše se s groba te javiše sve to jedanaestorici i svima drugima*). Prijevod u ekumenskome Novome zavjetu i Jeruzalemskoj Bibliji razlikuje se od prvoga izdanja sitnim pravopisnim promjenama: izostavljanjem pet zarezova, velikim slovom u *Čovječji* i uporabom perfekta *bile su* umjesto imperfekta *bijahu*. Prijevod Svetoga pisma (2006) posve je jednak prijevodu u Jeruzalemskoj Bibliji.

2.5. Ladan, T. (1985) Evandjelje po Luki, Plehan: Biblioteka „Sloboznak“ (L)

Isusovo uskrsnuće: Konačna riječ ne pripada smrti nego Bogu koji kroz smrt uvodi u život

U prvi dan tjedna veoma rano došle su one do grobnice, noseći miomiris koje spraviše. Nađoše pak kamen odmaknut od groba, a ušavši, ne nađoše tijelo Gospodina Isusa. I dogodi se, dok one stajahu zbunjene zbog toga, te evo dvojica muževa pristupiše im u sjajnoj odjeći. Kako pak strah spopade njih i one prignuše obraze k zemlji, oni im rekoše: „Što tražite živoga među mrtvima? On nije ovdje, nego je uskrsnuo! Sjetite se kako vam je govorio još u Galileji, kazujući: 'Sin Čovječji mora se predati u ruke ljudi grješnikā i raspeti, te treći dan uskrsnuti.'“ I one se sjetiše riječi njegovih. A vrativši se od grobnice, dojavile su sve to Jedanaestorici i svima ostalima. Bijahu pak to Marija Magdalena, Ivana i Marija, Jakovljeva mati; i ostale što su bile s njima rekoše apostolima te stvari. Dočim učiniše se tima kao tlapnje dotične riječi, i ne vjerovahu im. Petar pak, ustavši, otrča do grobnice. I nagnuvši se, ugleda samo platnene pivoje, i ode čudeći se u sebi onome što se dogodilo.

2.5.1. Komentar Ladanova prijevoda

Prijevod Tomislava Ladana, koji je preveo nekoliko novozavjetnih knjiga, odskače od ostalih prijevoda jer je veoma poetičan, izborom leksema, redom riječi. Ima odlike biblijskoga stila: često se služi aoristom i imperfektom, ali i perfektom, koji prijašnji prevoditelji slabije upotrebljavaju. Pogrešno upotrebljava veznik *pak*.

2.6. Raspudić, G. (1987) Novi zavjet (I. izd.) Zagreb: Kršćanska sadašnjost, Sarajevo: Teološka biblioteka, Mostar: Provincijalat hercegovačkih franjevaca (GR1)

„Uskrsnuo je!“

Vrlo rano, u prvi dan tjedna, žene dođoše na grob noseći miomiris koji bijahu pripremile. ²Nađoše kamen odvaljen s groba. ³Uđoše unutra, ali ne nađoše tijela Gospodina Isusa. ⁴I dok su one zbog toga stajale zbunjene, najedanput im pristupiše dva čovjeka u blistavom odijelu. ⁵Njima ovlada strah, te oboriše pogled na zemlju, a oni im rekoše: – Zašto tražite živoga među mrtvima? ⁶On nije ovdje! Uskrsnuo je! Sjetite se, kako vam je govorio, dok još bijaše u Galileji: ⁷“Treba da Sin Čovječji bude predan u ruke grješnika i da bude razapet te da uskrsne treći dan!“ ⁸I one se sjetiše njegovih riječi.

Nevjera apostola – Petar na grobu.

⁹I kad se povратиše od groba, javiše to sve Jedanaestorici i svim ostalima. ¹⁰To bijahu: Marija Magdalena, Ivana i Marija, Jakovljeva majka. I ostale žene, koje bijahu s njima, to isto rekoše apostolima. ¹¹„A njima se te riječi učine kao tlapnja. I nisu im vjerovali. ¹²Petar se ipak diže i otrča na grob. Nadviri se i vidje samo povoje kako leže pa se vrati natrag, snebivajući se, što se dogodilo.

2.6.1. Raspudić , G. (2010) Franjevačka Biblija, Zagreb, Sarajevo, Mostar: KS, TB, PHF (GR2)

„Uskrsnuo je!“

Vrlo rano, u prvi dan tjedna, žene dođoše na grob noseći miomiris koji bijahu pripremile. ²Nađoše kamen odvaljen s groba. ³Uđoše unutra, ali ne nađoše tijela Gospodina Isusa. ⁴I dok su one zbog toga stajale zbunjene, najedanput im pristupiše dva čovjeka u blistavom odijelu. ⁵Njima ovlada strah, te oboriše pogled na zemlju, a oni im rekoše: – Zašto tražite živoga među mrtvima? ⁶On nije ovdje! Uskrsnuo je! Sjetite se, kako vam je govorio, dok još bijaše u Galileji: ⁷„Treba da Sin Čovječji bude predan u ruke grješnika i da bude razapet te da uskrsne treći dan!“ ⁸I one se sjetiše njegovih riječi.

Nevjera apostola – Petar na grobu

⁹I kad se povратиše od groba, javiše to sve Jedanaestorici i svim ostalima. ¹⁰To bijahu: Marija Magdalena, Ivana i Marija, Jakovljeva majka. I ostale žene, koje bijahu s njima, to isto rekoše apostolima. ¹¹A njima se te riječi učine kao tlapnja. I nisu im vjerovali. ¹²Petar se ipak diže i otrča na grob. Nadviri se i vidje samo povoje kako leže pa se vrati natrag, snebivajući se, što se dogodilo.

2.6.2. Komentar Raspudićeva prijevoda

Prijevod Gracijana Raspudića također je podijeljen na dva dijela dvama podnaslovima. Podnaslovi su jednaki kao i u prvomu Rupčićevu prijevodu. Rupčićev i Raspudićev prijevod veoma su slični, posebno prvo izdanje Rupčićeva prijevoda: razlike su u riječima *tjedan* i *sedmica*, *tlapnja* i *izmišljotina*, *povoji* i *plahtice*, *digne* i *diže* te dvije pravopisne pojedinosti. Raspudićeva su oba izdanja identična.

2.7. Lovrec B., Lovrec, M. i Grujić, Ž. (1981) Novi zavjet živim riječima Knjiga o Kristu, Zagreb, Duhovna stvarnost (LL)

Isusovo uskrsnuće

Veoma rano u nedjeljno jutro, žene su odnijele mirise i pomasti na grob. ²Otkrile su da je golem kamen, koji je bio zatvarao ulaz u grob, otkotrljan na stranu. ³Ušle su, ali nisu našle tijelo Gospodina Isusa.

⁴Stajale su zbunjene, pokušavajući se domisliti što se s njime moglo dogoditi. Odjednom su se pred njima pojavila dvojica u blistavoj odjeći. ⁵Žene su se strašno preplašile i poklonile se pred njima, a oni su ih upitali: „Zašto tražite u grobu onoga koji je živ? ^{6,7}On nije ovdje! Uskrsnuo je! Zar se ne sjećate što vam je govorio još dok je bio u Galileji – da Sin čovječanstva mora biti predan u vlast zlikovaca i biti razapet, te da će uskrsnuti treći dan?“ ⁸I sjetile su se toga, ⁹pa požurile natrag u Jeruzalem da kažu jedanaestorici njegovih učenika – i svima drugima – što se dogodilo. ¹⁰Ovo su bile žene koje su otišle do groba: Marija Magdalena, Ivana, Marija, Jakovljeva majka, te još neke druge žene. ¹¹Ali ono što su žene govorile, apostolima se pričinjalo kao bajka, nisu im vjerovali. ¹²Ipak je Petar otrčao do groba da pogleda. Sagnuvši se, provirio je unutra i opazio samo pivoje od platna. Tada se ponovno vratio kući, čudeći se što li se to dogodilo.

2.7.1. Komentar prijevoda Lovrec et al

Prijevod Branka Lovreca, Mirjane Lovrec i Željka Grujića (Lovrec et al) uvelike se razlikuje od prijašnjih. Najčešće se služi perfektom. Njegov prijevod zvuči kao neka priča i dosta odudara od biblijskoga stila.

2.8. Djaković, B. (2000) Sveto Pismo Staroga i Novoga Zavjeta (1. izd.) Rijeka: Udruga kršćana za promicanje duhovne kulture (Đ)

Uskrsnuće Gospoda Isusa

A u prvi dan tjedna, rano u zoru, došle su one na grob i donijele mirise koje su pripremile. Našle su odvaljen kamen od groba; i kad su ušle, nisu našle tijelo Gospoda Isusa. I dok su još bile zbunjene radi toga, gle, stala su dva čovjeka kraj njih u blještavim haljinama. Kako su se bile uplašile, sagnule su svoja lica k zemlji, a ljudi su im rekli: zašto tražite živog među mrtvima? On nije ovdje, nego je uskrsnuo. Sjetite se kako vam je govorio dok je još bio u Galileji, i govorio: Sin čovjeka treba biti predan u ruke grešnika i raspet, i treći dan uskrsnut će. I one su se sjetile njegovih riječi, i vratile se od groba i obavijestile o svemu jedanaestoricu i sve ostale. To su bile Marija Magdalena, i Ivana i Marija, majka Jakova; i druge s njima koje su to rekle apostolima. A njihov govor činio im se kao priča, i nisu htjeli vjerovati. A Petar ustade i otrča k grobu; i sagnuvši se, vidio je samo platnene ovoje* same; i ode svojoj kući, čudeći se što se to dogodilo.

2.8.1. Komentar Djakovićeva prijevoda

Branko Djaković ne služi se aoristima i imperfektima, nego perfektom. Riječi su svakodnevne, neobilježene. Djeluje poprilično šturo, više kao izvještaj. Djaković jedini ima napomenu, dok ostali prevoditelji ne uvrštavaju napomene u svoje prijevode.

2.9. Vrtarić, I. (1998) Novi zavjet po Prihvaćenom tekstu, Riječi iskrene, Pušćine (V1)

A prvoga *dana* u tjednu, vrlo rano, dođu one i još neki s njima na grobnicu s miomirisima što su ih pripravile² te nađu kamen otkotrljan od groba.³ I ušavši ne nađuše tijelo Gospodina Isusa.⁴ I dok su bile jako zbunjene zbog toga, gle, dva su muškarca u blistavoj odjeći stala do njih.⁵ Kad one u strahu obore lica k zemlji, rekoše im oni: „Što tražite živoga među mrtvima?“⁶ Nije ovdje, nego uskrsnu! Sjetite se kako vam je govorio dok je još bio u Galileji⁷ rekavši: 'Trebalo da Sin čovječji bude predan u ruke grešnih ljudi i razapet, a treći dan uskrsnuti.'“⁸ I prisjete se riječi njegovih.⁹ Vrativši se od grobnice, dojavu sve to Jedanaestorici i svima ostalima.¹⁰ A to bijahu: Marija Magdalena, Ivana i Marija Jakovljeva; i ostale što bijahu s njima koje govoraše to apostolima.¹¹ Ali njima se te riječi učiniše kao naklapanje te im ne povjerovaše.¹² No Petar ustade i potrča do grobnice. Sagnu se, opazi povoje gdje leže napose pa ode čudeći se onome što se zbilo.

2.9.1. Vrtarić, I. (2005) Novi zavjet po Prihvaćenom tekstu (pregl. i preuređeno izd.), Krasica i Rijeka: Živa riječ i Udruga kršćana (V2)

A prvoga *dana* u tjednu, vrlo rano, dođu one i još neki s njima na grobnicu, s miomirisima što su ih bile pripravile,² te nađu *da je* kamen otkotrljan od groba.³ I uđu ali ne nađu tijelo Gospodina Isusa.⁴ I dok su bile silno zbunjene zbog toga, gle, do njih stanu dva muškarca u blistavoj odjeći.⁵ One, prestrašene, obore lica k zemlji, a oni im rekoše: „Zašto tražite živoga među mrtvima?“⁶ Nije ovdje, nego je uskrsnuo! Sjetite se kako vam je govorio dok je još bio u Galileji⁷ rekavši: 'Sin čovječji treba biti predan u ruke grešnih ljudi i razapet, a treći dan uskrsnuti.'“⁸ I prisjete se njegovih riječi.⁹ Vrativši se od grobnice, dojavu sve to Jedanaestorici i svima ostalima.¹⁰ Bile su to: Marija Magdalena, Ivana i Marija, *majka* Jakovljeva; i ostale što su bile s njima, koje su o tome govorile apostolima.¹¹ Ali njima su se te riječi učinile kao naklapanje pa im nisu povjerovali.¹² Tada Petar *ipak* ustane i otrči do grobnice. Zavirivši u nju, opazi povoje gdje leže zasebno pa ode čudeći se onome što se zbilo.

2.9.2. Komentar Vrtarićevih prijevoda

Prvi prijevod Ivana Vrtarića služi se biblijskim stilom – autor rabi jednostavne oblike prošloga vremena, aorist i imperfekt, te prilog prošli *ušavši*. Poetičniji je i zbog obilježena poretka riječi. Drugi je Vrtarićev prijevod jednostavniji od prvoga, neki su leksemi izmijenjeni (npr. *sagnuti se* leksemom *zaviriti*), a aoriste i

imperfekte zamjenjuje perfektom. Međutim, u tome nije posve dosljedan: npr. u prvomu je prijevodu: *dva su muškarca u blistavoj odjeći stala*, u drugomu *do njih stanu dva muškarca u blistavoj odjeći*.

2.10. Knežević, R. (2001) Novi zavjet, Rijeka (RK)

Uskrsnuće Isusovo

Prvoga dana u tjednu, o praskozorju, dođoše one na grob noseći mirise koje pripraviše. ²Nađoše kamen otkotrljan od groba. ³Uđoše, ali tijela Gospodina Isusa ne nađoše. ⁴I dok su stajale zbunjene zbog toga, kad gle: a to dva čovjeka u blistavoj odjeći stadoše preda njih. ⁵Prestrašene prignuše lica k zemlji, a oni im rekoše: „Zašto tražite živoga među mrtvima? ⁶Nije ovdje – uskrišen je! Sjetite se kako vam je zborio dok je još bio u Galileji, ⁷da Sin Čovječji 'treba da bude predan u ruke grješnih ljudi, i da bude raspet, i trećega dana da ustane““. ⁸I one se prisjetiše njegovih riječi te, ⁹vrativši se s groba, dojavīše sve to Jedanaestorici i svima drugima. ¹⁰Bijahu to: Marija Magdalena, Ivana i Marija Jakovljeva; i ostale zajedno s njima. Kazivale su to apostolima, ¹¹ali se njima njihove riječi pričinile kao besmislica i nisu im vjerovali. ¹²A Petar ustade i potrča na grob. Nadvirivši se, opazi samo poveje. I ode, čudeći se u sebi što se to dogodilo.

2.10.1. Komentar Kneževićeva prijevoda

Prijevod Rubena Kneževića preveden je biblijskim stilom: autor se često koristi aoristom i imperfektom, glagolskim prilogom prošlim. Rječnik mu je biran (*zboriti, praskozorje, prignuti lice, kazivati*).

2.11. Jovanović, M. (2006) Novi zavjet - Suvremeni prijevod, Zagreb: Svjetski biblijski prevodilački centar (MJ)

Isusovo uskrsnuće

¹Prvog dana u tjednu, žene su rano ujutro došle na Isusov grob. Sa sobom su ponijele mirise koje su bile pripremile. ²Opazile su da je kamen koji je zatvarao ulaz u grob odmaknut ³pa su ušle. No tijelo Gospodina Isusa nisu našle. ⁴Dok su tako stajale, zbunjene zbog toga što se dogodilo, odjednom su se kraj njih pojavila dva čovjeka u sjajnoj odjeći. ⁵Obuzeo ih je strah i poklonile su im se licem do zemlje. A oni su im rekli: „Zašto tražite živoga među mrtvima? ⁶On nije ovdje; ustao je od mrtvih! Sjetite se što vam je rekao dok je još bio u Galileji: ⁷rekao je da Sin Čovječji mora biti predan u ruke grešnicima, da mora biti razapet na križu i da će trećega dana ustati od mrtvih.“ ⁸Tada su se žene sjetile Isusovih riječi. ⁹Vratile su se s groba i sve to ispričale Jedanaestorici i ostalima. ¹⁰Te su žene bile: Marija Magdalena, Ivana i Marija – Jakovljeva majka. One i ostale žene koje su bile s njima prenijele su to apostolima. ¹¹No ovima su te riječi zvučale kao izmišljotina i nisu im vjerovali. ¹²Ali Petar je ustao i otrčao na grob. Sagnuo se, ali nije opazio ništa, osim lanenih poveja. Otišao je s groba pitajući se što se to moglo dogoditi.

2.11.1. Komentar Jovanovićeva prijevoda

Prijevod Mladena Jovanovića dosta je drugačiji od prijašnjih. Obavjesniji je, često ponavlja subjekte i predikate te jače naglašava pojedine aspekte događaja. Koristi se perfektom, a njegov stil odudara od biblijskoga.

2.12. Šredl, H. E., ur. (2006) Novi zavjet i Psalmi, Varaždin: Hrvatski biblijski nakladnik (VB1)

Uskrsnuće Isusovo

A u prvi *dan* tjedna, veoma rano, dođoše na grob noseći miomirise koje su pripravile, i *još* neki s njima. ²I nađoše kamen otkotrljan s groba. ³Uđoše i ne nađoše tijelo Gospodina Isusa. ⁴I dogodi se, dok su bile u nedoumici zbog toga, i gle, pristupiše im dva čovjeka u sjajnoj odjeći. ⁵Prestrašiše se i prignuše lice k zemlji, a *oni* im rekoše: „Što tražite živoga među mrtvima? ⁶Nije ovdje, nego uskrsnu! Sjetite se kako vam je govorio dok je još bio u Galileji ⁷govoreći: 'Sin Čovječji treba biti predan u ruke grješnikā i biti raspet i treći dan uskrsnuti.'“ ⁸I sjetiše se riječi njegovih. ⁹Vratiše se s groba pa javiše sve to jedanaestorici i svima ostalima. ¹⁰A bile su *to*: Marija Magdalena i Ivana i Marija, *majka* Jakovljeva, i ostale koje zajedno s njima ovo govorahu apostolima. ¹¹I njima se njihove riječi učiniše kao tlapnja te im ne vjerovahu. ¹²A Petar usta i otrča na grob. Sagnu se i opazi povoje gdje leže, pa ode čudeći se u sebi *tomu* što se zbilo.

2.12.1. Šredl, H. E., ur. (2011) Biblija, Varaždin: Hrvatski biblijski nakladnik (VB2)

Uskrsnuće Isusovo

A u prvi *dan* tjedna, veoma rano, dođoše na grob noseći miomirise koje su pripravile, i *još* neki s njima. ²I nađoše kamen otkotrljan s groba. ³Uđoše i ne nađoše tijelo Gospodina Isusa. ⁴I dogodi se, dok su bile u nedoumici zbog toga, kad gle, pristupiše im dva čovjeka u sjajnoj odjeći. ⁵Prestrašiše se i prignuše lice k zemlji, a *oni* im rekoše: „Što tražite živoga među mrtvima? ⁶Nije ovdje, nego uskrsnu! Sjetite se kako vam je govorio dok je još bio u Galileji ⁷govoreći: 'Sin Čovječji treba biti predan u ruke grješnikā i biti raspet i treći dan uskrsnuti.'“ ⁸I sjetiše se riječi njegovih. ⁹Vratiše se s groba pa javiše sve to Jedanaestorici i svima ostalima. ¹⁰A bile su *to*: Marija Magdalena i Ivana i Marija, *majka* Jakovljeva, i ostale koje zajedno s njima ovo govorahu apostolima. ¹¹I njima se njihove riječi učiniše kao tlapnja te im ne vjerovahu. ¹²A Petar usta i otrča na grob. I sagnuvši se, opazi povoje gdje leže, pa ode čudeći se u sebi *tome* što se zbilo.

2.12.2. Komentar prijevoda tzv. Varaždinske Biblije

Prijevod Novoga zavjeta, a onda i cijele Biblije, koji je izdan u Varaždinu, a kao urednik naveden je H. E. Šredl (tj. odgovorna osoba nakladnika – Hrvoje-Emil Šredl, prema Jambreč, Knežević 2007), navodi da su sa ženama bili *još neki*, što je nova informacija s obzirom na prethodne prijevode. Također pomalo podsjeća

na izvještaj, a ne na povezanu priču. Prevoditelj se najčešće koristi aoristom i imperfektom kao odlikama biblijskoga stila. Prijevod u cijeloj Bibliji, nazvan Varaždinskom Biblijom, samo se u nekoliko pojedinosti razlikuje od prijevoda Novoga zavjeta: umjesto *i gle* rečeno je *kad gle*, umjesto *Sagnu se i* navedeno je *I sagnuvši se, tomu je* (bezrazložno) zamijenjeno s *tome*.

2.13. NN (2010) Novi zavjet, Čakovec: Udruga Stablo života (Č)

A prvog *dana* u tjedna, vrlo rano u jutro, došle su one i još neki s njima na grobnicu, noseći miomiris koji su pripremile. ²I našle su kamen otkotrljan s grobnice, ³te su ušle, ali nisu našle tijelo Gospodina Isusa. ⁴I dogodilo se, dok su one bile jako zbunjene zbog toga, *gle*, dva čovjeka su stajala pokraj njih u blistavoj odjeći. ⁵I kako su bile uplašene i pognule lice k zemlji, oni su im rekli: „Zašto tražite živoga među mrtvima? ⁶On nije ovdje, nego je uskrsnuo: sjetite se kako vam je rekao dok je još bio u Galileji, ⁷govoreći: 'Sin čovječji mora biti predan u ruke grešnih ljudi i biti razapet, a treći dan uskrsnuti!'“ ⁸I one su se sjetile njegovih riječi. ⁹Onda su se vratile s grobnice i javile sve to Jedanaestorici i svima ostalima. ¹⁰To su bile: Marija Magdalena, Ivana i Marija, *majka* Jakovljeva i ostale *žene koje su bile s njima*, koje su to rekle apostolima. ¹¹A njihove riječi su se njima učinile kao izmišljotina te im nisu vjerovali. ¹²Tada je Petar ustao i otrčao do grobnice te je zavirio dolje i vidio samo laneno platno gdje leži zasebno pa je otišao, čudeći se u sebi onome što se dogodilo.

2.13.1. Komentar prijevoda iz Čakovca

Prevoditelj, koji nije naveden, najčešće se služi perfektom. I u ovome se prijevodu saznaje da je još netko došao sa ženama na grobnicu, zbog čega se može pretpostaviti da je ovaj prevoditelj svoj prijevod temeljio na Šredlovu. Vidljiva je i greška (*tjedna* umjesto *tjednu*).

2.14. Martinjak, G. Đ., ur. (2011) Novi zavjet, Surrey (Canada): vlastito izdanje

<http://web.me.com/jurek/martinjak/postanak.html> <http://www.bibletoyou.ca/martinjak> (M)

Uskrsnuće Isusovo

Tada u prvi dan tjedna, vrlo rano u jutro, one i još neke druge žene s njima došle su do grobnice, noseći miomiris koji su pripremile. ²A one su našle kamen odvaljan s grobnice. ³Ušle su unutra, ali nisu našle tijelo Gospodina Isusa. ⁴Dok su one stajale zbunjene, iznenada im pristupili dva čovjeka u blistavom odijelu. ⁵Tada ih je spopao strah te su spustile pogled na zemlju, a oni su im je rekli: „Zašto tražite živoga među mrtvima? ⁶On nije ovdje, nego je uskrsnuo! Sjetite se kako vam je govorio dok je još bio u Galileji, ⁷rekavši: 'Čovječji Sin mora biti predan u ruke grješnika i biti razapet te da će uskrsnuti treći dan!'“ ⁸I one su se sjetile njegovih riječi. ⁹Kad su se one vratile s grobnice, javile su sve to jedanaestorici i svima ostalima. ¹⁰Bile su Marija iz Magdale, Ivana i Marija, Jakovljeva majka i ostale žene koje su bile s njima, rekle su to

apostolima. ¹¹Ovima se te riječi napravile kao izmišljotina, i nisu im vjerovali. ¹²Zatim je Petar ipak ustao i otrčao do grobnice. Zavirio dolje i vidio samo plahtice gdje su ležale same, pa se vratio natrag, snebivajući se nad onim što se dogodilo.

2.14.1. Komentar Martinjakova prijevoda

Gjuro Martinjak najčešće se koristi perfektom te, kao i prethodna dva prijevoda, spominje postojanje ostalih osoba koje su došle sa ženama, ali je precizniji i navodi da su na grobu sa ženama bile također *još neke druge žene*. Ovaj prijevod ima jezičnih pogrešaka koje proizlaze iz nedovoljnoga poznavanja hrvatskoga standardnoga jezika: *pristupili im dva čovjeka, oni su im je rekli, riječi se napravile kao izmišljotina*.

2.15. Općenite razlike među prijevodima odabranoga teksta

Neke se od razlika među prijevodima mogu navesti zajednički jer su općenite kako se ne bi ponavljale, a pojavljuju se u različitim recima.

2.15.1. Oblici riječi

Pojedini prijevodi različito odabiru glagolske oblike. Neki se prijevodi od složenih oblika za iskazivanje prošlosti služe samo perfektom, a drugi i pluskvamperfektom. Iako to samo po sebi može prouzročiti i značenjsku razliku, u odabranome odlomku razlika je samo stilska, npr. *bile su se uplašile, uplašile su se; pripremile su, bijahu pripremile*.

Jednostavni i složeni glagolski oblici – Neki se prijevodi služe jednostavnim glagolskim oblicima, aoristom i imperfektom, npr. *dodoše, dođu* ili *pripraviše*, a drugi se umjesto njih služe složenim glagolskim oblikom, perfektom, npr. *došle su, pripravile su*. Aorist i imperfekt obilježja su biblijskoga stila, kao što navodi I. Pranjaković (2006): „Na morfološkoj, odnosno morfosintaktičkoj razini danas se kao prilično izrazit biblizam (ali i općenito kao arhaizam) osjeća obilatija poraba aorista i imperfekta, koja je uočljivo obilježje prijevoda biblijskih tekstova, i to ne samo onih starijih nego i najnovijih.“

Katkad su razlike u odabiru glagolskoga priloga poput *ušavši* umjesto znatno obavjesnijih glagolskih oblika koji iskazuju kategorije vremena, lica i broja poput *ušle su*.

Različiti flektivni oblici – Katkad oblici imaju različit oblik zato što se tijekom vremena promijenio položaj pojedinih (morfo)fonoloških jedinica u hrvatskome, npr. *otidoše* danas nije ispravan oblik, već bi trebao glasiti *otidoše*.

2.15.2. Promjenljivost i nepromjenljivost riječi

Neki prijevodi koriste se odnosnom zamjenicom *koji*, dok drugi rabe *što* kao veznik (Pranjeković 1993: 97). Njihova su značenja jednaka, ali se razlikuju po sintaktičkim obilježjima. Odnosna zamjenica *koji* može se upotrebljavati u različitim padežima i rodovima, te za živo i neživo, a kao veznik *što* je nepromjenljiva riječ i traži osobnu zamjenicu kao objekt.

Kad / dok – U nekim rečenicama napisano je *kad / dok* su se zbunile. *Kad* može biti i prilog i veznik, a *dok* može biti samo veznik. *Dok* označava istodobnost te vezuje zavisnu vremensku rečenicu s glavnom. *Kad* (veznik) također izriče vrijeme, ali može isticati, uz istovremenost, i da je nešto završilo, zato je općenitiji veznik od *dok* te se iz njega manje saznaje. *Dok* uvijek označava istodobnost, a *kad* može označavati istodobnost te susljednost radnji (da se nešto dogodilo poslije nečega).

2.15.3. Red riječi

Katkad su promjene u redu riječi. Iako red riječi može dovesti do bitnih razlika, u odabranomu je odlomku razlika samo stilska, npr. *to sve / sve to, dok je još bio / još dok je bio*.

2.15.4. Pravopisna obilježja

Budući da su prijevodi nastali u razdoblju od stotinjak godina, izdavani su u razdobljima kada su vrijedila različita pravopisna pravila. Ponajprije se ovo odnosi na zareze koji se, kako je vidljivo, javljaju na različitim mjestima. Ipak, oni ne mijenjaju značenje teksta, stoga se u ovome radu neće detaljnije analizirati njihov raspored u rečenici.

2.15.5. Tisak

Prijevodi su grafički različito tiskani, zbog čega se neki od njih međusobno razlikuju u grafičkome oblikovanju (npr. naslov, podnaslov, numeriranje redaka, ispisivanje redaka). Međutim, kako to nije predmet ovoga rada jer ne utječe bitno na sadržaj prijevoda, cjeloviti će prijevodi biti tiskani sažeto. Ispod svakoga je prijevoda naveden i kratak i općenit komentar toga prijevoda.

3. RAŠČLAMBA REDAKA

Retci su potpisani jedan ispod drugoga i bojom su istaknute riječi koje se razlikuju. U tekstovima ispod svakoga retka ili njegova dijela koji se raščlanjuje katkad su istaknute riječi kao različnice (v. npr. Jelaska 2005) ako je to bitno za usporedbu, no promjenljive su riječi kad je god to moguće navedene u citatnome obliku. Kada je pojedini redak predug, razlomljen je na nekoliko dijelova kako bi razlike bile uočljivije.

3.1. Prvi redak (Lk 24, 1)

Prvi se redak sastoji od jedne rečenice. On izvještava da su žene prvoga dana u tjednu došle rano na grob, a sa sobom su nosile mirisne tvari koje su pripremile.

3.1.1. Prvi dio prvoga retka

Z	A	u prvi dan	sedmice,		vrlo rano	dodoše	
Š1		U prvi dan	sedmice	otidoše	one	vrlo rano	
Š2		U prvi dan	sedmice	otidoše	one (žene)	vrlo rano	
Š3		Prvoga dana	tjedna	otidoše	one	vrlo rano	
R1	Vrlo rano,	u prvi dan	sedmice,		žene	dodoše	
R2		U prvi dan	sedmice,	vrlo rano,	žene	dodoše	
R3Z1		U prvi dan	sedmice,	vrlo rano,	žene	dodoše	
R4		U prvi dan	tjedna,	vrlo rano	žene	dodoše	
R5Z2		U prvi dan	sedmice,	vrlo rano,	žene	dodoše	
R6		U prvi dan	tjedna,	vrlo rano	žene	dodoše	
DF1		Prvoga dana	u tjednu,	veoma rano,		dodoše	one
DF2		Prvoga dana	u tjednu,	veoma rano,		dodoše	one
DF3		Prvoga dana	u tjednu,	veoma rano,		dodoše	one
DF4		Prvoga dana	u tjednu,	veoma rano,		dodoše	one
L		U prvi dan	tjedna	veoma rano		došle su	one
GR1	Vrlo rano,	u prvi dan	tjedna,		žene	dodoše	
GR2	Vrlo rano,	u prvi dan	tjedna,		žene	dodoše	
LL	Veoma rano	u nedjeljno jutro,			žene		
Đ	A	u prvi dan	tjedna,	rano u zoru,		došle su	one
V1	A	prvoga dana	u tjednu,	vrlo rano,		dođu	one i još neki s njima
V2	A	prvoga dana	u tjednu,	vrlo rano,		dođu	one i još neki s njima
RK		Prvoga dana	u tjednu,	o praskozorju,		dodoše	one
MJ		Prvog dana	u tjednu,		žene su rano ujutro	došle	
VB1	A	u prvi dan	tjedna,	veoma rano,		dodoše	
VB2	A	u prvi dan	tjedna,	veoma rano,		dodoše	
Č	A	u prvog dana	u tjedna,	vrlo rano u jutro,		došle su	one i još neki s njima
M	Tada	u prvi dan	tjedna,	vrlo rano u jutro,	one i još neke druge žene s njima	došle su	

a / - / tada

U nekim prijevodima na početku postoji veznik *a*, a u nekima ne postoji. Ako veznik *a* postoji na početku, pretpostavlja se da se ovaj tekst nadovezuje na prethodni s kojim je slušatelj upoznat. Međutim, bez veznika ovaj je tekst neovisan o nekome prethodnom tekstu. Uočava se i veznik *tada*, koji također upućuje na vrijeme poznato slušatelju.

vrlo rano / veoma rano / veoma rano u nedjeljno jutro / rano u zoru / o praskozorju / vrlo rano u jutro / rano ujutro

Kada su žene došle na grob? Neki prijevodi kažu da su žene došle *vrlo / veoma rano*. Postoji li razlika između ovih dviju riječi ili su one istoznačnice? U ovome slučaju riječi *vrlo* i *veoma* u službi su pojačivača vremenskoga priloga *rano*. U tome slučaju imaju jednako značenje (*jako rano*). Postoji i razlika u određenju doba dana. *Zora / praskozorje / u jutro* korištene su riječi u nekima od prijevoda. *Zora* označava pojavu

dana, odnosno prvu jutarnju svjetlost pri pojavi dana, dok *praskozorje* označava vrijeme pred izlazak sunca, odnosno svjetlost neba koja prethodi izlasku sunca. *U jutro* spoj je prijedloga i imenice (za razliku od riječi *ujutro*, koja je prilog). Odvojeno se piše u slučaju da su prijedlog i imenica razdvojeni (*U rano jutro*), inače se piše *ujutro*. Riječ *jutro* označava vrijeme od početka svitanja do podneva. Može se zaključiti da su žene na grob došle najranije u Kneževićevu prijevodu, a malo kasnije u Djakovićevu prijevodu. S obzirom na to da ispred riječi *jutro* stoji prilog *vrlo / veoma rano*, žene su i u tim prijevodima došle rano. Međutim, u ostalim prijevodima ne postoji određenje doba dana, saznaje se samo da je to bilo *vrlo / veoma rano*.

u prvi dan / prvoga dana / u nedjeljno jutro

Žene su na grob došle *u prvi dan / prvoga dana / u nedjeljno jutro*. Najdetaljniji opis nude Lovrec et al, dok ostali autori pretpostavljaju da slušatelji znaju koji je to prvi dan u tjednu (tada je to bila nedjelja, a danas je ponedjeljak).

sedmica / tjedan

Riječ *tjedan* kajkavizam je koji je ušao u standardni hrvatski jezik. Po značenju se ne razlikuje od riječi *sedmica*, ali je *tjedan* danas neobilježena riječ.

one / one i još neki s njima / one i još neke druge žene s njima / i još neki s njima

Tko je došao na grob? Zagoda ne spominje tko je došao na grob, tako da se u tome prijevodu pretpostavlja da slušatelj zna o čemu se radi. Neki prijevodi spominju da su *one* došle na grob (također upućuju na neki prethodni tekst), a neki prijevodi kažu da su na grob došle *žene*. Zanimljivo je nekoliko prijevoda: Martinjak kaže da su na grob došle *one i još neke druge žene s njima* (to znači da su došle žene koje su već spominjane i za koje slušatelj zna te još neke žene za koje ne zna). Međutim, četiri prijevoda kažu da su došle *one i još neki s njima* (Vrtarićev, Šredlov (NN1) i prijevod nepoznatoga autora (NN2)). Ovi se prijevodi sadržajno razlikuju od ostalih jer se saznaje da su na grob došle već spomenute žene i neki muškarci, koji se ne spominju u ostalim prijevodima.

otići / doći

Neki prijevodi odabiru različite glagole povezane s dolaskom na grob. Glagol *otići* znači napustiti neko mjesto, odnosno udaljiti se, a glagol *doći* znači prispjeti, odnosno kretanjem i mijenjanjem mjesta naći se na odredištu. U Šarićevu prijevodu žene su, dakle, krenule prema grobu, a u ostalim su prijevodima onamo prispjele. *Otidoše* danas nije ispravan oblik, već bi trebao glasiti *otidoše*.

3.1.2. Drugi dio prvoga retka

Z	na	grob	i	donesoše	mirodije,	što	ih	pripraviše.
Š1		grobu			s mirisima,	što	su ih bile	pripravile.
Š2	na	grob			s mirisima,	što	su ih bile	pripravile.
Š3	na	grob			s mirisima,	što	su ih bile	pripravile.

R1	na	grob,		noseći	miomiris,	koji	bijahu	pripremle.	
R2	na	grob,		noseći	miomiris	koji	bijahu	pripremle.	
R3Z1	na	grob,		noseći	miomiris	koji	bijahu	pripremle.	
R4	na	grob,		noseći	miomirise	koje	bijahu	pripremle.	
R5Z2	na	grob,		noseći	miomiris	koji	bijahu	pripremle.	
R6	na	grob,		noseći	miomirise	koje	bijahu	pripremle.	
DF1	na	grob			s miomirisima	što	ih	pripraviše.	
DF2	na	grob			s miomirisima	što	ih	pripraviše.	
DF3	na	grob			s miomirisima	što	ih	pripraviše.	
DF4	na	grob			s miomirisima	što	ih	pripraviše.	
L	do	grobnice,		noseći	miomirise	koje		spraviše.	
GR1	na	grob		noseći	miomiris	koji	bijahu	pripremle.	
GR2	na	grob		noseći	miomiris	koji	bijahu	pripremle.	
LL				su odnijele	mirise i pomasti			na	grob.
Đ	na	grob	i	donijele	mirise	koje su		pripremle.	
V1	na	grobnicu			s miomirisima	što su ih		pripravile	
V2	na	grobnicu,			s miomirisima	što su ih	bile	pripravile,	
RK	na	grob		noseći	mirise	koje		pripraviše.	
MJ	na ^{Isusov}	grob.	Sa sobom	su ponijele	mirise	koje su	bile	pripremle.	
VB1	na	grob		noseći	miomirise	koje su		pripravile, i još neki s njima.	
VB2	na	grob		noseći	miomirise	koje su		pripravile, i još neki s njima.	
Č	na	grobnicu,		noseći	miomiris	koji su		pripremle.	
M	do	grobnice,		noseći	miomiris	koji su		pripremle.	

grobu / na grob / na Isusov grob / do grobnice / na grobnicu

Kamo su došle žene? Navodi se da su žene došle *grobu / na grob / na Isusov grob / na grobnicu / do grobnice*. *Grobom* se smatra jama u koju se polažu posmrtni ostatci pokojnika, a *grobница* je ozidana grobna raka. *Grobница* predstavlja užu pojam od *groba*. Žene su, dakle, u prijevodima: *došle na grob* > došle su do mjesta iskopanoga u zemlji u kojemu je Isus sahranjen; *došle na grobnicu* > došle su do ozidanoga mjesta iskopanoga u zemlji; *došle do grobnice* > došle su do ozidanoga mjesta iznad razine zemlje.

Ako se kaže da su žene došle *grobu*, djeluje kao da su žene došle u posjet grobu. Jovanović je najprecizniji jer navodi na čiji su grob žene došle – na *Isusov grob*, dok se iz ostalih prijevoda taj podatak ne saznaje.

donijeti / nositi / odnijeti / ponijeti

Razlika se javlja i u trajanju radnje koju su obavljale prilikom dolaska na grob. Većina prevoditelja koristi se glagolskim prilogom sadašnjim *noseći*, koji pobliže opisuje njihov dolazak (kako su došle na grob). Zagodin prijevod upućuje na to da su žene *donijele* miomirise sa sobom. Djakovićev prijevod upućuje na to da su žene *odnijele* miomirise. Koja je razlika? Glagol *donijeti* znači prenijeti što od nekud, uručiti komu, a glagol *odnijeti* znači oprečno: noseći nešto udaljiti s nekoga mjesta, premjestiti s jednoga mjesta na drugo. Dakle, Zagodin prijevod upućuje na to da su žene *donijele* miomirise, odnosno da su ih prenijele od nekud. Djakovićev prijevod znači da su žene s nekoga mjesta *odnijele* te miomirise. Jovanović upotrebljava glagol *ponijeti*. *Ponijeti* označava početak radnje nošenja ili upućuje na to da su žene odlazeći sa sobom uzele mirise. Međutim, ne saznaje se jesu li mirise na grob i *donijele*.

mirodija / miomiris / miris / miris i pomast

Što su žene nosile sa sobom? Prijevodi se ne slažu u vezi s time. *Miris* je hlapljiva tvar ugodnoga vonja. *Mirodije* su aromatični začini koji se dodaju jelu i piću radi boljega okusa. *Miomiris* je vrlo ugodan i opojan miris. *Pomast* je mirisna smjesa biljnih smola i eteričnih ulja koja se upotrebljava u medicini i stavlja se na rane. Glagol *pomazati* u religijskome smislu upućuje na obred pomazanja posvećenim uljem pred smrt. Prema tome, Zagodin prijevod nema smisla jer žene na grob nisu nosile začine. Prijevodi najčešće navode da su žene donijele *miomirise*, što je najopćenitija riječ od navedenih. Lovrec et al navode *mirise i pomasti*; prema ovome prijevodu, žene su nosile dvije mirisne stvari, od kojih je druga bila u svrhu pomazanja. Pomazanje se vrši prije smrti, a balzamiranje nakon, prema tome, ni ovaj prijevod nije valjan.

pripraviti / spraviti / pripremiti

Što su žene uradile s miomirisima? *Pripremiti* znači učiniti nešto unaprijed što je potrebno za neki posao, ima najšire značenje. *Pripraviti* znači isto, ali smatram da ima uže značenje. *Spraviti* povezujem s jelom i hranom, dakle, za mene ovaj glagol ima najuže značenje. Glagolsko vrijeme: žene su tu radnju obavile u prošlosti (u prijevodima se javljaju aorist, perfekt i pluskvamperfekt). U ovome slučaju pluskvamperfekt znači da su žene to uradile prije nego što su došle, dok se u ostalim prijevodima uočavaju dva perfekta. Točnije je koristiti se pluskvamperfektom za pretprošlu radnju jer je tekst u perfektu pa pluskvamperfekt bolje upućuje na ono što se zbilo prije spomenutoga prošloga vremena.

3.1.3. Razlike u prvomu retku

3.1.3.1. Sudionici događaja

i. Nije sigurno tko je došao na grob: u nekim se prijevodima ništa ne spominje (Zagoda, Šredl), u nekim se prijevodima spominje da su na grob došle *one* (Duda-Fučak, Ladan, Djaković, Knežević), Šarić navodi da su došle *one* (*žene*), Vrtarić i NN navode da su došle *one i još neki s njima* (dakle muškarci), Martinjak navodi da su došle *one i još neke druge žene s njima*, a ostali navode da su na grob došle *žene*.

3.1.3.2. Okolnosti događaja

i. Prijevodi sugeriraju različito doba dana u koje su žene stigle na grob: u nekim su prijevodima žene stigle ranije, a u nekima kasnije (najranije su stigle u Kneževićevu prijevodu).

ii. Ne zna se gdje je Isus bio pokopan, prijevodi se ne slažu je li to bio *grob* ili *grobница*, i je li to mjesto bilo ispod ili iznad razine zemlje.

iii. U Šarićevu su prijevodu žene krenule na grob, a u ostalim su prijevodima onamo prispjele.

iv. Prijevodi spominju različite predmete koje su žene nosile na grob. Najčešće navode da su žene donijele *miomirise*, što je najopćenitija riječ od navedenih. Zagoda navodi da su žene na grob nosile začine. Lovrec et al navode *mirise i pomasti*; prema ovome prijevodu, žene su nosile dvije mirisne stvari, od kojih je druga bila u svrhu pomazanja. Pomazanje se vrši prije smrti, a balzamiranje nakon, prema tome, ni ovaj prijevod nije valjan.

v. Zagodin prijevod upućuje na to da su žene *donijele* miomirise, odnosno da su ih prenijele s nekoga mjesta. Djakovićev prijevod sugerira da su žene s nekoga mjesta *odnijele* te miomirise. Ostali prijevodi upućuju na to da su žene na grob otišle noseći miomirise. Jovanović upotrebljava glagol *ponijeti*. *Ponijeti* označava početak radnje nošenja ili upućuje na to da su žene odlazeći sa sobom uzele mirise. Međutim, ne saznaje se jesu li mirise na grob i *donijele*.

3.1.3.3. Odnos prema cjelini i primateljima teksta

i. Neki prijevodi nastavljaju se na prethodno poglavlje, a neki ne.

ii. Prijevodi kazuju da su žene došle na grob prvoga dana u tjednu. Jedino Lovrec et al navode da je taj dan bila nedjelja, dok se u ostalim prijevodima pretpostavlja da slušatelji znaju o kojemu se danu u tjednu radi.

3.2. Drugi redak (Lk 24, 2)

Drugi se redak sastoji od jedne rečenice (u Vrtarićevim je prijevodima drugi redak nastavak posljednje rečenice iz prvoga retka). Iz njega se saznaje da su našle kamen koji je bio pomaknut s groba.

Z	I	nadoše	kamen		odvaljen	od	groba.
Š1		Nadoše	kamen		odvaljen	od	groba
Š2		Nadoše	kamen	od groba	odvaljen		
Š3		Nadoše	kamen	od groba	odvaljen		
R1		Nadoše	kamen		odvaljen	od	groba.
R2		Nadoše	kamen		odmaknut	s	groba.
R3Z1		Nadoše	kamen		odmaknut	s	groba.
R4		Nadoše	kamen		odvaljen	s	groba.
R5Z2		Nadoše	kamen		odmaknut	s	groba.
R6		Nadoše	kamen		odvaljen	s	groba.
DF1			Kamen nadoše		otkotrljan	od	groba.
DF2			Kamen nadoše		otkotrljan	od	groba.
DF3			Kamen nadoše		otkotrljan	od	groba.
DF4			Kamen nadoše		otkotrljan	od	groba.
L		Nadoše	pak kamen		odmaknut	od	groba,
GR1		Nadoše	kamen		odvaljen	s	groba.
GR2		Nadoše	kamen		odvaljen	s	groba.
LL		Otkrile su	da je golem kamen,	koji je bio zatvarao ulaz u grob,	otkotrljan		na stranu.
Đ		Našle su	odvaljen kamen			od	groba;
V1	te	nađu	kamen		otkotrljan	od	groba.
V2	te	nađu	da je kamen		otkotrljan	od	groba.
RK		Nadoše	kamen		otkotrljan	od	groba.
MJ		Opazile su	da je kamen	koji je zatvarao ulaz u grob	odmaknut		

VB1	I	nađoše	kamen	otkotrljan	s	groba.
VB2	I	nađoše	kamen	otkotrljan	s	groba.
Č	I	našle su	kamen	otkotrljan	s	grobnice,
M	A	one su našle	kamen	odvaljan	s	grobnice.

i / te / a // pak

U nekim prijevodima drugi redak započinje veznikom. Sastavni veznik *i* upućuje na to da je rečenica koja slijedi nastavak na prethodnu, odnosno dvije su rečenice mogle biti sastavljene u jednu. To i jest slučaj sa sastavnim veznikom *te*, koji povezuje dvije surečenice. U Ladanovu prijevodu veznik *pak* označava da je to što su pronašle kamen odmaknut od groba u suprotnosti prema tomu što su došle na grob i donijele miomirise. Martinjakov prijevod također upućuje na suprotnost prema prethodnoj rečenici. Također, Martinjakov prijevod upućuje na to da su one našle taj kamen. S obzirom na to da se u prethodnome retku saznaje da su na grob došle *one i još neke druge žene s njima*, djeluje kao da se želi naglasiti da su *one* (ali ne i te *druge žene s njima*) našle kamen.

naći / otkriti / opaziti

U većini prijevoda saznaje se da su žene *našle kamen* (jedina je razlika u vremenu koje pojedini prevoditelji upotrebljavaju: aorist, perfekt ili prezent), međutim, u prijevodu Lovrec et al žene su *otkrile da je kamen otkotrljan*. Koja je razlika? *Naći* nešto u ovome kontekstu znači zateći, ali inače bi označavalo da su žene nešto tražile i to su našle. *Otkriti* nešto pretpostavlja da to dotad nije bilo poznato, da je otkriće novo (kao otkriće Amerike), što znači da su žene otkrile nešto nepoznato. Jovanović upotrebljava glagol *opaziti*, što znači primijetiti. Neutralan bi glagol u ovome slučaju bio glagol *vidjeti*, jer to i jest ono na što svi prijevodi upućuju. Prijevod Lovrec et al izdvaja se i po tome što umjesto objekta upotrebljava objektu surečenicu (kao i Vrtarić). Ispred riječi *kamen* stavlja riječ *golem*, koje u ostalim prijevodima nema. Pridjev *golem* detaljno predočava izgled toga kamena, ali i upućuje na nemogućnost toga pothvata te ujedno implicitno objašnjava razlog tolike iznenađenosti žena u sljedećemu retku. Također objašnjava da je kamen *bio zatvarao ulaz u grob* (pretprošlo vrijeme, upućuje na nešto što se dogodilo prije prošle radnje, koja je u ovome slučaju dolazak žena na grob). Jovanović objašnjava da je kamen zatvarao ulaz u grob, što je prošlo vrijeme, kao i glagol *opaziti* (*opazile su*), stoga nije toliko obavijestan kao glagol u pretprošlome vremenu.

odvaljen / odmaknut / otkotrljan / odvaljan

Što se dogodilo s kamenom? Iz različitih prijevoda saznaje se da je kamen *odvaljen / odmaknut / otkotrljan / odvaljan*. U svim se prijevodima upotrebljava glagolski pridjev trpni.

Glagol *odvaliti* (< *odvaljen*) znači upotrebom snage nešto veliko i teško odvojiti od cjeline. Glagol *odvaljati* (< *odvaljan*) znači valjajući odvesti. Glagol *odmaknuti* (< *odmaknut*) znači pomaknuti nešto na veću udaljenost prema onome što ostaje na mjestu. Glagol *otkotrljati* (< *otkotrljan*) znači odvojiti kotrljanjem.

Iz objašnjenja je vidljivo da između ovih glagola te pridjeva trpnih koji od njih nastaju postoje velike razlike. Iz prijevoda u kojima piše da je kamen *odvaljen* saznaje se da je netko upotrijebio snagu kako bi kamen odvojio od cjeline. Iz Martinjakova prijevoda (*odvaljan kamen*) saznaje se da je netko valjajući odveo taj kamen na drugo mjesto, što ne pretpostavlja upotrebu velike snage. Velik broj prijevoda upućuje na to da je kamen *otkotrljan*, što također opisuje način na koji je kamen pomaknut, ali također ne pretpostavlja upotrebu velike snage. Iz prijevoda Lovrec et al saznaje se i mjesto na koje je kamen otkotrljan: *na stranu*. Glagol *odmaknuti* najopćenitiji je jer otkriva da je kamen pomaknut te da nešto ostaje na mjestu s kojega je kamen pomaknut, ali ne saznaje se na koji se način to dogodilo.

od groba / s groba / s grobnice / na stranu

Razlike između *groba* i *grobnice* objašnjene su u prethodnome retku. Međutim, različiti su i prijedlozi uz te riječi: *od groba / s groba / s grobnice*. Prijedlog *s* označava kretanje od mjesta gore prema mjestu dolje, što bi u ovome slučaju značilo da je kamen bačen na zemlju s nekog uzvišenog mjesta na kojemu je grob, odnosno grobnica. Prijedlog *od* označava udaljavanje od nečega, zato je ovaj prijedlog općenitiji jer se saznaje da je kamen pomaknut (s točke A na točku B), ali ne saznaje se na kojoj se razini nalazio (pretpostavlja se da je bio na zemlji).

3.2.1. Razlike u drugomu retku

3.2.1.1. Sudionici događaja

i. Neki prijevodi sugeriraju da su žene nešto tražile te spominju što su *našle*, neki prijevodi kažu da su žene nešto *otkrile*, a u Jovanovićevu su prijevodu žene *opazile* (odnosno primijetile) situaciju na grobu.

ii. Žene su u nekim prijevodima *našle kamen*, u prijevodu Lovrec et al žene su *otkrile da je kamen otkotrljan*. *Naći* nešto u ovome kontekstu znači zateći, ali inače bi označavalo da su žene nešto tražile i to su našle. *Otkriti* nešto pretpostavlja da su žene otkrile nešto nepoznato. Jovanović upotrebljava glagol *opaziti*, što znači primijetiti. Neutralan bi glagol u ovome slučaju bio glagol *vidjeti*, jer to i jest ono na što svi prijevodi upućuju.

3.2.1.2. Okolnosti događaja

i. Lovrec et al pridjevom *golem* upućuju na nemogućnost pomicanja kamena.

ii. Ne zna se tko je i kako pomaknuo kamen: neki prijevodi upućuju na to da je bila upotrijebljena velika snaga, a neki sugeriraju na sam pomak.

iii. Ne zna se na kojoj se razini kamen nalazio: neki prevoditelji upućuju na to da je kamen bio na povišenom mjestu, a neki da je bio na zemlji.

3.2.1.3. Odnos prema cjelini i primateljima teksta

i. U nekim se prijevodima ova rečenica nastavlja na prethodnu, a u nekima ne.

3.3. Treći redak (Lk 24, 3)

Treći redak sastoji se od jedne rečenice ili dviju rečenica (u nekim prijevodima treći je redak nastavak rečenice iz prethodnoga retka – Šarić, Ladan, Djaković, NN). Saznaje se da su žene ušle unutra, ali nisu našle Isusovo tijelo.

Z	I	ušavši,			ne nadoše	tijela	Gospodina	Isusa.
Š1	I	uniđoše	unutra.	Ali	ne nadoše	tijela	Gospodina	Isusa.
Š2	i	uniđoše	unutra.	Ali	ne nadoše	tijela	Gospodina	Isusa.
Š3	i	uniđoše	unutra.	Ali	ne nadoše	tijela	Gospodina	Isusa.
R1		Udoše	unutra,	ali	ne nadoše	tijela	Gospodina	Isusa.
R2		Udoše	unutra,	ali	ne nadoše	tijelo	Gospodina	Isusa.
R3Z1		Udoše,		ali	ne nadoše	tijelo	Gospodina	Isusa.
R4		Udoše,		ali	ne nadoše	tijela	Gospodina ,	Isusa.
R5Z2		Udoše,		ali	ne nadoše	tijelo	Gospodina	Isusa.
R6		Udoše,		ali	ne nadoše	tijela	Gospodina ,	Isusa.
DF1		Udoše,		ali	ne nadoše	tijela	Gospodina	Isusa.
DF2		Udoše,		ali	ne nadoše	tijela	Gospodina	Isusa.
DF3		Udoše,		ali	ne nadoše	tijela	Gospodina	Isusa.
DF4		Udoše,		ali	ne nadoše	tijela	Gospodina	Isusa.
L	a	ušavši,			ne nadoše	tijelo	Gospodina	Isusa.
GR1		Udoše	unutra,	ali	ne nadoše	tijela	Gospodina	Isusa.
GR2		Udoše	unutra,	ali	ne nadoše	tijela	Gospodina	Isusa.
LL		Ušle su,		ali	nisu našle	tijelo	Gospodina	Isusa.
Đ	i kad	su ušle,			nisu našle	tijelo	Gospoda	Isusa.
V1	I	ušavši			ne nadoše	tijelo	Gospodina	Isusa.
V2	I	uđu		ali	ne nadoše	tijelo	Gospodina	Isusa.
RK		Udoše,		ali		tijela	Gospodina	Isusa ne nadoše.
MJ	pa	su ušle.		No		tijelo	Gospodina	Isusa nisu našle.
VB1		Udoše		i	ne nadoše	tijelo	Gospodina	Isusa.
VB2		Udoše		i	ne nadoše	tijelo	Gospodina	Isusa.
Č	te	su ušle,		ali	nisu našle	tijelo	Gospodina	Isusa.
M		Ušle su	unutra,	ali	nisu našle	tijelo	Gospodina	Isusa.

i / a / i kad / te / pa

I u ovome slučaju neki prijevodi započinju veznicima. Razlike su objašnjene u prethodnome retku. Ipak, valja napomenuti kako se dva prijevoda razlikuju od ostalih. Iz Djakovićeve prijevoda saznaje se vrijeme (žene nisu našle tijelo *kad su ušle*). Iz Jovanovićeve se prijevoda saznaje da su žene ušle potaknute pomaknutim kamenom (*pa su ušle*).

ući / unići

Iz prijevoda se saznaje da su žene *ušle*, odnosno *unišle*. Razlika je i u glagolskome vremenu te obliku (glagolski prilog prošli). *Ući* i *unići* imaju jednako značenje, ali pravopisi preporučaju da se glagol *unići* zamijeni glagolom *ući* (glagol *unići* često je prisutan u Bibliji te je još uvijek u upotrebi: *da uniđeš pod krov moj...*). Neki prijevodi iza toga glagola dodaju prilog *unutra*, što je pleonazam jer se uvijek ulazi nekamo unutra, jedino je pitanje kamo točno: u grobnicu, u kuću, u sobu... Iz Djakovićeve prijevoda saznaje se da nisu pronašle tijelo kad su ušle (to može značiti da su ga pronašle kasnije). Iz ostalih prijevoda saznaje se da su ušle, ali nisu našle tijelo, što znači da su ga očekivale tamo kada uđu. Ovi prijevodi upućuju na iznevjereno očekivanje.

tijela / tijelo

Koja je razlika između oblika *tijelo* i *tijela*? Prevoditelji koji upotrebljavaju oblik *tijelo* upućuju na neživ materijalni dio čovjekova bića. Prijevodi u kojima je upotrijebljen oblik *tijela* upućuju na slavenski genitiv ili pak na akuzativ za živo, što bi impliciralo na to da se Isusovo tijelo smatra živim, iako je on pokopan.

Gospodin Isusa / Gospodin, Isus

Novije Rupčičeve verzije imaju zarez iza riječi *Gospodina* (*ne nađoše tijela Gospodina, Isusa*) dok je u ostalim prijevodima zarez izostavljen. Ako zarez nije napisan, *Gospodina Isusa* znači dvije različite riječi, odnosno *Gospodin* je ovdje riječ koja se pridodaje riječi *Isus* i predstavlja sintagmu. Za razliku od toga, Rupčičeva verzija upućuje na to da je *Isus* riječ koja pobliže označuje na kojega se *Gospodina* misli, ali i na to da se moglo misliti i na nekoga drugoga *Gospodina*.

3.3.1. Razlike u trećemu retku

3.3.1.1. Podatci o Isusu

i. Novije Rupčičeve verzije imaju zarez iza *Gospodina* (*ne nađoše tijela Gospodina, Isusa*), dok je u ostalim prijevodima zarez izostavljen. Ako zarez nije napisan, *Gospodina Isusa* znači dvije različite riječi, odnosno *Gospodin* je ovdje riječ koja se pridodaje riječi *Isus* i predstavlja sintagmu. Za razliku od toga, Rupčičeva verzija upućuje na to da je *Isus* riječ koja pobliže označuje na kojega se *Gospodina* misli, ali i to da se moglo misliti i na nekoga drugoga *Gospodina*.

ii. Neki prevoditelji upotrebljavaju oblik *tijela*, što bi impliciralo na to da se Isusovo tijelo smatra živim, iako je on pokopan.

3.3.1.2. Okolnosti događaja

i. Iz Djakovićeve prijevoda saznaje se vrijeme kada žene nisu pronašle tijelo (*kad su ušle*). Iz Jovanovićeve se prijevoda saznaje da su žene ušle potaknute pomaknutim kamenom (*Opazile su da je kamen koji je zatvarao ulaz u grob odmaknut pa su ušle*).

3.3.1.3 Odnos prema cjelini i primateljima teksta

i. Neki prijevodi povezani su s prethodnom rečenicom, drugi počinju novom rečenicom.

3.4. Četvrti redak (Lk 24, 4)

Četvrti se redak sastoji od jedne rečenice. Saznaje se da su se žene zbunile zbog toga te da su im iznenada pristupila dva čovjeka u blistavoj odjeći.

3.4.1. Prvi dio četvrtoga retka

Z	I	kad su se one	radi	toga		zbunile,		gle,
Š1		Dok su one	poradi	toga	bile	posve	zbunjene,	gle,
Š2		Dok su one	poradi	toga	bile	posve	zbunjene,	gle,
Š3		Dok su one	zbog	toga	bile	posve	zbunjene,	gle,
R1	I	dok su one	zbog	toga	stajale	posve	zbunjene,	najedamput
R2	I	dok su			stajale		zbunjene,	najedanput
R3Z1	I	dok su			stajale		zbunjene,	najedanput
R4	I	dok su			stajale		zbunjene	zbog toga,
R5Z2	I	dok su			stajale		zbunjene,	evo
R6	I	dok su			stajale		zbunjene	zbog toga,
DF1	I	dok su			stajale		zbunjene	nad tim,
DF2	I	dok su			stajale		zbunjene	nad tim,
DF3	I	dok su			stajale		zbunjene	nad tim,
DF4	I	dok su			stajale		zbunjene	nad tim,
L	I	dogodi se,	dok	one	stajahu		zbunjene	zbog toga,
GR1	I	dok su	one	zbog	toga	stajale	zbunjene,	te evo
GR2	I	dok su	one	zbog	toga	stajale	zbunjene,	najedanput
LL					Stajale su		zbunjene,	najedanput
Đ	I	dok su	još		bile		zbunjene	pokušavajući se domisliti što se s njime moglo dogoditi.
V1	I	dok su			bile	jako	zbunjene	radi toga,
V2	I	dok su			bile	silno	zbunjene	zbog toga,
RK	I	dok su			stajale		zbunjene	zbog toga,
MJ		Dok su	tako		stajale,		zbunjene	zbog toga,
VB1	I	dogodi se,	dok su		bile	u nedoumici	zbog toga,	što se dogodilo,
VB2	I	dogodi se,	dok su		bile	u nedoumici	zbog toga,	kad
Č	I	dogodilo se,	dok su	one	bile	jako	zbunjene	gle,
M		Dok su	one		stajale		zbunjene,	iznenada

i/-

U nekim je prijevodima na početku rečenice prisutan veznik *i*, a u nekim ga prijevodima nema. Veznik *i* i u ovome slučaju upućuje na sastavljanje ove rečenice s prethodnom (u smislu da se sljedeća rečenica nastavlja na prethodnu) i upućuje na slušatelja, odnosno na prepričavanje nekoga događaja slušatelju. U toj je rečenici bitno naglasiti nastavak radnje. Rečenice u kojima nema veznika *i* na početku djeluju kao da im je važnije naglasiti ono što se sljedeće dogodilo za to vrijeme.

dogodi se / dogodilo se

U nekim rečenicama dodano je da *se dogodi...* (tj. da *se dogodilo*). I u ovome slučaju ovaj umetnuti dio upućuje na slušatelja, jer podsjeća na bajke i priče koje se prenose usmenim putem.

- / još

Djaković dodaje *još*: *I dok su još bile zbunjene...* *Još* je u ovome slučaju pojačivač istodobnosti i iznenađenja koje je uslijedilo.

- / tako

Jovanović u svojem prijevodu navodi: *Dok su tako stajale...* *Tako* može označavati način na koji je sugovornik što pokazao ili može sažimati smisao prethodno rečenoga s onim što će se dalje govoriti. *Tako* se u ovome slučaju odnosi na dio koji slijedi (*Kako su stajale?* → ***zbunjene zbog toga što se dogodilo***).

radi / poradi / zbog toga / nad tim

Sznaje se da su žene bile zbunjene *zbog / radi / poradi toga*, odnosno da su stajale zbunjene *nad tim*. *Radi* je prijedlog koji služi za iskazivanje namjere. *Poradi* je isti prijedlog kao *radi*, ali definiran je kao knjiški, odnosno retorički prijedlog. *Zbog* je prijedlog koji služi za iskazivanje uzroka. *Nad* je prijedlog koji pokazuje mjesto iznad čega bez izravnog dodira. Dakle, svi ovi prijedlozi upućuju na nešto drugo. Zagoda i Djaković (*radi*) te Šarić (*poradi*) svojim prijevodom sugeriraju da su žene bile zbunjene s namjerom da zateknu prazan grob, što nema smisla. Većina prijevoda ipak točno upućuje na to da su žene bile zbunjene upravo zato što su zatekle prazan grob (prazan je grob uzrok njihove zbunjenosti). Iz prijevoda Duda-Fučak saznaje se da su žene stajale zbunjene *nad tim*. Iz toga prijevoda ne saznaju se ni uzrok ni namjera, već samo njihovo mjesto u odnosu na prazan grob: stajale su ***nad*** grobom, a ne pokraj groba, ispred groba ili nešto slično.

zbuniti se / biti zbunjen / biti u nedoumici

Žene su se u nekim prijevodima *zbunile*, u nekim su prijevodima *bile zbunjene*, u nekima su *stajale* (odnosno *stajahu*) *zbunjene*, a u nekima su bile *u nedoumici*. *Zbuniti se* znači doći u zabunu, smesti se, a *biti zbunjen* jest pridjev trpni toga glagola. *Zbuniti se* opisuje tu radnju, a *biti zbunjen* izriče rezultat te radnje, sama radnja nije ni bitna ni naglašena. U prijevodima gdje je navedeno da su *stajale zbunjene* otkriva se malo više: stajale su, a nisu sjedile ili nešto drugo. Iz Šredlova prijevoda saznaje se da su bile *u nedoumici*. *Nedoumica* upućuje na dvoumljenje, odnosno dilemu. Dakle, Šredlov prijevod implicira na to da su se žene dvoumle između nečega.

posve / jako / silno

Žene su bile zbunjene *posve / jako / silno*. To znači da su u Šarićevu te Rupčićevu prijevodu (1961., *posve*) žene bile zbunjene sasvim, potpuno. U Vrtarićevu prijevodu iz 2005. (*silno*) žene su bile vrlo jako zbunjene,

a u Vrtarićevu prijevodu iz 1998. te u prijevodu NN (*jako*) žene su bile manje zbunjene nego u prethodnim dvama prijevodima. Iz ostalih se prijevoda ništa ne saznaje o jačini njihove zbunjenosti. Prijevod Lovrec et al jest poseban: *Stajale su zbunjene, pokušavajući se domisliti što se s njime moglo dogoditi*. Iz ostalih prijevoda nije vidljivo da su žene u toj zbunjenosti razmišljale, samo iz ovoga prijevoda saznaje se da su žene razmišljale.

najedamput / najedanput / odjednom / iznenada / evo / te evo / gle // i gle / kad gle

Prijevodi različito ističu trenutak iznenađenja. *Gle* je uzvik kojim se izražava doživljavanje nečega neobičnog ili blago čuđenje. *Evo* je čestica koja služi da se upozori na nešto ili da se pokaže nešto ili netko blizu onoga tko govori i onoga komu se govori. *Najedanput* je prilog i znači iznenada, odjednom → *najedamput* nije činjenica hrvatskog standardnog jezika (tako se izgovara, ali se tako ne piše).

Odjednom je prilog koji znači iznenada, neočekivano. *Iznenada* je prilog koji znači nenadano, neočekivano, nepredviđeno. Uzvik *gle* pojavljuje se u većini prijevoda. U tim je prijevodima prisutno čuđenje, ali ne jako, već blago. Rupčićevi prijevodi iz 2000. i 2008. te Ladanov prijevod jednostavno pokazuju muškarce koji su se pojavili, bez ikakva čuđenja. Ostali prijevodi pokazuju veliko čuđenje i prenose da su se muškarci pojavili posve neočekivano i iznenada.

3.4.2. Drugi dio četvrtoga retka

Z				dva	čovjeka	staše	kraj njih	u sjajnim	haljinama.
Š1				dva	čovjeka	stadoše	pred njima	u sjajnim	haljinama.
Š2				dva	čovjeka	stadoše	pred njima	u sjajnim	haljinama.
Š3				dva	čovjeka	stadoše	pred njih	u sjajnim	haljinama.
R1	im	pristupiše		dva	čovjeka			u blistavom	odijelu.
R2	im	pristupiše		dva	čovjeka			u blistavom	odijelu.
R3Z1	im	pristupiše		dva	čovjeka			u blistavu	odijelu.
R4		pristupiše	im	dva	čovjeka			u blistavu	odijelu.
R5Z2	im	pristupiše		dva	čovjeka			u blistavu	odijelu.
R6		pristupiše	im	dva	čovjeka			u blistavu	odijelu.
DF1				dva	čovjeka			u blistavoj	odjeći stadoše do njih.
DF2				dva	čovjeka			u blistavoj	odjeći stadoše do njih.
DF3				dva	čovjeka			u blistavoj	odjeći stadoše do njih.
DF4				dva	čovjeka			u blistavoj	odjeći stadoše do njih.
L				dvojica	muževa	pristupiše	im	u sjajnoj	odjeći.
GR1	im	pristupiše		dva	čovjeka			u blistavom	odijelu.
GR2	im	pristupiše		dva	čovjeka			u blistavom	odijelu.
LL	su se	pred njima	pojavila	dvojica				u blistavoj	odjeći.
Đ			stala su	dva	čovjeka	kraj njih		u blještavim	haljinama.
V1				dva	su muškarca			u blistavoj	odjeći stala do njih.
V2		do njih	stanu	dva	muškarca			u blistavoj	odjeći.
RK	a to			dva	čovjeka			u blistavoj	odjeći stadoše preda njih.
MJ	su se	kraj njih	pojavila	dva	čovjeka			u sjajnoj	odjeći.
VB1			pristupiše	im	dva	čovjeka		u sjajnoj	odjeći.
VB2			pristupiše	im	dva	čovjeka		u sjajnoj	odjeći.
Č				dva	čovjeka	su stajala	pokraj njih	u blistavoj	odjeći.
M	im	pristupili		dva	čovjeka			u blistavom	odijelu.

pristupiti / stati / stajati / pojaviti se

Muškarci su se različito pojavili pred ženama. *Pristupiti* znači približiti se nečemu. *Pojaviti se* znači postati vidljiv. *Stati* znači zaustaviti se nakon hodanja ili nekog drugog kretanja. *Stajati* znači biti nepomičan, ne kretati se. Najčešće se u prijevodima javlja glagol *pristupiti*, koji je najopćenitiji glagol od navedenih jer se saznaje da su se muškarci približili ženama. Lovrec et al. kažu da su se muškarci *pojavili* pred ženama, iz čega se malo saznaje: na koji su se način pojavili? U mnogim se prijevodima javlja i glagol *stati*. Ovi prijevodi upućuju na to da su se muškarci kretali i onda su stali. NN kaže da su dva čovjeka *stajala* – ne zna se koliko dugo, ne zna se kako su se ondje pojavili, samo se saznaje da se nisu kretali nego su stajali.

dva / dvojica // čovjek / muž / muškarac

Tko se pojavio? Saznaje se da su se pojavila *dva čovjeka / dvojica muževa / dvojica / dva muškarca*. *Čovjek* je najopćenitiji naziv – odnosi se na odrasloga pripadnika ljudske vrste. *Muž* je čestit i viđen čovjek, ugledan u svojoj sredini. *Muškarac* je odrasla osoba muškog spola. *Dvojica* su dva muškarca. Najobilježeni je Ladanov prijevod. U njemu se javlja pleonazam (riječ *dvojica* već označava dva muškarca te je zato nepotrebna). Ovaj prijevod upućuje na to da su se pred ženama pojavili čestiti i ugledni muškarci, što bi značilo da su ih one poznavale (makar samo iz viđenja) i prije nego što su im pristupili, ili bi mogao značiti da su njima bili nepoznati, ali da sveznajući pripovjedač zna o kome se radi.

pred njima / do njih / kraj njih / pred njih / preda njih / pokraj njih

Muškarci su stali *pred njima / do njih / kraj njih / pred njih / preda njih*, odnosno pojavili su se *pred njima*, stajali su *pokraj njih*. *Kraj* i *pokraj* te *do* odnose se na neposrednu blizinu (odnose se na to da netko stoji s nečije strane). *Pred* izriče mjesto u neposrednoj blizini prednje strane čega, odnosi se na to da netko stoji ispred nekoga. *Stati pred nekime* nije ispravno, ispravno je reći *stati pred nekoga* (ali kaže se *stajati pred nekime*) → *pred* + A odgovara na pitanja *kamo, kuda*. Nije točno ni *preda njih*, jer se oblik *preda* upotrebljava ispred enklitičnih oblika osobne zamjenice, npr. *preda me, preda te, preda nj*. Zato je Šarićev prijevod neispravan. Može se zaključiti da su u nekim prijevodima muškarci stajali *pokraj* žena, a u nekim prijevodima *ispred* njih.

sjajan / blistav / blještav

Što su muškarci nosili na sebi? Saznaje se da je njihova odjeća bila *blistava / blještava / sjajna*. *Blistav* znači biti svijetao, sjajan. *Blještav* je onaj koji bliješti, koji jako sja i snažno djeluje sjajem na vid. *Sjajan* je onaj koji sjaji, pun svjetlosti. U Djakovićevu je prijevodu njihova odjeća toliko sjajna da žene vjerojatno ne mogu ni gledati u njih, jer ako nešto bliješti, to očima smeta. U većini je prijevoda odjeća *blistava*, što sugerira svjetlost i sjaj, ali ne takve jačine da se u to ne može gledati. U nekim je prijevodima odjeća *sjajna* – iz njih se saznaje da odjeća sjaji, ali ne zna se kojim intenzitetom.

haljina / odijelo / odjeća

Saznaje se da su muškarci na sebi imali *haljine / odijelo / odjeću*. *Haljina* je jednodijelni odjevni predmet koji pokriva trup i noge. *Odijelo* je muška odjeća koja se sastoji od sakoa i hlača. *Odjeća* je ono što se nosi preko rublja, služi za odijevanje i oblačenje. Najčešće se u prijevodima spominje *odijelo*, što upućuje na to da su muškarci nosili hlače i sako. Ipak, teško je predočiti si da je u Isusovo doba netko nosio sako i hlače, što bi vjerojatno podrazumijevalo i cipele. Bolji su prijevodi u kojima se spominju *haljine*, koje su se tada često nosile te nisu bile rezervirane samo za žene, već su ih odijevali i muškarci. Najopćenitiji je naziv *odjeća*: iz njega se ne saznaje o kakvoj se vrsti odjevnoga predmeta radi, zna se samo da se time prekriva tijelo, što može podrazumijevati i haljinu i hlače.

3.4.3. Razlike u četvrtomu retku

3.4.3.1. Sudionici događaja

i. Zagoda i Djaković (*radi*) te Šarić (*poradi*) svojim prijevodom upućuju na to da su žene bile zbunjene s namjerom da zateknu prazan grob, što nema smisla. Većina prijevoda ipak točno upućuje na to da su žene bile zbunjene upravo zato što su zatekle prazan grob (prazan je grob uzrok njihove zbunjenosti). Iz prijevoda Dude i Fućaka saznaje se da su žene stajale zbunjene *nad tim*. Iz toga prijevoda ne saznaju se ni uzrok ni namjera, već samo njihovo mjesto u odnosu na prazan grob: stajale su ***nad*** grobom, a ne pokraj groba, ispred groba ili nešto slično.

ii. Iz Šredlova prijevoda saznaje se da su žene bile *u nedoumici*, što upućuje na to da su se žene dvoumile između nečega. Prijevod Lovrec et al upućuje na to da su žene razmišljale, dok u ostalim prijevodima to nije navedeno.

iii. Žene su se različitom jačinom zbunile u prijevodima: u nekima su bile manje, a u nekima više zbunjene.

iv. U prijevodima gdje je navedeno da su žene *stajale zbunjene* otkriva se malo više: stajale su, a nisu sjedile ili nešto drugo.

v. Čuđenje zbog pojave dvaju muškaraca u nekim prijevodima postoji, a u nekim ga prijevodima nema.

vi. Iz Ladanova prijevoda proizlazi da su žene muškarce već otprije poznavale, dok toga nema u ostalim prijevodima.

vii. Kako su se muškarci pojavili? U nekim su se prijevodima *približili* ženama, u nekim su prijevodima jednostavno postali vidljivi (što bi značilo da su dotad bili nevidljivi), u nekim su se prijevodima zaustavili, a u nekima su samo bili nepomični.

3.4.3.2. Okolnosti događaja

i. Ne zna se mjesto na kojemu su muškarci bili: u nekim su prijevodima muškarci stajali *pokraj* žena, a u nekim prijevodima *ispred* njih.

ii. Ne zna se kako su muškarci bili odjeveni: u neku *odjeću*, *haljinu* ili *odijelo*.

iii. U različitim je prijevodima različita jačina sjaja odjeće koju su muškarci nosili.

3.4.3.3. Odnos prema cjelini i primateljima teksta

i. U nekim se prijevodima ova rečenica nastavlja na prethodnu, a u nekima ne.

3.5. Peti redak (Lk 24, 5)

Peti se redak sastoji od jedne ili dviju rečenica. Iz njega se saznaje da su se žene uplašile i pogledale prema zemlji, a muškarci su ih upitali zašto traže živoga među mrtvima.

3.5.1. Prvi dio petoga retka

Z	Kad se	one		uplašise	i	oboriše	lica	k	zemlji,
Š1				Od straha		oboriše	pogled	na	tle.
Š2				Od straha		oboriše	pogled	na	tle.
Š3				Od straha		oboriše	pogled	na	tlo.
R1		Njima	ovlada	strah,	te	oboriše	pogled	na	tlo,
R2		Njih	spopade	strah,	te	oboriše	pogled	na	zemlju,
R3Z1		Njih	spopade	strah,	te	oboriše	pogled	na	zemlju,
R4		Žene	spopade	strah	te	oboriše	lice	k	zemlji,
R5Z2		Njih	spopade	strah	te	oboriše	pogled	na	zemlju,
R6		Žene	spopade	strah	te	oboriše	lice	k	zemlji,
DF1				Zastrašene,		obore	lica	k	zemlji,
DF2				Zastrašene		obore	lica	k	zemlji,
DF3				Zastrašene		obore	lica	k	zemlji,
DF4				Zastrašene		obore	lica	k	zemlji,
L	Kako pak		strah spopade	njih	i one	prignuše	obraze	k	zemlji,
GR1		Njima	ovlada	strah,	te	oboriše	pogled	na	zemlju,
GR2		Njima	ovlada	strah,	te	oboriše	pogled	na	zemlju,
LL		Žene su se	strašno	preplašile	i	poklonile se pred njima,			
Đ	Kako su se			bile uplašile,		sagnule su svoja	lica	k	zemlji,
V1	Kad	one		u strahu		obore	lica	k	zemlji,
V2		One,		prestrašene,		obore	lica	k	zemlji,
RK				Prestrašene		prignuše	lica	k	zemlji,
MJ			Obuzeo ih je	strah	i	poklonile su im se	licem	do	zemlje.
VB1				Prestrašise se i		prignuše	lice	k	zemlji,
VB2				Prestrašise se i		prignuše	lice	k	zemlji,
Č	I kako su			bile uplašene i		pognule	lice	k	zemlji,
M	Tada	ih	je spopao	strah te		su spustile	pogled	na	zemlju,

kad / kako / tada

Iz većine prijevoda saznaje se da je žene spopao strah, ali na početku nekih prijevoda navedeno je *kad / kako / tada*. Ovaj dio ima veze sa sljedećim dijelom retka jer obavještava slušatelja **kada** su muškarci progovorili. *Kad* je prilog koji označava neko vrijeme, a može biti i veznik. *Tad* je prilog koji može značiti u to vrijeme, u taj čas ili nakon prethodno kazanog događaja, poslije toga. Može se zaključiti da je prilog *kad* općenitiji od priloga *tad*. *Kako* je ovdje u službi veznika (može izricati način, izjavu, namjeru, vrijeme, uzrok, posljedicu). U ovome slučaju izriče uzrok (sagnule su lica k zemlji jer su se uplašile – Djaković). Međutim, Ladanov je prijevod pomalo nejasan jer je veznik *a* nepotreban (koji slijedi u sljedećemu dijelu retka). Taj veznik označava suprotnost, ali prvi dio retka ostaje nedovršen zbog veznika *kako*. U slučaju prijevoda NN, *kako* je također uzročni veznik. Dakle, iz nekih prijevoda saznaje se *kada* su im se muškarci obratili, iz nekih se saznaje *zašto* su im se obratili.

ovladati / spopasti / obuzeti

U nekim je prijevodima ženama *ovladao strah*, a u nekima ih je *spopao / obuzeo strah*. *Ovladati* znači zauzeti, staviti pod punu kontrolu. *Spopasti* znači napasti, zgrabiti. *Obuzeti* znači zaokupiti. U tom slučaju, prijevodi u kojima je navedeno da je žene *spopao strah* jače ističu koliko su bile preplašene (napao ih je strah) od onih u kojima je navedeno da je njima *ovladao strah* (zauzeo ih je strah).

uplašiti se / preplašiti se / prestrašiti se / biti uplašen / zastrašen / prestrašen / od straha / u strahu

U nekim su se prijevodima žene *uplašile / preplašile / prestrašile*. Sva tri glagola u rječničkim definicijama imaju jednako značenje. Ipak, glagol *prestrašiti se* najslabiji je od navedenih, ne izražava toliku količinu straha kao ostala dva glagola. Smatram da glagol *uplašiti se* izražava najveću količinu straha od navedenih. Ipak, Lovrec et al jedini navode da su se *strašno* preplašile, čime pojačava taj glagol (*strašno* znači jako izraženo, u najvećoj mjeri). Iz Djakovićeva prijevoda saznaje se da su se žene najprije bile uplašile, a zatim su sagnule lica jer se koristi pretprošlim vremenom. U ostalim se prijevodima to dogodilo u isto vrijeme. Šarić navodi da žene *od straha oboriše lica k zemlji*. Ovdje strah predstavlja uzrok njihova obaranja lica k zemlji. Duda-Fučak te Vrtarić navode način na koji su žene oborile lica: *zastrašene, u strahu*. Dakle, *strah* je u nekim prijevodima uzrok, a u nekima način obaranja lica. Kao i u prijašnjim recima, vidljiva je razlika između glagola u radnom i trpnom stanju. Pridjevi *zastrašene / uplašene / preplašene* opisuju kakve su bile žene. Ako se upotrebljavaju glagoli u radnom stanju, opisuje se taj proces. One tada postaju subjekti: *preplašile su se*, a u slučaju glagolskog pridjeva trpnog subjekt je netko drugi tko ih je *zastrašio / uplašio / preplašio*.

oboriti / prignuti / pokloniti se / sagnuti se / pognuti / spustiti // lice / pogled / obraz

Što su žene napravile? *Oboriti* u ovome slučaju znači spustiti. Ako su žene *oborile lice*, učinile su više nego da su *oborile samo pogled*, kao što je navedeno u nekim prijevodima. *Oboriti pogled* znači pogledati prema dolje, ali to ne mora značiti da je i lice oboreno. *Prignuti* znači sagnuti, saviti prema dolje. No, ima i

značenje pokoriti se, ponizno priznati nečiju vlast. *Pognuti* isto znači sagnuti, ali ima i značenje pristati na što pred silom, pokoriti se. Ova dva glagola upućuju na to da su se žene pokorile muškarcima. *Prignuti* ima slabije značenje od *pognuti*, tj. ako se *pogne* lice, učinjeno je više nego ako je *prignuto*, više je spuštено dolje. Ipak, iz prijevoda Lovrec et al saznaje se da su se žene *poklonile*. U ovome su se prijevodu žene sagnule, pognule su i glavu i gornji dio tijela u svrhu iskazivanja poštovanja (iako i ovaj glagol može upućivati na pokoravanje nekomu). Jovanović navodi da su se *poklonile licem do zemlje*. *Lice* u ovome prijevodu nije objekt, već sredstvo, te iz ovoga prijevoda proizlazi da su žene sagnule tijelo i da im je lice skoro dodirivalo zemlju. Prema njegovu su se prijevodu žene najviše sagnule. Ladan navodi da su žene *prignule obraze*. Iako se pogled može prignuti bez da se pomiče lice, obrazima to nije moguće, prema tome, u ovome su slučaju obrazi sinegdoha.

k zemlji / na tle / na tlo / na zemlju / do zemlje

Kamo su žene spustile svoja lica, odnosno poglede: *k zemlji*, *na zemlju*, *do zemlje*, *na tle* ili *na tlo*? Prijedlog *k* označuje ono prema čemu je upravljeno kretanje. Prijedlog *na* označava mjesto na koje se što stavlja ili kamo što dopijeva. Prijedlog *do* označava mjesto u čijoj se neposrednoj blizini završava kretanje. Prema tome, ako su žene spustile lica *k zemlji*, one su pognule glavu, ako su spustile lica *na zemlju*, one su svojim licem dotaknule zemlju. Prijedlog *do* upućuje na to da su žene skoro svojim licem dotaknule zemlju. *Tlo* označava površinu zemljišta ili drugu osnovnu površinu, a *zemlja* je površina tla. Prijevodi u kojima je navedeno da su spustile lica *na zemlju*, *do zemlje* detaljnije izvještavaju o području na kojemu su se žene nalazile (ako su bile na tlu, površinski je sloj mogao biti i kamen). *Tle* je ekspresivni i knjiški naziv za tlo, zato su Šarićeva prva dva prijevoda ekspresivnija od ostalih.

3.5.2. Drugi dio petoga retka

Z				rekoše	im:	Što	tražite	živoga	među	mrtvima?	
Š1	A	oni	im	rekoše:		„Što	tražite	živoga	među	mrtvima?	
Š2	A	oni	im	rekoše:		„Što	tražite	živoga	među	mrtvima?	
Š3	A	oni	im	rekoše:		„Što	tražite	živoga	među	mrtvima?	
R1	a	oni	im	rekoše:		– Zašto	tražite	živoga	među	mrtvima?	
R2	a	oni	im	rekoše:		– Zašto	tražite	živoga	među	mrtvima?	
R3Z1	a	oni	im	rekoše:		– Zašto	tražite	živoga	među	mrtvima?	
R4	a	oni	im	rekoše:		„Zašto	tražite	živoga	među	mrtvima?	
R5Z2	a	oni	im	rekoše:		„Zašto	tražite	živoga	među	mrtvima?	
R6	a	oni	im	rekoše:		„Zašto	tražite	živoga	među	mrtvima?	
DF1	a	oni	će	im:		„Što	tražite	Živoga	među	mrtvima?	
DF2	a	oni	će	im:		„Što	tražite	Živoga	među	mrtvima?	
DF3	a	oni	će	im:		„Što	tražite	Živoga	među	mrtvima?	
DF4	a	oni	će	im:		„Što	tražite	Živoga	među	mrtvima?	
L	a	oni	im	rekoše:		„Što	tražite	živoga	među	mrtvima?	
GR1	a	oni	im	rekoše:		– Zašto	tražite	živoga	među	mrtvima?	
GR2	a	oni	im	rekoše:		– Zašto	tražite	živoga	među	mrtvima?	
LL	a	oni	su	ih	upitali:	„Zašto	tražite	u grobu	onoga koji je živ?		
Đ	a	ljudi	su	im	rekli:	zašto	tražite	živog	među	mrtvima?	
V1					rekoše	im oni:	„Što	tražite	živoga	među	mrtvima?
V2	a	oni	im	rekoše:		„Zašto	tražite	živoga	među	mrtvima?	
RK	a	oni	im	rekoše:		„Zašto	tražite	živoga	među	mrtvima?	
MJ	A	oni	su	im	rekli:	„Zašto	tražite	živoga	među	mrtvima?	

VB1	a	<i>oni</i>	im	rekoše:	„Što	tražite	živoga	među	mrtvima?
VB2	a	<i>oni</i>	im	rekoše:	„Što	tražite	živoga	među	mrtvima?
Č		oni	su im	rekli:	„Zašto	tražite	živoga	među	mrtvima?
M	a	oni	su im je	rekli:	„Zašto	tražite	živoga	među	mrtvima?

reći / upitati

Neki prevoditelji upotrebljavaju glagol *reći*, a neki *upitati*. *Reći* znači izjaviti, izložiti govorom ili riječju. *Upitati* znači postaviti pitanje. Međutim, u svim prijevodima slijedi pitanje. Ako se izrekne pitanje, to ne znači da se na njega očekuje odgovor, jednostavno je izrečeno. Ako se nekoga upita nešto, to znači da se očekuje odgovor. Duda i Fućak koriste se izrazom *a oni će im*. Ovaj se izraz upotrebljava u govoru kada se želi uštedjeti vrijeme prilikom pripovijedanja neke priče, opisivanja događaja... Iz ovoga je vidljivo da je ovaj prijevod prvotno bio namijenjen za slušanje, a ne za čitanje.

što / zašto

Početak se upita također razlikuje. U nekim prijevodima piše *što*, a u nekima *zašto* (*tražite živoga među mrtvima*). *Zašto* je odnosno-upitni prilog koji ima značenje zbog čega, iz kojih razloga. *Što* je također odnosni prilog koji ima značenje kao *zašto* (uzrok i cilj). Međutim, češće se upotrebljava *zašto*, a *što* pripada razgovornome stilu (*Zašto si takav?* → *Što si takav?*). Prijevodi u kojima piše *što* također su prvotno bili namijenjeni za slušanje. Ostatak se rečenice poklapa u većini prijevoda, međutim, dva se prijevoda razlikuju od ostalih.

živ / Živ / onaj koji je živ

Duda i Fućak spominju *Živoga*. Pisano velikim slovom, ovo se odnosi na Isusa Krista, dok je u ostalim slučajevima napisano malim slovom i odnosi se na *onoga koji je živ*.

među mrtvima / u grobu

Lovrec et all, za razliku od ostalih, u svojem prijevodu spominju *grob*. Ostali prijevodi upućuju na više mrtvaca u grobu / grobnici (*među mrtvima*), a tek na prenesenoj razini upućuju na isto što i Lovrec et all.

3.5.3. Razlike u petomu retku

3.5.3.1. Podatci o Isusu

i. Duda i Fućak spominju *Živoga*. Pisano velikim slovom, ovo se odnosi na Isusa Krista, dok je u ostalim slučajevima napisano malim slovom i odnosi se na *onoga koji je živ*.

3.5.3.2. Sudionici događaja

i. Žene su u nekim prijevodima spustile *pogled*, u nekima *lice*, a u nekima cijelo *tijelo* prema zemlji. Jovanović navodi da su se *poklonile licem do zemlje*. *Lice* u ovome prijevodu nije objekt, već sredstvo, te iz

ovoga prijevoda proizlazi da su žene sagnule tijelo i da im je lice skoro dodirivalo zemlju. Prema njegovu su se prijevodu žene najviše sagnule.

ii. Neki prevoditelji koriste se glagolom *reći*, a neki glagolom *upitati* prije postavljenoga pitanja. Ako se izrekne pitanje, to ne znači da se na njega očekuje odgovor, jednostavno je izrečeno. Ako se nekoga upita nešto, to znači da se očekuje odgovor. Dakle, muškarci u nekim prijevodima očekuju odgovor od žena, a u nekima ne.

iii. Djaković navodi da su se žene najprije bile uplašile, a zatim su sagnule lica jer se koristi pretprošlim vremenom. U ostalim se prijevodima to dogodilo u isto vrijeme.

iv. Iz nekih prijevoda saznaje se kada su se muškarci obratili ženama, iz drugih zašto su im se obratili.

v. Šarić jedini ističe uzrok obaranja lica k zemlji.

vi. Žene su se u različitim prijevodima preplašile različitom jačinom.

3.5.3.3. Okolnosti događaja

i. Prijevodi u kojima je navedeno da su spustile lica na zemlju detaljnije izvještavaju o području na kojemu su se žene nalazile (ako su bile na tlu, površinski je sloj mogao biti i kamen).

ii. Ne saznaje se kamo su žene spustile lica. Ako su žene spustile lica *k zemlji*, one su pognule glavu, ako su spustile lica *na zemlju*, one su svojim licem dotaknule zemlju. Prijedlog *do* upućuje na to da su žene skoro svojim licem dotaknule zemlju.

iii. Prijevodi u kojima je navedeno da su spustile lica *na zemlju*, *do zemlje* detaljnije izvještavaju o području na kojemu su se žene nalazile (ako su bile na tlu, površinski je sloj mogao biti i kamen).

iv. Lovrec et al, za razliku od ostalih, u svojem prijevodu spominju *grob*. Ostali prijevodi upućuju na više mrtvaca u grobu / grobnici (*među mrtvima*), a tek na prenesenoj razini upućuju na isto što i Lovrec et al.

3.6. Šesti redak (Lk 24, 6)

Šesti se redak sastoji od jedne, dviju ili triju rečenica. Muškarci ženama govore da Isus nije u grobu, već da je uskrsnuo. Potiču ih da se sjete što im je govorio dok je još bio u Galileji. Posljednja rečenica nastavlja se u sljedećem retku.

3.6.1. Prvi dio šestoga retka

Z		Nije ovdje,	nego	uskrсну.	Sjetite se,
Š1	On	nije ovdje,	on	je uskrsnuo!	Sjetite se,
Š2	On	nije ovdje!	On	je uskrsnuo!	Sjetite se,
Š3	On	nije ovdje	nego	je uskrsnuo!	Sjetite se
R1	On	nije ovdje!		Uskrsnuo je!	Sjetite se,
R2	On	nije ovdje!		Uskrsnuo je!	Sjetite se
R3Z1	On	nije ovdje!		Uskrsnuo je!	Sjetite se
R4		Nije ovdje!		Uskrsnuo je!	Sjetite se
R5Z2	On	nije ovdje!		Uskrsnuo je!	Sjetite se
R6		Nije ovdje!		Uskrsnuo je!	Sjetite se
DF1		Nije ovdje,	nego	uskrсну!	Sjetite se
DF2		Nije ovdje,	nego	uskrсну!	Sjetite se
DF3		Nije ovdje,	nego	uskrсну!	Sjetite se
DF4		Nije ovdje,	nego	uskrсну!	Sjetite se
L	On	nije ovdje,	nego	je uskrsnuo!	Sjetite se
GR1	On	nije ovdje!		Uskrsnuo je!	Sjetite se,
GR2	On	nije ovdje!		Uskrsnuo je!	Sjetite se,
LL	On	nije ovdje!		Uskrsnuo je!	Zar se ne sjećate
Đ	On	nije ovdje,	nego	je uskrsnuo.	Sjetite se
V1		Nije ovdje,	nego	uskrсну!	Sjetite se
V2		Nije ovdje,	nego	je uskrsnuo!	Sjetite se
RK		Nije ovdje –		uskrišen je!	Sjetite se
MJ	On	nije ovdje;		ustao je od mrtvih!	Sjetite se
VB1		Nije ovdje,	nego	uskrсну!	Sjetite se
VB2		Nije ovdje,	nego	uskrсну!	Sjetite se
Č	On	nije ovdje,	nego	je uskrsnuo:	sjetite se
M	On	nije ovdje,	nego	je uskrsnuo!	Sjetite se

on / -

U nekim je prijevodima na početku rečenice napisano *on*, a u nekim prijevodima nije. Iako je iz prethodne rečenice jasno na koga se misli, ako piše *on*, naglašava se tko nije prisutan, a Šarić u prvim dvama prijevodima osobito jako to naglašava jer stavlja *on* i na početak sljedeće rečenice.

!/, / - / nego

Također, u nekim se prijevodima radi o suprotnoj rečenici (veznik *nego*), a u nekim je prijevodima sadržaj podijeljen u dvije rečenice. Ako se radi o jednoj rečenici sa suprotnim veznikom, naglašeno je da je činjenica što je uskrsnuo suprotna tomu što on nije ovdje; činjenica da ga nema objašnjava se time što je uskrsnuo. Knežević stavlja crticu, koja u ovome slučaju označava neočekivan i suprotan dio od prethodnoga. U slučajevima gdje je sadržaj podijeljen u dvije rečenice, ta suprotnost nije tako jako iskazana, odnosno druga rečenica ne objašnjava nužno razlog zašto ga nema.

uskrsnuti / biti uskrišen / ustati od mrtvih

U svim se prijevodima, osim u Kneževićevu, navodi da je Isus *uskrsnuo*. *Uskrsnuti* znači ustati iz mrtvih. Jovanović navodi da je Isus *ustao od mrtvih*. *Uskrisiti* (nekoga) znači vratiti nekoga u život. Ako je Isus *uskrsnuo*, to znači da je on sam uskrsnuo, uskrsnuće je radnja koju je napravio Isus bez nečije pomoći. Iz Kneževićeva prijevoda saznaje se da je Isus *uskrišen*, što znači da ga je uskrisio netko drugi, a da nije sam uskrsnuo.

sjetite se / zar se ne sjećate

Muškarci potiču žene da se sjete Isusovih riječi. U većini prijevoda upotrijebljen je imperativ, zapovjedni način: *sjetite se!* Muškarci, dakle, zapovijedaju ženama da se sjete Isusovih riječi. Međutim, Lovrec et all jedini se ne koriste imperativom, već upitnim oblikom *Zar se ne sjećate?* Iz ovoga je prijevoda vidljiva nevjerica i čuđenje, čega nema u ostalim prijevodima.

3.6.2. Drugi dio šestoga retka

Z	kako	vam	reče,	dok	je	još	bio	u Galileji:
Š1	kako	vam	reče,	kad	je	još	bio	u Galileji:
Š2	kako	vam	reče,	kad	je	još	bio	u Galileji:
Š3	kako	vam	reče	kad	je	još	bio	u Galileji:
R1	kako	vam	je govorio,	dok	je	još	bijaše	u Galileji:
R2	kako	vam	je govorio	dok	je	još	bijaše	u Galileji:
R3Z1	kako	vam	je govorio	dok	je	još	bijaše	u Galileji:
R4	da	vam	je rekao	dok	je	još	bijaše	u Galileji:
R5Z2	kako	vam	je govorio	dok	je	još	bijaše	u Galileji:
R6	da	vam	je rekao	dok	je	još	bijaše	u Galileji:
DF1	kako	vam	je govorio	dok	je	još	bio	u Galileji ^a :
DF2	kako	vam	je govorio	dok	je	još	bio	u Galileji ^a :
DF3	kako	vam	je govorio	dok	je	još	bio	u Galileji ^a :
DF4	kako	vam	je govorio	dok	je	još	bio	u Galileji ^a :
L	kako	vam	je govorio			još		u Galileji,
GR1	kako	vam	je govorio,	dok	je	još	bijaše	u Galileji:
GR2	kako	vam	je govorio,	dok	je	još	bijaše	u Galileji:
LL	što	vam	je govorio	još	dok	je	bio	u Galileji –
Đ	kako	vam	je govorio	dok	je	još	bio	u Galileji,
V1	kako	vam	je govorio	dok	je	još	bio	u Galileji
V2	kako	vam	je govorio	dok	je	još	bio	u Galileji
RK	kako	vam	je zborio	dok	je	još	bio	u Galileji,
MJ	što	vam	je rekao	dok	je	još	bio	u Galileji:
VB1	kako	vam	je govorio	dok	je	još	bio	u Galileji
VB2	kako	vam	je govorio	dok	je	još	bio	u Galileji
Č	kako	vam	je rekao	dok	je	još	bio	u Galileji,
M	kako	vam	je govorio	dok	je	još	bio	u Galileji,

kako / da / što

Većina je rečenica povezana načinskim veznikom *kako*. Rupčić u prijevodima iz 2000. i 2008. godine upotrebljava izrični veznik *da*, a Lovrec et all i Jovanović služe se odnosnom zamjenicom *što*.

Većina priručnika navodi da se veznici *da* i *kako* upotrebljavaju u izričnim rečenicama (u ovom je slučaju riječ o objektnoj rečenici). Objektne se rečenice dijele na odnosne, izrične te zavisno-upitne, što ovisi o vezniku koji je upotrijebljen. Prema tome, rečenice u kojima su upotrijebljeni veznici *da* i *kako* bile bi izrične objektno rečenice, a rečenica u prijevodu Lovrec et all bila bi odnosna objektna rečenica. Međutim, u nekim slučajevima razlika ipak postoji. Jasna se razlika između veznika *kako* i *da* vidi u sljedećem primjeru: *Znam da si izazvala požar. / Znam kako si izazvala požar.* Ako se to primijeni na biblijske prijevode, može se zaključiti da veznik *da* označava izričnu rečenicu, a veznik *kako* označava načinsku (potiču ih da se sjete na koji je način Isus govorio). Veznik *što* upućuje na ono što slijedi, upućuje na sadržaj Isusova govora.

Što je govorio? → *To je govorio. / ... da je govorio* → slijedi *sadržaj govora* / *... kako je govorio* → *trebao bi slijediti način* na koji je Isus govorio.

reći / govoriti / zboriti

Glagoli koji upućuju na Isusov govor također su drugačiji. *Reći* znači izjaviti, kazati, priopćiti; svršen glagol. *Govoriti* znači riječima iznositi neki tekst; nesvršen glagol. *Zboriti* znači isto što i govoriti, značenje je ovoga glagola ekspresivno. U većini je prijevoda upotrijebljen glagol *govoriti*. To znači da je Isus više puta govorio ono što slijedi. Isto značenje ima i Kneževićev prijevod, koji se koristi glagolom *zboriti*, samo je taj prijevod više ekspresivan. U prijevodima u kojima se navodi da je Isus *rekao* upućuje se na to da je Isus to rekao samo jedanput.

3.6.3. Razlike u šestom retku

3.6.3.1. Podatci o Isusu

- i. Ne zna se je li Isus sam uskrsnuo ili je uskrišen, kao što navodi Knežević.
- ii. Ne zna se je li Isus navedene riječi rekao samo jedanput ili ih je ponavljao više puta.

3.6.3.2. Sudionici događaja

- i. Lovrec et al upućuju na to da se muškarci čude zbog toga što se žene ne sjećaju Isusovih riječi, dok se ostali prevoditelji koriste imperativom kojim muškarci ženama zapovijedaju da se sjete, bez čuđenja.

3.6.3.3. Okolnosti događaja

- i. Različitim se veznicima (*kako / da / što*) upućuje na različite stvari: na *sadržaj* Isusova govora, odnosno na *način* na koji je govorio.

3.7. Sedmi redak (Lk 24, 7)

Sedmi redak sastoji se od jedne rečenice. Nastavak je na prethodni redak. Iz njega se saznaje da je Isus govorio dok je bio živ kako Sin Čovječji treba biti predan grešnim ljudima i razapet, te da će treći dan uskrsnuti.

3.7.1. Prvi dio sedmoga retka

Z			Sin	čovječji	treba	da se	preda	u ruke	ljudi	grešnika,
Š1			Sin	čovječji	mora	biti	predan	u ruke		grešnikā
Š2			Sin	čovječji	mora	biti	predan	u ruke		grešnikā
Š3			Sin	čovječji	treba	biti	predan	u ruke		grešnikā
R1	„ Treba	da	Sin	Čovječji		bude	predan	u ruke		grešnika
R2	„ Treba – govorio je –	da	Sin	Čovječji		bude	predan	u ruke		grešnika
R3Z1	„ Treba – govorio je –	da	Sin	Čovječji		bude	predan	u ruke		grešnika

R4	'Treba		da	Sin Čovječji		bude	izručen			grješnicima	
R5Z2	'Treba		da	Sin Čovječji		bude	predan u ruke			grešnikā	
R6	'Treba		da	Sin Čovječji		bude	izručen			grješnicima	
DF1	'Treba		da	Sin čovječji		bude	predan u ruke			grešnika,	
DF2	'Treba		da	Sin Čovječji		bude	predan u ruke			grešnika,	
DF3	'Treba		da	Sin Čovječji		bude	predan u ruke			grešnika,	
DF4	'Treba		da	Sin Čovječji		bude	predan u ruke			grešnika,	
L		kazujući:		'Sin Čovječji	mora	se	predati u ruke		ljudi	grješnikā	
GR1	'Treba		da	Sin Čovječji		bude	predan u ruke			grješnika	
GR2	'Treba		da	Sin Čovječji		bude	predan u ruke			grješnika	
LL			da	Sin čovječanstva	mora	biti	predan u vlast			zlikovaca	
Đ	i govorio:			Sin čovjeka	treba	biti	predan u ruke			grešnika	
V1	rekavši: 'Treba		da	Sin čovječji		bude	predan u ruke			grešnih	ljudi
V2	rekavši:			'Sin čovječji	treba	biti	predan u ruke			grešnih	ljudi
RK			da	Sin Čovječji	'treba	da bude	predan u ruke			grješnih	ljudi,
MJ	rekao je		da	Sin Čovječji	mora	biti	predan u ruke			grešnicima,	
VB1	govoreći:			'Sin Čovječji	treba	biti	predan u ruke			grješnikā	
VB2	govoreći:			'Sin Čovječji	treba	biti	predan u ruke			grješnikā	
Č	govoreći:			'Sin čovječji	mora	biti	predan u ruke			grešnih	ljudi
M	rekavši:			'Čovječji Sin	mora	biti	predan u ruke			grješnika	

govoriti / kazivati / reći

Djakovićev je prijevod najmanje smislen, kao da se prevoditelj zabunio i slučajno još jedanput napisao glagol *govoriti*. Neki prijevodi navode da je Isus *zborio / govorio / rekao* → *govoreći / rekavši*. Ovi glagolski prilozima upućuju na to da je bitno *kako* je Isus govorio. Razlika između navedenih glagola objašnjena je u prethodnome retku.

trebati / morati

U nekim je prijevodima upotrijebljen glagol *morati*, a u nekima glagol *trebati*. *Morati* znači činiti što protiv svoje volje, biti dužan činiti što. *Trebati* znači da je nešto potrebno ili nužno. Prijevodi u kojima je upotrijebljen glagol *morati* upućuju na to da je Isus razapet protiv svoje volje, a prijevodi u kojima je upotrijebljen glagol *trebati* upućuju na to da je potrebno da se Isus razapne, ali nije navedeno da on to mora učiniti.

Sin čovječji / Sin Čovječji / Sin čovjeka / Sin čovječanstva / Čovječji Sin

Sin čovječji odnosi se na posebnoga Sina nekoga čovjeka, a *Sin Čovječji* odnosi se na posebnoga Sina posebnoga Čovjeka. Velikim se početnim slovom upućuje na točno određenoga čovjeka. Ovaj je poredak poetičniji od poretka u sintagmi *Čovječji Sin*. Posvojnime pridjevu uvijek treba dati prednost, a upotreba je posvojnoga genitiva ovjerena samo u dvama slučajevima (ako se uz genitiv nalazi kakva odredba ili ako postoje zapreke u izvođenju pridjeva). Prema tome, upotreba sintagme *Sin čovjeka* nije ovjerena. *Čovječanstvo* predstavlja ukupnost svih ljudi, prema tome, sintagma *Sin čovječanstva* značila bi da je Isus Sin svih ljudi, a ne samo jednoga čovjeka.

predati se / biti predan / biti izručen

Prijevodima u kojima piše *treba da se preda / treba da bude predan / treba da bude izručen* nisu u skladu s hrvatskim standardnim jezikom, jer je veza *da* + prezent odlika srpskoga jezika (i kajkavskoga narječja), a u hrvatskome se jeziku zamjenjuje infinitivom. *Predati se* znači učiniti to sam, a *biti predan* znači da će Isusa netko drugi predati, dakle, značenja se razlikuju. *Izručiti* znači isto što i *predati*, ali ima konotaciju kazne: nekoga se izručuje radi provođenja kaznenog postupka. Rupčić se koristi tim glagolom u prijevodima iz 2000. i 2008. godine, čime sugerira Isusovu krivicu.

u ruke / u vlast

Isus treba biti predan u nečije *ruke*, odnosno u *vlast*. Ako se kaže da je netko predan *u nečije ruke*, to znači da je povjeren nekome da njime rukovodi. Ako je netko predan *u nečiju vlast*, on o njemu ovisi; *vlast* također ima konotaciju službenika, administracije i uprave. U tome slučaju, činjenica da se Isus predaje u nečije *ruke* znači da se predaje običnim ljudima, ali ako je predan u *vlast*, predan je državnim izvršnim organima. Isus treba biti *izručen grešnicima*: u ovome se prijevodu ne naglašava u kojemu smislu treba biti izručen, ali upravo glagol *izručiti* upućuje na vlast. Nadalje, prijevodima navode da se predaje *u ruke grešnika*, odnosno *u ruke ljudi grešnika*. *Grešnici* su ljudi koji griješe, prema tome, sintagma *ljudi grešnici* jest pleonazam. Razlika je u pisanju (neki prevoditelji pišu *grešnika*, neki *grješnika*, neki označavaju dužinu). Međutim, značenje je isto, a pravopisi dopuštaju obje inačice.

ljudi grješnici / gr(j)ešnici / zlikovci / gr(j)ešni ljudi

Razlika se javlja i u opisu ljudi kojima Isus treba biti predan. *Grešnici* su ljudi koji griješe prema strogo postavljenim propisima i uspostavljenim načelima. *Grešni* su ljudi oni koji su skloni, podložni grijehu. Izraz *grešnik* ima jaču vrijednost jer je on čovjek određen svojim grijehom, dok *grešan* čovjek nije nužno određen svojim grijehom, tj. možda je grešan, ali ima i dobrih kvaliteta uz to: pomaže drugima i slično, samo je sklon grijehu. *Zlikovci* su oni koji čine zlo i vrše velika nasilja, zločinci. Prema tome, iz odabira riječi vidi se prevoditeljev stav prema ljudima kojima je Isus bio predan. Vrtarić, Knežević i NN smatraju da je Isus bio predan ljudima koji su skloni grijehu. Većina prevoditelja smatra da je bio predan ljudima koji su određeni svojim grijehom, koji samo griješe. Lovrec et al izborom riječi *zlikovci* postavljaju se izrazito negativno prema ljudima kojima je Isus bio predan, upućujući na to da su to ljudi ne samo skloni grijehu, već i vršenju velikoga zla i nasilja.

3.7.2. Drugi dio sedmoga retka

Z	i	da	se	razapne,	i		treći dan	da uskrsne.
Š1	i			propet,	ali	će	treći dan	uskrsnuti.“
Š2	i			propet,	ali	će	treći dan	uskrsnuti.“
Š3	i			raspet,	ali	će	treći dan	uskrsnuti.“
R1	i	da	bude	razapet	te	da uskrsne	treći dan!“	
R2	i	da	bude	razapet	te	da uskrsne	treći dan!“	
R3Z1	i	da	bude	razapet	te	da uskrsne	treći dan!“	

R4	i	da	bude	razapet	te	da uskrsne	treći dan!"		
R5Z2	i	da	bude	razapet	te	da uskrsne	treći dan!"		
R6	i	da	bude	razapet	te	da uskrsne	treći dan!"		
DF1	i			raspet,	i		treći dan	da ustane."	
DF2	i			raspet,	i		treći dan	da ustane."	
DF3	i			raspet,	i		treći dan	da ustane."	
DF4	i			raspet,	i		treći dan	da ustane."	
L	i			raspeti,	te		treći dan	uskrsnuti."	
GR1	i	da	bude	razapet	te	da uskrsne	treći dan!"		
GR2	i	da	bude	razapet	te	da uskrsne	treći dan!"		
LL	i		biti	razapet,	te	da će uskrsnuti	treći dan?"		
Đ	i			raspet,	i		treći dan	uskrsnut će.	
V1	i			razapet,	a		treći dan	uskrsnuti."	
V2	i			razapet,	a		treći dan	uskrsnuti."	
RK	i	da	bude	raspet,	i		trećega dana	da ustane"	
MJ	i	da	mora biti	razapet	na križu	i	da će	ustati	od mrtvih."
VB1	i		biti	raspet	i		treći dan	uskrsnuti."	
VB2	i		biti	raspet	i		treći dan	uskrsnuti."	
Č	i		biti	razapet,	a		treći dan	uskrsnuti!"	
M	i		biti	razapet	te	da će uskrsnuti	treći dan!"		

razapeti se / biti propet / biti razapet / biti razapet na križu / biti raspjet / raspjeti se

Prijevodni se razlikuju u Isusovu govoru. *Raspjeti* i *razapeti* znači pribiti na križ raširenih ruku. Jovanović naglašava da Isus mora biti razapet na križu na dva načina: glagolom *morati*, čije je značenje već objašnjeno, te upotrebom riječi *križ* koju ostali prevoditelji ne navode. *Propeti (se)* znači uzdignuti se na stražnje noge (obično se upotrebljava kada je riječ o konju). Dakle, Šarićeva prva dva prijevoda nemaju smisla, jer Isus ne može biti uzdignut na stražnje noge. Razlika je i u sljedećim konstrukcijama: *Isus se treba raspjeti / Isus treba biti raspjet*. *Isus se treba raspjeti* znači da bi on sam sebe trebao raspjeti. Ranije je objašnjena konstrukcija *da* + prezent (treba se zamijeniti infinitivom).

i / ali / te / a

Različiti su i veznici. Neki autori upotrebljavaju sastavne veznike (*i*, *ti*), a neki suprotne veznike (*ali*, *a*). Oni prijevodi u kojima se nalaze sastavni veznici sastavljaju ove dvije surečenice, povezuju ih; surečenica koja slijedi nije u suprotnosti s prethodnom. Šarićeva je posljednja surečenica u najvećoj suprotnosti s prethodnom (*Isus će biti propet, ali će uskrsnuti*). Ostali prijevodi u kojima se nalazi suprotni veznik *a* nemaju toliko izraženu suprotnost jer se veznik *a* može upotrijebiti i za prividnu suprotnost (*mlad, a hitar*).

da uskrsne / će uskrsnuti / da ustane / će ustati od mrtvih

U nekim je prijevodima navedeno da *treba / mora da Isus uskrsne*, a u nekima piše da *će uskrsnuti*. Razlika je u tome što prijevodi u kojima piše da *Isus treba biti predan / biti razapet da uskrsne* ne izražavaju krajnji rezultat, već samo ono što se treba dogoditi, izražavaju namjeru s kojom se to događa. Prijevodi u kojima se navodi da *Isus treba biti predan / biti razapet te će uskrsnuti* sugeriraju prve dvije stvari kao preduvjet koji treba biti ostvaren da bi se dogodilo uskrsnuće. U nekim će prijevodima *Isus uskrsnuti*, a u nekima *će ustati*.

Uskrsnuti znači ustati iz mrtvih, oživjeti. *Ustati* znači zauzeti stojeći položaj; dignuti se iz sjedećeg ili ležećeg položaja. Također može značiti i povesti borbu i dignuti ustanak. Prema tome, prijevodi u kojima je naveden glagol *ustati* (osim Jovanovićeve prijevoda, koji navodi da će Isus *ustati od mrtvih*) ne upućuju na to da je Isus mrtav, ili upućuju na to da će povesti borbu treći dan.

3.7.3. Razlike u sedmomu retku

3.7.3.1. Podatci o Isusu

i. U prijevodima u kojima je upotrijebljen glagol *morati* sugerira se da je Isus razapet protiv svoje volje, a prijevodima u kojima je upotrijebljen glagol *trebati* sugerira se da je potrebno da se Isus razapne, ali nije navedeno da on to mora učiniti. Jovanović dvaput ističe glagol *morati* u svom prijevodu.

ii. Nije jasno čiji je Isus sin. Sin čovječji odnosi se na posebnoga Sina nekoga čovjeka, a Sin Čovječji odnosi se na posebnoga Sina posebnoga Čovjeka. Sintagma Sin čovječanstva značila bi da je Isus Sin svih ljudi, a ne samo jednoga čovjeka.

3.7.3.2. Sudionici događaja

i. Ako se Isus predaje u nečije *ruke*, predaje se običnim ljudima, ali ako je predan u *vlast*, predan je državnim izvršnim organima; ostaje nejasno kome se predaje.

ii. Nije jasno ni kakvi su ljudi kojima se Isus predaje: iz odabira riječi vidljiv je prevoditeljev stav prema ljudima kojima je Isus bio predan. Vrtarić, Knežević i NN smatraju da je Isus bio predan ljudima koji su skloni grijehu. Većina prevoditelja smatra da je bio predan ljudima koji stalno griješe. Lovrec et al izborom riječi *zlikovci* postavlja se izrazito negativno prema ljudima kojima je Isus bio predan, sugerirajući da su to ljudi ne samo skloni grijehu, već i vršenju velikoga zla i nasilja.

3.7.3.3. Okolnosti događaja

i. U nekim je prijevodima bitan način na koji je Isus govorio, dok u ostalima to nije bitno.

ii. Neki prijevodi navode namjeru s kojom Isus treba biti predan i razapet, a u nekim su prijevodima te dvije stvari preduvjet da Isus uskrsne.

iii. Neki prijevodi upućuju na to da će Isus *ustati*, što znači da će Isus povesti borbu treći dan ili da nije mrtav (osim kod Jovanovića, koji navodi da će *ustati od mrtvih*).

3.7.3.4. Odnos prema cjelini i primateljima teksta

- i. Šarićev prijevod upućuje na to da je Isus trebao biti propet na stražnje noge, što nema smisla.
- ii. Šarić stavlja u najveću suprotnost činjenice da će Isus biti raspet, ali da će i uskrsnuti.
- iii. Neki prijevodi zbog dvoznačnosti mogu značiti i da bi Isus sam sebe trebao raspeti.
- iv. *Predati se* znači učiniti to sam, a *biti predan* znači da će Isusa netko drugi predati. *Izručiti* znači isto što i *predati*, ali ima konotaciju kazne: Rupčić se koristi tim glagolom u prijevodima iz 2000. i 2008. godine, čime upućuje na Isusovu krivicu.

3.8. Osmi redak (Lk 24, 8)

Osmi se redak sastoji od jedne rečenice. Iz njega se saznaje da su se žene sjetile Isusovih riječi.

Z	I			sjetiše	se		riječi	njegovih.	
Š1	Tada			se sjetiše			riječi	njegovih.	
Š2	Tada			se sjetiše				njegovih	riječi.
Š3	Tada			se sjetiše				njegovih	riječi.
R1	I	one		se sjetiše				njegovih	riječi.
R2	I	one		se sjetiše				njegovih	riječi.
R3Z1	I	one		se sjetiše				njegovih	riječi.
R4	I	one		se sjetiše				njegovih	riječi.
R5Z2	I	one		se sjetiše				njegovih	riječi.
R6	I	one		se sjetiše				njegovih	riječi.
DF1	I			sjetiše	se	one	riječi	njegovih,	
DF2	I			sjetiše	se	one	riječi	njegovih,	
DF3	I			sjetiše	se	one	riječi	njegovih,	
DF4	I			sjetiše	se	one	riječi	njegovih,	
L	I	one		se sjetiše			riječi	njegovih.	
GR1	I	one		se sjetiše				njegovih	riječi.
GR2	I	one		se sjetiše				njegovih	riječi.
LL	I			sjetile	su	se		toga,	
Đ	I	one	su	se sjetile				njegovih	riječi,
V1	I			prisjete	se		riječi	njegovih.	
V2	I			prisjete	se			njegovih	riječi.
RK	I	one	se	prisjetiše				njegovih	riječi
MJ	Tada		su	se žene sjetile				Isusovih	riječi.
VB1	I			sjetiše	se		riječi	njegovih.	
VB2	I			sjetiše	se		riječi	njegovih.	
Č	I	one	su	se sjetile				njegovih	riječi.
M	I	one	su	se sjetile				njegovih	riječi.

i / tada

Osim Šarićevog, svi prijevodi započinju sastavnim veznikom *i*. Ovaj veznik upućuje na nastavak na prethodnu rečenicu, često se upotrebljava u govoru kada se nešto pripovijeda. Šarić rečenicu započinje prilogom *tada* > ovaj prilog naglašava da su se žene *tada*, kada su ih muškarci podsjetili na Isusove riječi, prisjetile i same što je Isus govorio.

sjetiti se / prisjetiti se

Žene su se *sjetile / prisjetile* Isusovih riječi. *Sjetiti se* znači obnoviti što u sjećanju. *Prisjetiti se* znači obnoviti u pameti, vratiti neko znanje u svijest. Iako su definicije veoma slične, ipak se ne bih složila s time da znače isto. *Prisjetiti se* nečega znači sjetiti se nečega što nije u potpunosti zaboravljeno, što je blisko u sjećanju. *Sjetiti se* nečega znači da je nešto zaboravljeno, a onda je vraćeno u pamćenje.

Isusove riječi / riječi njegove / to

Poredak *riječi njegovih* upućuje na poetičnije prijevode i biblijski stil. Lovrec et al ne navode da su se sjetile njegovih riječi, već *toga*, što upućuje na nešto poznato, odnosno rečenica se nastavlja na prethodnu. Jovanovićev je prijevod obavjesniji od ostalih jer naglašava da su se *žene* (a ne *one*) sjetile *Isusovih* riječi.

3.8.1. Razlike u osmomu retku

3.8.1.1. Sudionici događaja

i. Ne zna se jesu li se žene sjetile nečega zaboravljenoga ili su se prisjetile nečega što nije zaboravljeno u potpunosti.

3.8.1.2. Odnos prema cjelini i primateljima teksta

i. U nekim se prijevodima ova rečenica nastavlja na prethodnu, a u nekima ne.

ii. Jovanovićev je prijevod obavjesniji od ostalih jer naglašava da su se *žene* (a ne *one*) sjetile *Isusovih* riječi.

3.9. Deveti redak (Lk 24, 9)

Deveti redak sastoji se od jedne rečenice. Saznaje se da su se žene vratile s groba i sve to rekle jedanaestorici i ostalima koji su bili s njima.

3.9.1. Prvi dio devetoga retka

Z	I			vrativši	se	od	groba,	
Š1				Vratiše	se	od	groba	i
Š2				Vratiše	se	od	groba	i
Š3				Vratiše	se	s	groba	i
R1	I	kad	se	povratiše		od	groba,	
R2		Kad	se	vratiše		od	groba,	
R3Z1		Kad	se	vratiše		od	groba,	
R4		Kad	se	vratiše		od	groba,	
R5Z2		Kad	se	vratiše		od	groba,	
R6		Kad	se	vratiše		od	groba,	
DF1				vratiše	se	s	groba	te
DF2				vratiše	se	s	groba	te
DF3				vratiše	se	s	groba	te
DF4				vratiše	se	s	groba	te
L	A			vrativši	se	od	grobnice,	
GR1	I	kad	se	povratiše		od	groba,	

GR2	I	kad	se	povratiše		od	groba,	
LL		pa		požurile				natrag u Jeruzalem
Đ		i		vratile	se	od	groba	i
V1				Vrativši	se	od	grobnice,	
V2				Vrativši	se	od	grobnice,	
RK		te,		vrativši	se	s	groba,	
MJ				Vratile su	se	s	groba	i
VB1				Vratiše	se	s	groba	pa
VB2				Vratiše	se	s	groba	pa
Č		Onda	su se	vratile		s	grobnice	i
M		Kad	su se	vratile	one	s	grobnice,	

onda / kad

NN navodi da su se *onda* vratile s grobnice. Ova se rečenica nastavlja na prethodnu; *onda* ovdje služi u nabranju, odnosno redanju, često se upotrebljava u govoru. Većina ostalih autora navodi *kad*: iz toga se saznaje vrijeme (surečenica odgovara na pitanje *Kada su žene to javile jedanaestorici?*).

vrativši se / vratiti se / povratiti se / požuriti natrag

Ostali autori navode *Vrativši se...* Glagolski prilog prošli izriče radnju koja se dogodila prije predikata (*javiše*) i ovdje je u službi priložne oznake vremena. U Šredlovu prijevodu napisano je *Vratiše se s groba...* Ova je rečenica najmanje određena: saznaje se da su se vratile s groba, ali ne saznaje se da su **tada** rekle jedanaestorici što se zbilo. *Žene su se vratile / povratile*. Značenje je ovih glagola u rječnicima definirano jednako: doći onamo odakle je netko pošao. Iz prijevoda Lovrec et al saznaje se i mjesto na koje su žene požurile: *natrag u Jeruzalem*. Ostali prevoditelji podrazumijevaju da slušatelj (ili čitatelj) zna kamo se žene vraćaju. U prijevodu Lovrec et al ovo može biti podsjetnik za slušatelje (jer čitatelj tu informaciju uvijek može provjeriti u prethodnome tekstu). Također, Lovrec et al jedini napominju da su se *požurile*, a iz ostalih prijevoda nije jasno kojom su brzinom išle natrag.

od groba / s groba / od grobnice / s grobnice

Razlika između *groba* i *grobnice* te prijedloga uz njih već je objašnjena.

3.9.2. Drugi dio devetoga retka

Z	javiše	sve ovo	jedanaestorici	i svim ostalim.
Š1	javiše	sve ovo	jedanaestorici	i svima ostalim.
Š2	javiše	sve ovo	jedanaestorici	i svim ostalim.
Š3	javiše	sve to	jedanaestorici	i svima ostalim.
R1	javiše	to sve	Jedanaestorici	i svima ostalim.
R2	javiše	to sve	Jedanaestorici	i svima ostalim.
R3Z1	javiše	to sve	Jedanaestorici	i svima ostalim.
R4	javiše	to sve	Jedanaestorici	i svima ostalima.
R5Z2	javiše	to sve	Jedanaestorici	i svima ostalima.
R6	javiše	to sve	Jedanaestorici	i svima ostalima.
DF1	javiše	sve to	Jedanaestorici	i svima drugima.
DF2	javiše	sve to	jedanaestorici	i svima drugima.
DF3	javiše	sve to	jedanaestorici	i svima drugima.
DF4	javiše	sve to	jedanaestorici	i svima drugima.
L	dojavile su	sve to	Jedanaestorici	i svima ostalima.

GR1	javiše	to sve	Jedanaestorici	i svim	ostalima.
GR2	javiše	to sve	Jedanaestorici	i svim	ostalima.
LL	da kažu		jedanaestorici njegovih učenika –	i svima	drugima – što se dogodilo.
Đ	obavijestile	o svemu	jedanaesticu	i sve	ostale.
V1	dojave	sve to	Jedanaestorici	i svima	ostalima.
V2	dojave	sve to	Jedanaestorici	i svima	ostalima.
RK	dojaviše	sve to	Jedanaestorici	i svima	drugima.
MJ	sve to ispričale		Jedanaestorici	i	ostalima.
VB1	javiše	sve to	jedanaestorici	i svima	ostalima.
VB2	javiše	sve to	Jedanaestorici	i svima	ostalima.
Č	javile	sve to	Jedanaestorici	i svima	ostalima.
M	javile su	sve to	jedanaestorici	i svima	ostalima.

javiti / dojaviti / kazati / obavijestiti / dojaviti

U prijevodima se navodi da su žene *javile / dojavile* jedanaestorici, odnosno *obavijestile* jedanaesticu. *Obavijestiti* znači dati obavijest o nekome ili nečemu, informirati koga, upoznati koga s čim. *Javiti* znači obavijestiti, donijeti vijest, novost. *Dojaviti* znači javiti kome kakvu vijest ili informaciju, često u povjerenju. Prema tome, prijevodi u kojima je navedeno da su žene *dojavile* upućuju na to da su im tu obavijest rekly u tajnosti. Djaković se koristi glagolom *obavijestiti*: taj je glagol najslužbeniji od navedenih.

sve ovo / to sve / sve to / o svemu / što se dogodilo

Javile su im *sve ovo / sve to / što se dogodilo*. Ovo je pokazna zamjenica za ono što je blizu onoga koji govori. To je pokazna zamjenica za ono što je blizu sugovornika. Prema tome, Zagoda i Šarić sugeriraju slušatelju da su jako dobro upućeni u zbivanje, ostavljaju dojam sveznajućih pripovjedača. Prijevod Lovrec et al upućuje na najmanje informiranoga pripovjedača, koji nije prisutan događaju i zna o njemu koliko i slušatelj.

jedanaestorica / Jedanaestorica / jedanaestorica njegovih učenika

Riječ *jedanaestorica* u nekim je prijevodima napisana malim, a u nekim prijevodima velikim početnim slovom. Ako je riječ napisana malim početnim slovom, odnosi se na jedanaest muškaraca. Veliko slovo upućuje na jedanaest točno određenih muškaraca. Lovrec et al tu riječ također pišu malim početnim slovom, ali jedini dodaju (*jedanaestorici*) **njegovih učenika**. Tako preciziraju slušatelju / čitatelju na kojih se jedanaest muškaraca misli.

3.9.3. Razlike u devetomu retku

3.9.3.1. Sudionici događaja

i. Ako je riječ *jedanaestorica* napisana malim početnim slovom, odnosi se na jedanaest muškaraca. Veliko slovo upućuje na jedanaest točno određenih muškaraca. Lovrec et al tu riječ također pišu malim početnim slovom, ali jedini dodaju (*jedanaestorici*) **njegovih učenika**. Tako preciziraju slušatelju ili čitatelju na kojih se jedanaest muškaraca misli.

ii. Neki prijevodi upućuju na to da su žene u tajnosti rekle apostolima što se dogodilo.

3.9.3.2. Okolnosti događaja

i. Lovrec et al napominju da su se žene požurile s groba, a iz ostalih prijevoda ne saznaje se ništa o brzini kojom su išle natrag.

3.9.3.3. Odnos prema cjelini i primateljima teksta

i. Zagoda i Šarić ostavljaju dojam sveznajućih pripovjedača. Prijevod Lovrec et al upućuje na najmanje informiranoga pripovjedača, koji nije prisutan događaju i zna o njemu koliko i slušatelj.

3.10. Deseti redak (Lk 24, 10)

Deseti se redak sastoji od dviju rečenica. Iz prve rečenice saznaje se tko je sve bio s jedanaesticom. To su bile Marija (rođena u Magdali), Ivana i Marija (u rodu s Jakovom). Iz sljedeće rečenice saznaje se da su i druge žene koje su bile s njima isto to govorile apostolima.

3.10.1. Prvi dio desetoga retka

Z	A	bila je		Marija Magdalena, i Ivana, i Marija Jakobova.	
Š1		Bile su		Marija Magdalena, Ivana, Marija, mati	Jakovljeva,
Š2		Bile su		Marija Magdalena, Ivana, Marija, Jakovljeva	mati,
Š3		Bile su	to:	Marija Magdalena, Ivana, Marija, Jakovljeva	mati,
R1	To	bijahu:		Marija Magdalena, Ivana i Marija, Jakovljeva	majka.
R2	To	bijahu:		Marija iz Magdale, Ivana i Marija, Jakovljeva	majka.
R3Z1	To	bijahu:		Marija iz Magdale, Ivana i Marija, Jakovljeva	majka.
R4	To	bijahu:		Marija iz Magdale, Ivana i Marija, Jakovljeva	majka.
R5Z2	To	bijahu:		Marija iz Magdale, Ivana i Marija, Jakovljeva	majka.
R6	To	bijahu:		Marija iz Magdale, Ivana i Marija, Jakovljeva	majka.
DF1	A	bijahu	to:	Marija Magdalena, Ivana, i Marija Jakovljeva.	
DF2	A	bile su	to:	Marija Magdalena, Ivana i Marija Jakovljeva.	
DF3	A	bile su	to:	Marija Magdalena, Ivana i Marija Jakovljeva.	
DF4	A	bile su	to:	Marija Magdalena, Ivana i Marija Jakovljeva.	
L		Bijahu	pak to	Marija Magdalena, Ivana i Marija, Jakovljeva	mati;
GR1	To	bijahu:		Marija Magdalena, Ivana i Marija, Jakovljeva	majka.
GR2	To	bijahu:		Marija Magdalena, Ivana i Marija, Jakovljeva	majka.
LL		Ovo su bile žene koje su otišle do groba:		Marija Magdalena, Ivana, Marija, Jakovljeva	majka,
Đ	To	su bile		Marija Magdalena, i Ivana i Marija, majka	Jakova;
V1	A	to	bijahu:	Marija Magdalena, Ivana i Marija Jakovljeva;	
V2		Bile su	to:	Marija Magdalena, Ivana i Marija, majka	Jakovljeva;
RK		Bijahu	to:	Marija Magdalena, Ivana i Marija Jakovljeva;	
MJ		Te su žene bile:		Marija Magdalena, Ivana i Marija – Jakovljeva	majka.
VB1	A	bile su	to:	Marija Magdalena i Ivana i Marija, majka	Jakovljeva,
VB2	A	bile su	to:	Marija Magdalena i Ivana i Marija, majka	Jakovljeva,
Č	To	su bile:		Marija Magdalena, Ivana i Marija, majka	Jakovljeva
M		Bile su		Marija iz Magdale, Ivana i Marija, Jakovljeva	majka

to / ovo / -

Neki prevoditelji na početak retka stavljaju pokaznu zamjenicu, a neki ne. Oni koji ne koriste pokaznu zamjenicu neodređeni su od ostalih (Zagoda i Šarić). Ostali prevoditelji nadovezuju se na prethodni redak.

Razlika između zamjenica *to* i *ovo* objašnjena je u prethodnome retku. Prema tom objašnjenju, prijevodu Lovrec et al najviše se vjeruje.

a / -
 Veznik *a* nalazi se na početku rečenice u nekim prijevodima. Služi kao konektor u pričanju za vezivanje teksta. Zagodin, Duda-Fučakov, Vrtarićev (1998) te Šredlov prijevod pokazuju se kao povezaniji te se iz njih vidi postojanje slušalačke publike.

pak / -
 Ladan se koristi veznikom *pak*: *Bijahu pak to...* Veznik *pak* stavlja riječ iza koje stoji u naglašenu suprotnost prema onome što je prethodno rečeno (nasuprot, naprotiv). Ladan, dakle, ovim veznikom pokazuje da je to što nabrojane žene *bijahu* u suprotnosti s prethodnim retkom, što nema smisla. Čini se da je prevoditelj neispravno upotrijebio ovaj veznik. Lovrec et al jedini napominju da su te žene *otišle do groba*. I u njihovu je prijevodu vidljivo postojanje slušalačke publike zbog podsjećanja, koje čitatelj može lako učiniti povratkom na jedan od prethodnih redaka.

Marija Magdalena / Marija iz Magdale

Neki prevoditelji spominju *Mariju Magdalenu*, a neki *Mariju iz Magdale*. *Marija Magdalena* jest sintagma, *Magdalena* je u ovome slučaju također ime i odnosi se na jednu osobu. *Marija iz Magdale* jest Marija iz mjesta koje se zove Magdala, ali nije precizno određena kao *Marija Magdalena*, jer u Magdali je zasigurno postojalo više žena koje su se zvale Marija.

Marija Jakobova / Marija Jakovljeva // Marija, Jakovljeva mati / Marija, mati Jakovljeva / Marija, Jakovljeva majka / Marija, majka Jakova / Marija, majka Jakovljeva

Prijevod se ne slažu oko toga tko je bila treća žena. *Jakob* i *Jakov* ista su imena, tako da tu nema prevelike razlike. Međutim, *Marija Jakobova* (*Marija Jakovljeva*) upućuje na Jakovljevu ženu, dok ostali prijevod upućuju na Jakovljevu majku. Prijevodi u kojima se javlja izraz *mati* obilježeni su od prijevoda u kojima se javlja izraz *majka*. Djaković se koristi posvojnim genitivom (*Marija, majka Jakova*), koji se treba izbjegavati kada je moguće upotrijebiti posvojni pridjev, kao što je ovdje slučaj.

3.10.2. Drugi dio desetoga retka

Z	I	ostale	su,	što	su bile	s njima,		
Š1	i još	druge				s njima, koje		
Š2	i još	druge				s njima, koje		
Š3	i još	druge				s njima koje		
R1	I	ostale		žene,	koje	bijahu	s njima,	
R2	I	ostale		žene	koje	bijahu	s njima	
R3Z1	I	ostale		žene	koje	bijahu	s njima	
R4	I	ostale	su njihove	drugarice				
R5Z2	I	ostale		žene	koje	bijahu	s njima	
R6	I	ostale	su njihove	drugarice				
DF1	I	ostale,					zajedno	s njima,
DF2	I	ostale					zajedno	s njima

DF3	I	ostale				zajedno	s njima
DF4	I	ostale				zajedno	s njima
L	i	ostale		što	su bile		s njima
GR1	I	ostale	žene,	koje	bijahu		s njima,
GR2	I	ostale	žene,	koje	bijahu		s njima,
LL	te još neke	druge	žene.				
Đ	i	druge					s njima koje
V1	i	ostale		što	bijahu		s njima koje
V2	i	ostale		što	su bile		s njima, koje
RK	i	ostale				zajedno	s njima.
MJ	One i	ostale	žene	koje	su bile		s njima
VB1	i	ostale		koje		zajedno	s njima
VB2	i	ostale		koje		zajedno	s njima
Č	i	ostale	žene	koje	su bile		s njima, koje
M	i	ostale	žene	koje	su bile		s njima,

druge / ostale / one i ostale

Iz ovoga dijela rečenice otkriva se da su još neke žene bile s njima. Neki prevoditelji navode samo *ostale*, odnosno *druge*, dok ostali navode *žene*, odnosno *drugarice*. Značenja su ovih dvaju pridjeva jednaka, iako *druge* ima šire značenje (može značiti *druge* u nizu ili pak *one* koji nisu prisutni). Lovrec et al navode *neke druge* – njihov je prijevod, prema tome, najmanje uvjerljiv i vjerodostojan jer ostavlja dojam nepouzdanog pripovjedača koji ne zna o kome se točno radi (ili smatra da nije važno isticati te *druge žene* jer nisu toliko bitne kao one koje su ranije navedene). Šarić i Lovrec et al navode da su s njima bile *još neke žene* – *još* označava dodatak u ovome slučaju, prevoditelji naglašavaju da su te *druge žene* bile s onima koje su ranije navedene. Jovanović naglašava da su sve prisutne žene donijele vijest apostolima (*one i ostale žene*).

žena / drugarica

Rupčić (2000, 2008) navodi da su *i ostale njihove drugarice*... Riječ *drugarica* znači prijateljica, a u hrvatskome jeziku najčešće upućuje na oslovljavanje u Komunističkoj partiji, stoga je ova riječ obilježena. Ipak, jedino Rupčić dovodi žene ranije spomenute u konkretnu vezu s ostalim ženama, jer iz ostalih prijevoda ne saznaje se u kakvome su odnosu te žene bile.

s njima / zajedno s njima

Neki prevoditelji navode da su žene bile *s njima*, odnosno *zajedno s njima*. Oblik *zajedno s njima* jest pleonazam jer riječ *zajedno* upućuje na zajednicu (jedan s drugim, u društvu s nekim), prema tome, u ovome je slučaju suvišno pisati riječ *zajedno*.

3.10.3. Treći dio desetoga retka

Z			pripovijedale	to	apostolima.
Š1	ovu vijest	donesoše			apostolima.
Š2	ovu vijest	donesoše			apostolima.
Š3	tu vijest	donesoše			apostolima.
R1	to isto	rekoše			apostolima.
R2	to isto	rekoše			apostolima.
R3Z1	to isto	rekoše			apostolima.
R4	to isto	kazivale			Apostolima.
R5Z2	to isto	rekoše			apostolima.

R6		to	kazivale		Apostolima.
DF1			govorahu	to	apostolima,
DF2			govorahu	to	apostolima,
DF3			govorahu	to	apostolima,
DF4			govorahu	to	apostolima,
L			rekoše		apostolima te stvari.
GR1		to isto	rekoše		apostolima.
GR2		to isto	rekoše		apostolima.
LL					
Đ	su	to	rekle		apostolima.
V1			govorahu	to	apostolima.
V2	su	o tome	govorile		apostolima.
RK			Kazivale su	to	apostolima,
MJ			prenijele su	to	apostolima.
VB1		ovo	govorahu		apostolima.
VB2		ovo	govorahu		apostolima.
Č	su	to	rekle		apostolima.
M			rekle su	to	apostolima.

ova vijest / to isto / to / ovo / te stvari

Što su žene rekle apostolima? Šarić navodi *ovu vijest*. Značenje pokaznih zamjenica već je objašnjeno; *ovo* znači nešto blizu govornika. Prema tome, Šarićev prijevod ostavlja dojam najpouzdanijega pripovjedača koji se nalazi na mjestu događaja. I Šredl navodi *ovo*, čime ostavlja dojam pouzdanoga pripovjedača. Ostali prevoditelji upotrebljavaju pokaznu zamjenicu *to*, koja upućuje na nešto bliže sugovorniku. Neki navode *to isto*, čime se naglašava da su i ostale žene govornice jednake stvari. Šarić navodi da su žene donijele apostolima *vijest*. *Vijest* podrazumijeva izvještaj o nekom događaju, obavijest, informaciju. Ladan navodi da su rekle apostolima *te stvari*. U ovome kontekstu, *stvar* se odnosi na neki događaj.

- / pripovijedati / donijeti vijest / reći / kazivati / govoriti / prenijeti

Pripovijedati znači opisivati naširoko neki događaj. *Donijeti* (vijest) znači prenijeti što, uručiti. *Reći* znači izjaviti, kazati, priopćiti; svršen glagol. *Kazivati* znači izgovarati unaprijed oblikom propisan tekst ili tekst čiji se sadržaj pripovijeda. *Govoriti* znači riječima iznositi neki tekst; nesvršen glagol. *Prenijeti* znači predati kome što govorom. Prema tome, Zagoda u svome prijevodu ističe opseg sadržaja koji su žene prenijele apostolima – saznaje se da su opsežno govornice o onome što se dogodilo. Šarić ističe da su žene apostolima samo *uručile* vijest, što djeluje kao neki vrlo kratak izvještaj. Rupčić (2000, 2008) i Knežević navode da su žene *kazivale*, što upućuje na to da su kazivale unaprijed poznat i naučen tekst. Vjerojatno su htjeli načiniti nesvršen glagol od svršenoga, međutim, u ovome se slučaju ne mijenja samo glagolski vid, već i osnovno značenje riječi. Prevoditelji najčešće navode da su žene *to rekle* apostolima, što je neutralan i neobilježen izraz. Neki navode da su *to govornice* apostolima, što upućuje na trajanje radnje. Lovrec et al jedini ne navode da su žene taj sadržaj rekle apostolima. Njihov je prijevod najmanje obavijestan jer u toj rečenici navode samo tko je bio na grobu, za razliku od ostalih prevoditelja, koji navode što su osobe koje su bile na grobu kasnije radile.

apostoli / Apostoli

Razlika između velikoga i maloga slova u riječi *apostoli* već je objašnjena (jednako kao i *jedanaestorica / Jedanaestorica*).

3.10.4. Razlike u desetomu retku

3.10.4.1. Sudionici događaja

i. Ne zna se u kakvoj je vezi s Jakovom bila druga Marija: neki prevoditelji sugeriraju da je riječ o Jakovljevoj majci, a neki da je riječ o Jakovljevoj ženi.

ii. Ne zna se koja je Marija bila među ženama: *Marija iz Magdale* jest Marija iz mjesta koje se zove Magdala, ali nije precizno određena kao *Marija Magdalena*, jer u Magdali je zasigurno postojalo više žena koje su se zvale Marija. *Marija Magdalena* jest sintagma, Magdalena je u ovome slučaju također ime i odnosi se na jednu osobu.

iii. Ne zna se u kakvome su odnosu bile žene; jedino se iz dvaju Rupčićevih prijevoda saznaje da su bile drugarice.

3.10.4.2. Okolnosti događaja

i. Ne zna se jesu li žene samo rekle apostolima što se dogodilo, ili su im to govorile (možda i više puta). Također, i opseg je njihova iskaza u nekim prijevodima opsežan, a u nekima kratak i osnovan.

3.10.4.3. Odnos prema cjelini i primateljima teksta

i. Lovrec et al jedini ne navode da su žene nešto rekle apostolima. Njihov je prijevod najmanje obavijestan jer se u toj rečenici navodi samo tko je bio na grobu, za razliku od ostalih prevoditelja, koji navode što su osobe koje su bile na grobu kasnije radile.

ii. Zagodin, Duda-Fučakov, Vrtarićev (1998) te varaždinski prijevod pokazuju se kao povezaniji te se iz njih vidi postojanje slušalačke publike.

3.11. Jedanaesti redak (Lk 24, 11)

Jedanaesti se redak sastoji od jedne ili dviju rečenica. Saznaje se da apostoli nisu vjerovali ženama.

3.11.1. Prvi dio jedanaestoga retka

Z	I			njima	se	te	riječi	činile		budalaste,
Š1	A	njihove	riječi	učiniše se	ovima				kao	gatnja,
Š2	A	njihove	riječi	učiniše se	ovima				kao	gatanje,
Š3	A	njihove	riječi	učiniše				im se	kao	brbljarije,

R1			Ovima	se	te	riječi	učine	kao	izmišljotina.
R2			Ovima	se	te	riječi	učiniše	kao	izmišljotina.
R3Z1			Ovima	se	te	riječi	učiniše	kao	izmišljotina.
R4			Njima	se	te	riječi	učiniše	kao	izmišljotina.
R5Z2			Ovima	se	te	riječi	učiniše	kao	izmišljotina.
R6			Njima	se	te	riječi	učiniše	kao	izmišljotina.
DF1	ali		njima	se	te	riječi	pričiniše	kao	tlapnja,
DF2	ali		njima	se	te	riječi	pričiniše	kao	tlapnja,
DF3	ali		njima	se	te	riječi	pričiniše	kao	tlapnja,
DF4	ali		njima	se	te	riječi	pričiniše	kao	tlapnja,
L	Dočim		učiniše se	tima				kao	tlapnje dotične riječi,
GR1	A		njima	se	te	riječi	učine	kao	tlapnja.
GR2	A		njima	se	te	riječi	učine	kao	tlapnja.
LL	Ali	ono što su žene govorile,	apostolima	se			pričinjalo	kao	bajka,
Đ	A	njihov govor					činio	im se	kao priča,
V1	Ali		njima	se	te	riječi	učiniše	kao	naklapanje
V2	Ali		njima	su	se	te	riječi	kao	naklapanje
RK	ali se		njima			njihove	riječi	kao	besmislica
MJ	No		ovima	su	te	riječi	zvučale	kao	izmišljotina
VB1	I		njima se			njihove	riječi	kao	tlapnja
VB2	I		njima se			njihove	riječi	kao	tlapnja
Č	A					njihove	riječi su se njima	kao	izmišljotina
M			Ovima	se	te	riječi	napravile	kao	izmišljotina,

i / ali / dočim / a

Razlika između veznika na početku rečenice već je objašnjena. Međutim, Ladan se služi veznikom *dočim*. *Dočim* je arhaizam, riječ koja se danas upotrebljava jest *dok*, odnosno *dokle*. Taj veznik označuje istodobnost i vezuje zavisnu vremensku rečenicu s glavnom. U tom je slučaju njegova rečenica vremenska, za razliku od ostalih, iako tako čitana nema smisla, što upućuje na prevoditeljevu pogrešku. I ovdje se javlja razlika između pokaznih zamjenica, koja je objašnjena ranije.

njihove riječi / te riječi / ono što su žene govorile / njihov govor / dotične riječi

Lovrec et al u prijevodu se koriste opisnim načinom (*ono što su govorele* = njihov govor). *Riječi* se u svome sekundarnom značenju također mogu odnositi na govor. *Dotični* je onaj o kojemu se govori (umjesto spominjanja imena). Prema tome, Ladan je pogrešno upotrijebio pridjev jer nije riječ o nekoj osobi.

činiti se / učiniti se / pričiniti se / pričinjati se / napraviti se / zvučati

Činiti se znači doimati se. *Učiniti se* znači prikazati se u mašti, ostaviti dojam onoga što nije (= *pričiniti se*). *Pričinjati se* jest nesvršeni oblik glagola *pričiniti se*. *Napraviti se* znači pretvarati se, praviti se (*napravio se mrtav*). *Zvučati* implicira na subjektivni doživljaj onoga što su žene rekle. Martinjakov prijevod nije ispravan jer izraz *napraviti se* ne upotrebljava u ispravnome kontekstu. Zagoda i Djaković koriste glagol *činiti se*. Ovi su prijevodi po tome neutralni, jer ostali upućuju na to da se apostolima *pričinjalo*, čime se implicitno potvrđuje istinitost onoga što su žene rekle, kao i glagolom *zvučati* koji upotrebljava Jovanović.

budalast / gatanje / gatnja / izmišljotina / tlapnja / bajka / priča / naklapanje / brbljarija / besmislica

Budalast je onaj koji je nalik na budalu. *Gatanje* je umijeće proricanja budućnosti iz različitih znakova. Riječ *gatnja* nije činjenica hrvatskoga standardnoga jezika. *Izmišljotina* je ono što je izmišljeno, odnosno stvoreno maštom. *Tlapnja* je ono što se pričinja kao prazna nada ili fantazija bez oslonca u realnosti. *Bajka* u razgovornome smislu znači pretjeranu priču, izmišljotinu. *Priča* je kratka pripovijetka o nekom povijesnom ili izmišljenom događaju (množinski oblik ima značenje najčešće neistinitih glasina ili vijesti). *Naklapanje* je raspređanje o mogućim ishodima ili razvoju neke situacije bez mnogo informacija. *Brbljarija* je nevažna stvar, naklapanje. *Besmislica* je glupost, ono što nema smisla ili nešto iskonstruirano protiv smisla. Prevoditelji najčešće navode da su apostoli njihove riječi doživjeli kao *izmišljotinu*, kao nešto što su žene izmislile.

Zagoda se koristi izrazom *budalast* za riječi, ali prema definiciji, taj se izraz upotrebljava za osobu, dakle, pogrešno je upotrijebljen u Zagodinu prijevodu. Šarić spominje da su apostoli doživjeli njihove riječi kao *gatanje*, što bi značilo da su žene rekly nešto što se odnosilo na budućnost, a ne na prošlost; ta riječ ima negativne konotacije koje upućuju na nečiste sile, prema čemu su žene predstavljene vrlo negativno. Jovanović upotrebljava netočan izraz *gatnja*; moguće je da je htio načiniti imenicu ženskoga roda od imenice *gatanje*. Duda-Fučak, Ladan, Raspudić i Šredl navode da su apostoli njihove riječi doživjeli kao *tlapnju*, što se također odnosi na nešto u budućnosti. Lovrec et al navode da su žene govorile *bajku*, odnosno pretjeranu priču, čime pojačava neuvjerljivost njihova iskaza. Djaković navodi oblik *priča*, koji u jednini upućuje na neki povijesni ili izmišljeni događaj; njegov prijevod ne upućuje u tolikoj mjeri kao ostali na neuvjerljivost njihova iskaza, jer *priča* ne mora biti nužno izmišljena. Vrtarić se služi izrazom *naklapanje*, koji upućuje na budućnost; prema njegovu prijevodu, može se zaključiti da su žene raspređale o daljnjem razvoju situacije u što apostoli nisu vjerovali, iz čega se ne saznaje jesu li povjerovali u njihov iskaz o samome događaju. Knežević se koristi izrazom *besmislice*, što znači da su žene govorile gluposti koje nemaju smisla.

3.11.2. Drugi dio jedanaestoga retka

Z	i	nisu	im		vjerovali.	
Š1	i	ne			povjerovali	im.
Š2	i	ne			povjerovali	im.
Š3	i	ne			povjerovali	im.
R1	I	nisu	im		vjerovali.	
R2	I	nisu	im		vjerovali.	
R3Z1	I	nisu	im		vjerovali.	
R4	I	nisu	im		vjerovali.	
R5Z2	I	nisu	im		vjerovali.	
R6	I	nisu	im		vjerovali.	
DF1	te		im	ne	vjerovahu.	
DF2	te		im	ne	vjerovahu.	
DF3	te		im	ne	vjerovahu.	
DF4	te		im	ne	vjerovahu.	
L	i			ne	vjerovahu	im.
GR1	I	nisu	im		vjerovali.	
GR2	I	nisu	im		vjerovali.	

LL		nisu	im		vjerovali.
Đ	i	nisu htjeli			vjerovali.
V1	te		im	ne	povjEROVAŠE.
V2	pa		im	nisu	povjEROVALI.
RK	i	nisu	im		vjerovali.
MJ	i	nisu	im		vjerovali.
VB1	te		im	ne	vjEROVAHU.
VB2	te		im	ne	vjEROVAHU.
Č	te		im	nisu	vjerovali.
M	i	nisu	im		vjerovali.

ne vjerovati / ne povjerovati / ne htjeti vjerovati

U ovome se dijelu jedanaestoga retka prevoditelji većinom slažu, iako postoje neke razlike. *Vjerovati* znači smatrati da je nešto onako kako tko govori, nešto se smatra istinitim bez traženja dokaza; nesvršeni glagol. *Povjerovati* znači prihvatiti nečiju poruku kao istinu; svršeni glagol. Djaković navodi da im *nisu htjeli vjerovati*. *Ne htjeti* nekome *vjerovati* ne znači da uistinu i nisu vjerovali, već pokazuje da nisu imali volju vjerovati im.

3.11.3. Razlike u jedanaestomu retku

3.11.3.1. Sudionici događaja

i. Ne zna se kako su apostoli doživjeli riječi koje su im žene prenijele: kao *gatanje* (čime se žene predstavljaju kao vještice), kao *tlapnje* ili *naklapanje* (čime se sugerira da su žene govorile o budućnosti bez uvjerljivoga oslonca), kao *bajku* (pretjeranu priču) ili pak kao *besmislice* (gluposti koje nemaju smisla).

ii. Djakovićev se prijevod najviše razlikuje od ostalih jer se saznaje da apostoli *nisu htjeli vjerovati*, što ne znači da nisu vjerovali.

3.11.3.2 Odnos prema cjelini i primateljima teksta

i. Neki prijevodi implicitno potvrđuju istinitost onoga što su žene rekle apostolima.

3.12. Dvanaesti redak (Lk 24, 12)

Dvanaesti se redak sastoji od jedne, dviju ili triju rečenica. Saznaje se da je Petar ipak otišao na grob gdje je pronašao samo tkaninu. Veoma se začudio te je otišao s groba.

3.12.1. Prvi dio dvanaestoga retka

Z	Ali	Petar	ustavši,	otrča	ka	grobu,
Š1	Ali	Petar	ustade i	pohrli		grobu.
Š2	Ali	Petar	ustade i	pohrli		grobu.
Š3	Ali	Petar	ustade i	pohrli	na	grob.
R1		Petar se ipak	digne i	otrča	na	grob.
R2		Petar se ipak	diže i	otrča	na	grob.
R3Z1		Petar ipak	ustade i	otrča	na	grob.

R4		Petar	ipak	ustade	i	otrča	na	grob.	
R5Z2		Petar	ipak	ustade	i	otrča	na	grob.	
R6		Petar	ipak	ustade	i	otrča	na	grob.	
DF1	A	Petar		usta	i	potrča	na	grob.	
DF2	A	Petar		usta	i	potrča	na	grob.	
DF3	A	Petar		usta	i	potrča	na	grob.	
DF4	A	Petar		usta	i	potrča	na	grob.	
L		Petar	pak,	ustavši,		otrča	do	grobnice.	
GR1		Petar	se ipak	diže	i	otrča	na	grob.	
GR2		Petar	se ipak	diže	i	otrča	na	grob.	
LL	Ipak	je				otrčao	do	groba	da pogleda.
Đ	A	Petar		ustade	i	otrča	k	grob;	
V1	No	Petar		ustade	i	potrča	do	grobnice.	
V2	Tada	Petar	ipak	ustane	i	otrči	do	grobnice.	
RK	A	Petar		ustade	i	potrča	na	grob.	
MJ	Ali	Petar		je ustao	i	otrčao	na	grob.	
VB1	A	Petar		usta	i	otrča	na	grob.	
VB2	A	Petar		usta	i	otrča	na	grob.	
Č	Tada	je		ustao	i	otrčao	do	grobnice	
M	Zatim	je	Petar	ipak	ustao	i	otrčao	do	grobnice.

ali / a / no / tada / zatim

U Zagodinu se prijevodu veznik *ali* odnosi na glagol otrčati, a *ustavši* je glagolski prilog prošli koji upućuje na to da je Petar ustao prije nego što je otrčao (zbog zareza). U Šarićevu se prijevodu taj veznik odnosi na glagol *ustati*. Dakle, u dvama se različitim prijevodima isti veznik odnosi na različite glagole (različiti se glagoli stavljaju u suprotnost u odnosu na prethodni redak). Duda-Fučak, Djaković, Knežević i Šredl upotrebljavaju veznik *a*, koji ne stavlja tekst koji slijedi u tako veliku suprotnost u odnosu na prethodni redak kao veznik *ali*. I Vrtarić (1998) upotrebljava suprotni veznik *no*, kojime se ova dva dijela stavljaju u suprotnost. No, Vrtarić u drugome prijevodu (2005) upotrebljava vremenski veznik *tada*, kao i NN. Iz ovih se prijevoda saznaje samo o vremenu kada je Petar ustao, što ne označava suprotnost dvaju događaja. *Tada* može značiti u to vrijeme, ali i poslije prethodno kazanog događaja. Martinjak navodi da je *zatim* Petar ustao. *Zatim* također označava vrijeme, ali saznaje se točno vrijeme: poslije prethodno kazanoga događaja, zbog čega je Martinjakov prijevod detaljniji.

ipak / pak / -

Većina prevoditelja spominje da je Petar *ipak* ustao, što označava da se to nije očekivalo prema prethodno rečenome (unatoč tomu, ustao je). Ladan se koristi veznikom *pak*, koji stavlja riječ iza koje stoji u naglašenu suprotnost prema onome što je prethodno rečeno, što znači da veznik nije ispravno upotrijebljen u ovom slučaju.

ustati / dignuti se / dizati se

Ustati znači zauzeti stojeći položaj, *dignuti se* iz sjedećeg položaja, jednako kao i *dići se* (*dignuti se*). *Dizati se* jest nesvršeni oblik glagola *dignuti se*. Smatram da su prevoditelji koji koriste taj oblik pogriješili jer iz konteksta je vidljivo da se ovaj glagol odnosi na glagol *dignuti se* (trebao je biti upotrijebljen oblik *digne se*).

otrčati / pohrliti / potrčati

Otrčati znači otići trkom, označava da je Petar trčao cijelim putem do groba. *Potrčati* znači početi trčati, označava početak same radnje, ali ne i tijek. *Pohrliti* znači krenuti naglo prema nečemu > Šarić jedini prikazuje da je Petar naglo otišao na grob, iz ovoga se vidi da je bio vrlo znatiželjan da se sam uvjeri u ono što su žene rekly. U prijevodu Lovrec et al spominje se i Petrova namjera (*otrčao je da pogleda*), dok se iz ostalih prijevoda ne saznaje s kojom je namjerom otišao do groba.

3.12.2. Drugi dio dvanaestoga retka

Z	i	sagnumši se		vidje	samo	platno,				
Š1	Kad	se je prignuo,		vidje	samo	plahte	gdje	leže.		
Š2	Kad	se je prignuo,		vidje	samo	plahte	gdje	leže.		
Š3	Kad	se sagnuo,		vidje	samo	platno	gdje	leži.		
R1			Nadviri se i	vidi	samo	plahte	kako	leže		
R2			Nadviri se i	vidi	samo	plahtice,				
R3Z1			Nadviri se i	vidje	samo	plahtice,				
R4			Nadviri se i	vidje	samo	plahtice.				
R5Z2			Nadviri se i	vidje	samo	plahtice,				
R6			Nadviri se i	vidje	samo	plahtice.				
DF1		Sagnumši se,		opazi	samo	povoje.				
DF2		Sagnumši se,		opazi	samo	povoje.				
DF3		Sagnumši se,		opazi	samo	povoje.				
DF4		Sagnumši se,		opazi	samo	povoje.				
L	I	nagnumši se,		ugleda	samo	platnene	povoje,			
GR1			Nadviri se i	vidje	samo	povoje	kako	leže		
GR2			Nadviri se i	vidje	samo	povoje	kako	leže		
LL		Sagnumši se,	provirio je	unutra i	opazio	samo	povoje	od platna.		
Đ	i	sagnumši se,		vidio je	samo	platnene	ovoje*		same;	
V1		Sagnum se,		opazi		povoje	gdje	leže	napose	
V2			Zavirivši	u nju,	opazi	povoje	gdje	leže	zasebno	
RK			Nadvirivši se,		opazi	samo	povoje.			
MJ		Sagnum se, ali		nije opazio ništa,	osim	lanenih	povoja.			
VB1		Sagnum se i		opazi		povoje	gdje	leže,		
VB2		I sagnumši se,		opazi		povoje	gdje	leže,		
Č	te		je zavirio	dolje i	vidio	samo	laneno	platno	gdje	leži zasebno
M			Zavirio	dolje i	vidio	samo	plahtice	gdje	su ležale	same,

sagnumti se / prignumti se / nagnumti se

Sagnumti se znači saviti se nadolje, prikloniti gornji dio tijela. I *prignumti se* znači isto što i *sagnumti se*, iako smatram da se u saginjanju veći dio tijela savija prema dolje. *Nagnumti se* znači nakriviti se, doći u kos položaj, a može značiti i sagnumti glavu preko čega. U Ladanovu se prijevodu Petar najmanje savio prema dolje. U velikome broju prijevoda uopće se ne spominje da se Petar saginjao.

nadviriti se / proviriti unutra / zaviriti u nju / zaviriti dolje

Nadviriti se jest izraz koji je čest u prijevodima, ali ne postoji u rječniku. *Proviriti* znači krišom pogledati kroz uzak otvor, što upućuje na to da se Petar skrivao i tajno gledao. *Zaviriti* znači pogledati unutra. Prema ovim prijevodima, Petar se nije skrivao, niti je otvor kroz koji je gledao bio uzak. NN i Đuro Martinjak navode da je Petar *zavirio dolje*, što upućuje na mjesto gdje je Isus bio pokopan. Iz ovih prijevoda saznaje se

da je Isus bio pokopan ispod razine na kojoj se nalazio Petar. Valja napomenuti da se Petar u nekim prijevodima samo *sagnuo* / *prignuo* / *nagnuo*, u nekima je samo *provirio* / *zavirio*, a u prijevodu Lovrec et al Petar se i *sagnuo* i *provirio*.

- / *ali*

Jovanović jedini upotrebljava suprotni veznik *ali*. Tim veznikom napominje da unatoč tomu što se Petar *sagnuo*, nije opazio ništa osim povoja.

vidjeti / ugledati / opaziti / ne opaziti ništa osim...

Vidjeti znači reagirati osjetilom vida, opažati očima. *Opaziti* znači primijetiti. *Ugledati* znači u času vidjeti, primijetiti. Ladan jedini upotrebljava glagol *ugledati*, koji označava kratkotrajnost radnje. Jovanović u svojem prijevodu navodi drugačiju konstrukciju od ostalih prevoditelja: *ne opazi ništa, osim lanenih pvoja*. Značenje je isto kao i u ostalim prijevodima, ali Jovanović jače naglašava činjenicu da je Petar pronašao prazan grob u kojemu nije bilo ***ništa*** osim pvoja.

samo / -

Vrtarić i Šredl jedini ne navode da je Petar vidio *samo* povoje. *Samo* je čestica koja znači jedino, isključivo. Ovim prevoditeljima očito nije važno istaknuti da je to bilo sve što je Petar vidio, već im je bitnije istaknuti što je Petar vidio.

platno / plahte / plahtice / pvoji / ovoji

Iz Ladanova i Djakovićeva prijevoda saznaje se da su pvoji bili *platneni*, a Djaković u napomeni navodi definiciju ovoja. *Platno* je glatka lanena, pamučna itd. tkanina koja nastaje prepletanjem niti. *Plahte* su komadi platna koji pokrivaju površinu kreveta. *Pvoji* su tanko platno za povijanje rane ili bolesnog dijela tijela. *Ovoji* su zavoji, tanke uske trake od tkanine za previjanje rana. Djaković u napomeni navodi da su *platneni ovoji* „ovoji od širokog platna, kojim se ovilo mrtvo tijelo. Unatoč odsutnosti tijela, ovoji su zadržali isti oblik i položaj, koji su imali dok je tijelo bilo tu. Ako bi netko ukrao tijelo, a ostavio ovoje, morao bi ovoje odmotati i ovoji ne bi ostali u istom položaju“.

Djakovićevo se tumačenje razlikuje od uobičajene definicije. Međutim, Djaković jedini upućuje čitatelja na razlog tolikoga Petrova iznenađenja. U ostalim prijevodima tako je ostavljena mogućnost da je Isusovo tijelo netko ukrao jer se ne saznaje u kakvome su položaju bili kad ih je Petar pronašao, što Djaković pojašnjava u citiranoj napomeni (riječ *otsutnost* također je citirana kako je i sam prevoditelj napisao, iako je riječ netočno napisana). Također, ostali prevoditelji upotrebljavaju riječi koje nisu nužno vezane za omatanje mrtvoga tijela.

platnen / lanen / od platna

Platnen je onaj koji je od platna. Platno može biti od lana, ali i od pamuka itd. *Lanen* je onaj koji je od lana. Lan je biljka vlaknastoga stabla. Dakle, prijevodi u kojima se spominje da je tkanina u koju je Isus bio umotan bila *platnena* općenitiji su od onih u kojima je navedeno da je ta tkanina bila *lanena*.

sam / napose / zasebno

Petar je vidio ovoje gdje leže *sami / napose / zasebno*. *Sam* je onaj koji je bez ičega drugoga; pridjev. *Napose* je prilog koji znači posebno, zasebno, odvojeno. U prijevodima u kojima se spominje da su ovoji ležali *napose* ili *zasebno*, nije otkrivena točna informacija o tome da su bili i sami; saznaje se da su bili odvojeni posebno od nečega, ali ne i sami, bez ičega drugoga.

3.12.3. Treći dio dvanaestoga retka

Z	i	ode		čudeći se	u sebi,		što se	dogodilo.	
Š1				Pun čuđenja		nad tim		otide	kući.
Š2				Pun čuđenja		nad tim		otide	kući.
Š3				Pun čuđenja		nad tim		ode	kući.
R1	pa	se vrati	natrag,	sne bivajući se,			što se	dogodilo.	
R2	pa	se vrati	natrag,	sne bivajući se		nad onim	što se	dogodilo.	
R3Z1	pa	se vrati	natrag,	sne bivajući se		nad onim	što se	dogodilo.	
R4	I	vrati se		čudeći se	u sebi	onomu	što se	dogodilo.	
R5Z2	pa	se vrati	natrag,	sne bivajući se		nad onim	što se	dogodilo.	
R6	I	vrati se		čudeći se	u sebi	onomu	što se	dogodilo.	
DF1	I	vrati se	kući,	čudeći se		tome	što se	zbilo.	
DF2	I	vrati se	kući	čudeći se		tome	što se	zbilo.	
DF3	I	vrati se	kući	čudeći se		tome	što se	zbilo.	
DF4	I	vrati se	kući	čudeći se		tome	što se	zbilo.	
L	i	ode		čudeći se	u sebi	onome	što se	dogodilo.	
GR1	pa	se vrati	natrag,	sne bivajući se,			što se	dogodilo.	
GR2	pa	se vrati	natrag,	sne bivajući se,			što se	dogodilo.	
LL	Tada se ponovno	vratio	kući,	čudeći se			što li se to	dogodilo.	
Đ	i	ode svojoj	kući,	čudeći se			što se to	dogodilo.	
V1	pa	ode		čudeći se		onome	što se	zbilo.	
V2	pa	ode		čudeći se		onome	što se	zbilo.	
RK	I	ode,		čudeći se	u sebi		što se to	dogodilo.	
MJ		Otišao je	s groba	pitajući se			što se to moglo	dogoditi.	
VB1	pa	ode		čudeći se	u sebi	tomu	što se	zbilo.	
VB2	pa	ode		čudeći se	u sebi	tome	što se	zbilo.	
Č	pa	je otišao,		čudeći se	u sebi	onome	što se	dogodilo.	
M	pa	se vratio	natrag,	sne bivajući se		nad onim	što se	dogodilo.	

i / pa / tada

Iz prijevoda Lovrec et all saznaje se da se Petar *tada vratio kući* (saznaje se vrijeme), a u ostalim je prijevodima upotrijebljen sastavni veznik koji upućuje na spajanje rečenica u pripovijedanju.

ponovno / -

Također, Lovrec et all spominju da se Petar *ponovno* vratio kući. *Ponovno* znači opet, još jednom. Dakle, Lovrec et all tvrde da se Petar već ranije vratio kući s nekoga mjesta, i sada je opet to učinio.

vratiti se / vratiti se natrag / vratiti se kući / ponovno se vratiti kući / otići / otići svojoj kući / otići s groba

Postoje i prijevodi iz kojih se saznaje da se Petar *vratio natrag*, koji znače samo to da se Petar vratio na mjesto s kojega je pošao. O samome se mjestu ništa ne saznaje. U nekim se prijevodima navodi da se *vratio kući*, odnosno prevoditelj podsjeća slušatelja na mjesto s kojega je Petar pošao na grob. Djaković navodi da je bila riječ o Petrovoj kući (*vratio se svojoj kući*). U nekim se prijevodima ništa ne navodi, saznaje se samo da je Petar otišao s mjesta na koje je došao, ali ne i kamo je otišao. Jovanović navodi da je Petar otišao *s groba*: iz njegova prijevoda saznaje se da je Petar otišao, ali ne zna se kamo, navedeno je samo mjesto s kojega je otišao. *Vratiti se* znači doći natrag, doći onamo odakle je netko pošao. Prema tome, prijevodi u kojima je navedeno da se Petar *vratio natrag* sadrže pleonazam jer *vratiti se* već sadrži riječ *natrag* u svom značenju. *Otići* znači napustiti neko mjesto, udaljiti se.

čudeći se / biti pun čuđenja / snebivajući se

Čuditi se znači biti iznenađen, pokazivati iznenađenost. *Snebivati se* znači pretjerano se čuditi, iščuđavati se. Prijevodi u kojima se upotrebljava ova riječ pojačavaju Petrovu iznenađenost te je prikazuju kao nešto pretjerano.

u sebi / -

Petar se u nekim prijevodima čudio *u sebi*, što znači da nije pokazivao znakove iznenađenosti. To također upućuje na sveznajućega pripovjedača koji zna što se zbivalo unutar Petra.

što se dogodilo / što se zbililo / što li se to dogodilo / što se to dogodilo / što se to moglo dogoditi

Glagoli *dogoditi se* i *zbiti se* imaju isto značenje. Lovrec et al te Jovanović upotrebljavaju česticu *li* u posljednjem dijelu (*što li se to dogodilo; što li se to moglo dogoditi*). Čestica *li* u ovome slučaju služi za isticanje; Lovrec et al najjače ističu Petrovu začuđenost i nevjericu. U Jovanovićevu prijevodu glagol *moći* upućuje na postojanje mogućnosti, ali ne znači da se mogućnost i ostvarila.

3.12.4. Razlike u dvanaestomu retku

3.12.4.1. Sudionici događaja

i. Iz nekih prijevoda saznaje se da je Petar samo počeo trčati, iz nekih se saznaje da je trčao cijelim putem do groba. Iz Šarićeva prijevoda saznaje se da je Petar naglo krenuo prema grobu.

ii. Iz prijevoda Lovrec et al saznaje se s kojom je namjerom Petar otrčao do groba (*da pogleda*), što se ne saznaje iz ostalih prijevoda.

iii. Petar se u nekim prijevodima sagnuo više, a u nekima manje. Valja napomenuti da se Petar u nekim prijevodima samo *sagnuo / prignuo / nagnuo*, u nekima je samo *provirio / zavirio*, a u prijevodu Lovrec et al Petar se i *sagnuo* i *provirio*.

iv. U nekim je prijevodima Petar krišom gledao kroz uzak otvor, a u nekima je gledao bez skrivanja kroz otvor normalne veličine.

3.12.4.2. Okolnosti događaja

i. Ne saznaje se u što je točno Isus bio umotan: u *plahtu*, *plahticu*, *platno*, *povoje* ili *ovoje*.

ii. Ne zna se tekstura tkanine: jedino NN navodi da je tkanina bila *lanena*, dok je kod ostalih prevoditelja ta tkanina mogla biti od različitih materijala.

iii. U prijevodima u kojima se spominje da su ovoji ležali *napose* ili *zasebno*, nije otkrivena točna informacija o tome da su bili i sami; saznaje se da su bili odvojeni posebno od nečega, ali ne i sami, bez ičega drugoga.

iv. Iz prijevoda Lovrec et al saznaje se da se Petar *tada vratio kući* (ističe se vrijeme).

v. Ne zna se je li se Petar već ranije vraćao kući, pa se sada ponovno vratio, ili je samo jedanput otišao i vratio se.

vi. Iz nekih prijevoda saznaje se samo da je Petar otišao s mjesta na koje je došao, ali ne saznaje se kamo je otišao.

vii. Neki prevoditelji navode da se Petar vratio *kući* – ne zna se čija je to kuća bila, dok Djaković navodi da se vratio *svojoj kući*.

viii. Petrovo je čuđenje u nekim prijevodima naglašeno jače (Lovrec et al, Jovanović), a u nekima slabije. U Jovanovićevu prijevodu glagol *moći* upućuje na postojanje mogućnosti (*što li se to moglo dogoditi*), ali ne znači da se mogućnost i ostvarila.

ix. Neki prevoditelji ističu što je Petar vidio, a neki ističu da je to bilo jedino što je vidio. Jovanović jače od ostalih prevoditelja naglašava činjenicu da je Petar pronašao prazan grob u kojemu nije bilo *ništa* osim pvoja.

x. NN i Đuro Martinjak navode da je Petar zavirio dolje, što upućuje na mjesto gdje je Isus bio pokopan. Iz ovih prijevoda saznaje se da je Isus bio pokopan ispod razine na kojoj se nalazio Petar.

3.12.4.3. Odnos prema cjelini i primateljima teksta

i. Neki prevoditelji stavljaju u suprotnost Petrovo ustajanje s onim što se dogodilo u prethodnome retku, dok Vrtarić (2005) i NN spominju vrijeme Petrova ustajanja, ali ne stavljaju ustajanje u suprotnost s prethodnim retkom.

ii. Neki prijevodi upućuju na to da se Petar čudio *u sebi* (ti prijevodi upućuju na sveznajućega pripovjedača), dok je u ostalim prijevodima čuđenje vidljivo izvana.

4. ZAKLJUČAK

Ovaj je rad nastojao pokazati koliko je jezik složena pojava, može biti uzrokom mnogih zabuna, ali i drugačijih (ili barem izmijenjenih) značenja. Tako je bilo i u ovome slučaju. Naizgled jednostavan tekst na početku pokazao se veoma složenim i vrlo često nejasnim ako se iščitava iz više različitih prijevoda. Katkad značenjsku razliku uzrokuje mogući propust, primjerice pravopisni ili leksički, ali katkad različite riječi znače različite pojmove, poput začina i pomasti. Poneki prijevodi daju više podataka od drugih, npr. da su žene stajale, da su razmišljale, da su se čudile pojavi dvojice, poneki daju različite podatke, npr. da je kamen bio na povišenom mjestu ili pak na zemlji. Najbitnije razlike koje proizlaze iz ovih prijevoda među svima navedenima mogle bi se svesti u nekoliko točaka unutar svake od spominjanih kategorija: obilježjima sudionika događaja, posebno Isusa kao glavnoga lika, okolnostima događaja i odnosa prema primateljima teksta.

U prijevodima se razlikuje i Isusov udio u cijelomu događaju; Isus je u nekim prijevodima trebao sebe predati, u nekim su ga prijevodima trebali predati drugi. Također, ne zna se je li Isus sam *uskrsnuo* ili je *uskrišen* (netko ga je drugi uskrisio), kao što navodi Knežević. Prijevodi u kojima je upotrijebljen glagol *morati* sugeriraju da je Isus razapet protiv svoje volje, a prijevodi u kojima je upotrijebljen glagol *trebati* sugeriraju da je potrebno da se Isus razapne, ali nije navedeno da on to mora učiniti. Neki prijevodi upućuju na to da će Isus *ustati*, što znači da Isus nije mrtav, ili da će povesti borbu treći dan.

Iz različitih prijevoda iščitavaju se različiti podatci o osobama koje su uključene u neki događaj. Primjerice, ne zna se tko je sve došao na grob: samo žene, spominjane žene i još neke žene s njima ili žene i još neki muškarci s njima. Upućuje se i na različite osobe ili su osobe drugačije određene, primjerice *jedanaestorica*, i *Jedanaestorica* ili *Marija Jakovljeva* i *Marija, Jakovljeva majka*, što je veoma izražena razlika jer se ne zna je li Marija o kojoj je riječ bila Jakovljeva majka ili žena.

U različitim su prijevodima žene različito reagirale kada su ugledale muškarce. Ne zna se jesu li žene otprije poznavale muškarce koje su srele na grobu ili ne; ne zna se jesu li muškarci od njih očekivali odgovor ili ne; ne zna se jesu li se začudili njihovu neznanju ili ne; nije jasno u kakvoj su vezi žene bile (u Rupčićevu su prijevodu one *drugarice*, dok poblizi opis u ostalim prijevodima ne postoji). Ne zna se kako su apostoli doživjeli riječi koje su im žene prenijele: kao *gatanje* (čime se žene predstavljaju kao vještice), kao *tlapnje* ili *naklapanje* (čime se sugerira da su žene govorile o budućnosti bez uvjerljivoga oslonca), kao *bajku* (pretjeranu priču) ili pak kao *bemisllice* (gluposti koje nemaju smisla). U jednomu se prijevodu navodi da apostoli *nisu htjeli vjerovati*, što ne znači da nisu vjerovali.

Ni okolnosti nisu uvijek iste. Ne zna se gdje je Isus bio pokopan: u *grobu* ili *grobnici*, iznad ili ispod razine zemlje. Ne zna se što su točno žene nosile na grob: *mirise*, *mirodije*, *miomirise* ili *pomasti*. Ne zna se je li netko pomaknuo kamen ili se kamen sam pomaknuo s mjesta. U nekim je prijevodima Petar krišom gledao kroz uzak otvor, a u nekima je gledao bez skrivanja kroz otvor normalne veličine. Ne zna se je li se Petar već ranije vraćao kući, pa se sada ponovno vratio, ili je samo jedanput otišao i vratio se.

Neki su prijevodi obavjesniji od drugih, tj. daju više podataka, bilo činjenica, bilo da jasnije pokazuju odnose, tako npr. Šarić stavlja u najveću suprotnost činjenice da će Isus biti raspet, ali da će i uskrsnuti. Jačina nekih radnji također je raznolika, primjerice žene su se u nekim prijevodima jako zbunile ili samo zbunile, vrlo su brzo išle s groba, za razliku od ostalih prijevoda, u kojima jačina nije uopće navedena ili je ublažena.

Neki prevoditelji svoj su tekst namijenili za slušanje, a neki za čitanje. Najjasnije se ovo vidi po počecima redaka jer se neki prijevodi nastavljaju na prethodno poglavlje, a drugi ne. Isto tako neki prevoditelji i više puta naglašavaju neki detalj (točno mjesto, točnu osobu) kako bi slušatelja podsjetili o komu ili čemu je riječ, ostali prevoditelji zamjenicama upućuju na nešto poznato otprije, što je prikladnije čitanju jer se čitatelj lako može podsjetiti vraćanjem na prethodni redak. Neki prevoditelji pretpostavljaju da je jasno o čemu govore, što dovodi do mogućnosti zabune (npr. prvi dan u tjednu za upućenoga slušatelja može biti nedjelja, a za neupućenoga ponedjeljak; jedino Lovrec et al ističu da je riječ o nedjelji). Katkad prevoditelji pogrešno upotrebljavaju riječi pa ostaje nejasno što se time htjelo reći.

Prevoditelji znaju ubacivati i svoj stav koji bitno mijenja značenje pa se tako čitajući sve prijevode ne zna je li Isus bio predan samo ljudima sklonima grijehu ili zlikovcima. Isto tako neki prijevodi neizravno potvrđuju istinitost onoga što su žene rekle apostolima. Katkad prevoditelj ostavlja dojam sveznajućega pripovjedača, dok drugi predstavljaju pripovjedača koji nije prisutan događaju i zna o njemu koliko i slušatelj.

5. POPIS LITERATURE

5.1. Izvori

1. Djaković, B. (2000) *Sveto Pismo Staroga i Novoga Zavjeta* (1. izd.) Rijeka: Udruga kršćana za promicanje duhovne kulture
2. Kaštelan, J., Duda, B., gl. ur. (2001) *Biblija, Kršćanska sadašnjost*
3. Knežević, Ruben (2001) *Novi zavjet*, Rijeka
4. Ladan, T. (1985) *Evandjelje po Luki*, Plehan: Biblioteka „Sloboznak“
5. Lovrec, B., Lovrec, M., Grujić, Ž. (1981) *Novi zavjet živim riječima - Knjiga o Kristu*, Zagreb, Duhovna stvarnost
6. Martinjak, Đ., ur. (2011) *Novi zavjet*, Surrey (Canada): vlastito izdanje
<http://web.me.com/jurek/martinjak/postanak.html> <http://www.bibletoyou.ca/martinjak>
7. NN (2010) *Novi zavjet*, Udruga Stablo života, Čakovec, Prijevod: nepoznat
8. Raspudić, G. (1987) *Novi zavjet* (1. izd.) Zagreb: Kršćanska sadašnjost, Sarajevo: Teološka biblioteka, Mostar: Provincijalat hercegovačkih franjevacu
9. Raspudić, G. (2010) *Franjevačka Biblija*, Zagreb, Sarajevo, Mostar: KS, TB, PHF
10. Rebić, A., Fućak, J. i Duda, B., ur. (1994) *Jeruzalemska Biblija*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost
11. Rupčić, Lj. (1961) *Sveto pismo - Novi zavjet*, prir. fra R. Šilić, Sarajevo: Pastoralna biblioteka
12. Rupčić, Lj. (1967) *Sveto pismo - Novi zavjet* (2. izd.) Sarajevo: Prof. zbor Franjevačke Teologije u Sarajevu
13. Rupčić, Lj. (2000) *Novi zavjet i psalmi* (6. izd. Novoga zavjeta i 1. izd. Psalama), Mostar: Ziral, Zagreb: Hrvatsko ekumensko biblijsko društvo
14. Rupčić, Lj. (2008) *Sveto pismo - Novi zavjet i psalmi*, Zagreb: Hrvatsko biblijsko društvo, Tomislavgrad: Naša ognjišta
15. Šarić, I. (1967) *Sveto Pismo Novoga Zavjeta*, 5. izdanje, Oberndorf: Oberndorfer Druckerei
16. Šredl, H.E., ur. (2006) *Novi zavjet i Psalmi*, Varaždin: Hrvatski biblijski nakladnik
17. Vrtarić, I. (1998) *Novi zavjet po Prihvaćenom tekstu*, Riječi iskrene, Pušćine
18. Vrtarić, I. (2005) *Novi zavjet po Prihvaćenom tekstu* (pregl. i preuređeno izd.), Krasica i Rijeka: Živa riječ i Udruga kršćana
19. Zagoda, F. (1925) *Sveto Pismo Novoga Zavjeta*, Zagreb: Naklada dra Stjepana Markulina

5.2. Stručna literatura

1. Anić, V. (2003) *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
2. Barić E. et al. (1995) *Hrvatska gramatika*. Zagreb : Školska knjiga.
3. Barić E. et al. (1999) *Hrvatski jezični savjetnik*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
4. Bratulić, J. (1991) Biblija u Hrvata: Ćirilometodska Biblija i njena sudbina među Hrvatima, *Bogoslovska smotra* 1/2: 88-92.
5. Fućak, J. (1991) Prijevodi Biblije na hrvatski jezika, *Bogoslovska smotra* 1/2: 93-98.
6. Fućak, J. (1975) *Šest stoljeća hrvatskoga lekcionara u sklopu jedanaest stoljeća hrvatskoga glagoljaštva*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
7. Horvat, V. (1999) *Bartol Kašić, otac hrvatskoga jezikoslovlja*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji.
8. Jambrek, S., Knežević, R. (2007) Kronološki pregled objavljenih potpunih i djelomičnih prijevoda Biblije na hrvatski jezik, *Kairos*, 1/1: 13–156.
9. Jelaska, Z. (2005) Oblici hrvatskih riječi, u Z. Jelaska (ur.). *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada.
10. Jelaska, Z. (2008) Ljubiš li me? Ti znaš da te volim: o bliskoznačnicama i raznoznačju, u Mirković, S. (ur.) *Babićev zbornik o 80. obljetnici života*, Slavonski Brod, Ogranak MH, 125-170.
11. Kekelj, M., Babić, N. (2012.) Dvojbe i dvojnosti u razvrstavanju biblijske leksičke građe, u *Lahor* – 7/13: 17–34.
12. Knežević, R. (2005) Hrvatski protestantski biblijski prijevodi, *Biblija danas* 4: 9-10.
13. Knežević, R. (2007) O revizijama Šarićevih biblijskih prijevoda s analizom postupka revizije prijevoda Judine poslanice, *Kairos* 1/1: 23–60.
14. Knežević, R. (2007) Biblija, prijevodi, kronološki pregled objavljenih potpunih i djelomičnih prijevoda na hrvatski jezik, u *Leksikon evanđeoskoga kršćanstva*, Zagreb, Bogoslovni institut i Prometej.
15. Kovačević, J. (2011) Jezična analiza inačica biblijskoga teksta Isus pred Pilatom (Mt 27, 11-26), Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu (diplomski rad)
16. Mihić, T. (2012) Sinonimi i razlike u hrvatskim prijevodima na primjeru Lk 22, 54-62, *Lahor* 7/12: 138-174.
17. Pranjković, I. (1993) *Hrvatska skladnja*, Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada.
18. Pranjković, I. (2006) Hrvatski jezik i biblijski stil, u *Raslojavanje jezika i književnosti*, Zbornik Zagrebačke slavističke škole: 23–32.
19. Štefanić, V. (1941) Hrvatski prijevodi Biblije, *Hrvatska enciklopedija*, sv. II., Zagreb 490-494.

20. Vidović, M. (2003) Škarićevo Sveto pismo – izuzetnost pothvata i neka rješenja u uvodima i komentarima, *Crkva u svijetu* 38/4: 501:530.
21. Višaticki, K. (2007) Šarićev prijevod Svetog pisma i njegova izdanja (I. dio), *Obnovljeni život*, 62/3: 333-344.
22. Višaticki, K. (2011) Šarićev prijevod Knjige Jonine, u Tomić, M., Višaticki, K. (ur.) Riječ Božja u riječi hrvatskoj, Katolički bogoslovni fakultet Đakovo, 209–233.
23. Zovkić, M. (2007) Usporedba Šarićeve i Zagrebačke Biblije, *Bogoslovska smotra* 77/3: 665–677.

5.3. Internetske stranice

1. <http://hjp.novi-liber.hr/> (datum zadnjeg posjeta stranici: 29. kolovoza 2013.)
2. <http://www.hbd.hr/home/o-bibliji/> (datum zadnjeg posjeta stranici: 26. rujna 2013.)
3. <http://www.matica.hr/vijenac/383/Zagreba%C4%8Dka%20Biblija%20je%20%C4%8Dudo/> (datum zadnjeg posjeta stranici: 24. rujna 2013.)
4. <http://www.ks.hr/Biblioteke/Bibliofilska-izdanja-i-radni-reprinti/Franjevačka-Biblija-hr.aspx> (datum zadnjeg posjeta stranici: 25. rujna 2013.)

6. SAŽETAK

U uvodu je kratko opisan sadržaj teksta koji je analiziran. Navedeni su način rada te izvori kojima se služilo. Zatim su napisani cjeloviti prijevodi u skladu s načinom na koji su bili napisani u tiskanome izdanju. Retci su analizirani na način da je najprije predstavljen kratak sadržaj toga retka, a zatim su po potrebi razdvojeni na nekoliko dijelova kako bi mogli biti potpisani. Na kraju svakoga dijela retka naveden je kratki komentar koji je zapravo skraćeni sadržaj analize. U komentarima su ispisani najbitniji zaključci do kojih se došlo tijekom analize. U zaključku su pobrojane najbitnije razlike koje su proizašle iz ovih prijevoda, koje pokazuju da značenje biblijskoga prijevoda ovisi o prevoditeljevu odnosu prema primateljima teksta. Nije svejedno radi li se o slušateljima ili čitateljima, a vidljivo je i da prevoditelj stav mijenja značenje teksta. Također, nejasnima ostaju osnovni podatci o Isusu, njegovim učenicima te ženama koje su došle na grob, a različito su opisani i međusobni odnosi u kojima su sudionici bili. Zbog upotrebe različitih leksema i gramatičkih oblika nejasnima ostaju i podatci o okolnostima događaja.

Ključne riječi: Biblija, Lukino evanđelje, prijevod, inačice, hrvatski jezik

Key words: Bible, Luke's Gospel, translation, variants, Croatian language